

**UCHWAŁA NR XII/83/2019
RADY MIEJSKIEJ W KŁODZKU**

z dnia 26 września 2019 r.

**w sprawie wprowadzenia zmian w Lokalnym Programie Rewitalizacji Gminy Miejskiej Kłodzko na lata
2015-2020**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (jednolity tekst Dz. U. z 2019 r. poz. 506) Rada Miejska w Kłodzku uchwala, co następuje:

§ 1. W Uchwale Nr XXVII/213/2016 Rady Miejskiej w Kłodzku z dnia 23 sierpnia 2016 r. w sprawie przyjęcia do realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Miejskiej Kłodzko na lata 2015-2020, stanowiący załącznik do uchwały, wprowadza się zmiany w treści programu - Załącznik 2 Projekty Rewitalizacyjne Lista B. Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Miejskiej Kłodzko na lata 2015-2020 otrzymuje nowe brzmienie określone w załączniku do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta Kłodzko.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodnicząca Rady Miejskiej
w Kłodzku

Elżbieta Żytyńska

**Fundusze
Europejskie**
Pomoc Techniczna

Unia Europejska
Fundusz Spójności

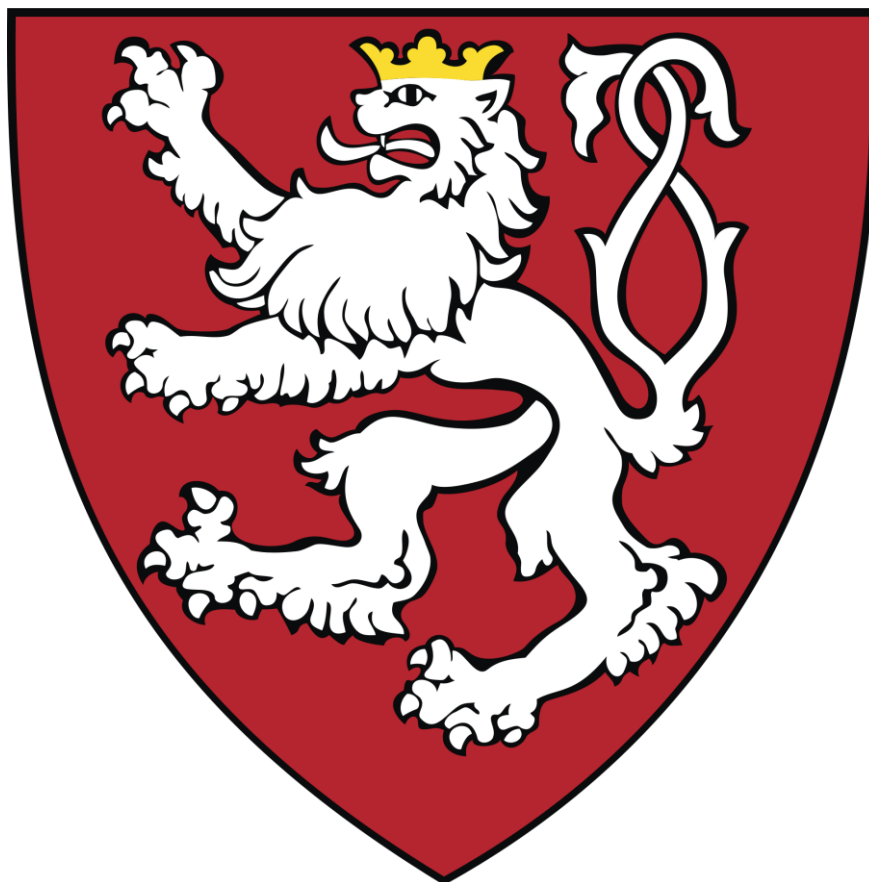

Załącznik do Uchwały
nr XII/83/2019 Rady
Miejskiej w Kłodzku
z dnia 26 września 2019 r.

Lokalny Program Rewitalizacji

Gminy Miejskiej Kłodzko

na lata 2015-2020

*Program współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014 - 2020*

Spis treści

Wstęp	3
1. Rozdział: Analiza gminy na tle Województwa Dolnośląskiego	4
Lokalizacja gminy.....	4
Demografia.....	5
Sfera społeczna.....	7
Sfera gospodarcza	11
Sfera środowiskowa	13
Sfera przestrzenno-funkcjonalna	16
Sfera techniczna	19
2. Rozdział: Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych na terenie gminy	21
Wstęp	21
Metodologia identyfikacji stanu kryzysowego oraz wyznaczania obszaru rewitalizacji.	22
Wyniki diagnozy stanu kryzysowego w gminie.	28
3. Rozdział: Obszar rewitalizacji	42
Szczególna koncentracja negatywnych zjawisk	42
Istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego	44
Zasięg przestrzenny obszaru rewitalizacji	44
4. Rozdział: Diagnoza obszaru rewitalizacji	50
SFERA SPOŁECZNA.....	50
SFERA GOSPODARCZA.....	54
SFERA INFRASTRUKTURALNA.....	56
Podsumowanie.....	60
5. Rozdział: Strategia rewitalizacji	62
WIZJA.....	62
Cele rewitalizacji i kierunki działań	63
Spójności celów i problemów.....	83
6. Rozdział: Indykatywne ramy finansowe.....	85
Komplementarność projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych.....	86
7. Rozdział: System realizacji lokalnego programu rewitalizacji	90
Struktura zarządzania.....	90
Monitoring i ewaluacja.....	92
System wprowadzania modyfikacji LPR	97
8. Rozdział: Partycypacja społeczna.....	99
9. Rozdział: Analiza zgodności LPR z wytycznymi w zakresie rewitalizacji	107
Spis tabel	118
Spis map	119
Spis diagramów	119
Spis załączników.....	119

W efekcie przemian społeczno-gospodarczych oraz wieloletnich zaniedbań, w wielu miejscowościach doszło do degradacji tkanki miejskiej (w zakresie zużycia technicznego i zesterzenia funkcjonalnego zarówno infrastruktury jak i zabudowy, zwłaszcza mieszkaniowej) oraz erozji stosunków społecznych i powstania licznych problemów gospodarczych. Na ten stan nakładają się niekorzystne procesy demograficzne i przestrzenne, wśród nich przede wszystkim: niekontrolowane rozpraszanie zabudowy miejskiej, wyludnianie się centrów i spadek liczby mieszkańców miast, dominacja indywidualnego transportu samochodowego w podróżach na obszarach miejskich. Sytuacja ta wymaga zdecydowanego i konsekwentnego przeciwdziałania tym negatywnym zjawiskom.

Odpowiedzią na te wyzwania staje się rewitalizacja – rozumiana, jako wyprowadzanie ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez działania, integrujące interwencje na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki, skoncentrowane terytorialnie i prowadzone przez interesariuszy tego procesu, na podstawie programu rewitalizacji.

Program rewitalizacji – to wieloletni plan działań w sferze społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, środowiskowej lub technicznej zmierzający do wyprowadzenia obszarów rewitalizacji ze stanu kryzysowego oraz stworzenia warunków do ich zrównoważonego rozwoju, stanowiący narzędzie planowania, koordynowania i integrowania różnorodnych aktywności w ramach rewitalizacji.¹

Program rewitalizacji powinien w sposób kompleksowy (łączyć sferę społeczną, gospodarczą, infrastrukturalną i środowiskową) i skoordynowany wyprowadzać obszary zdegradowane z zapaści oraz podnieść, jakość życia osób mieszkających i funkcjonujących na nich. Głównym źródłem finansowania projektów rewitalizacyjnych (wynikających z programów rewitalizacji) są środki Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach krajowych i regionalnych programów operacyjnych.

¹ Wytyczne Ministra Infrastruktury i Rozwoju w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020.

1. Rozdział: Analiza gminy na tle Województwa Dolnośląskiego

LOKALIZACJA GMINY

Gmina miejska Kłodzko mieści się w samym centrum regionu o charakterze turystyczno-wypoczynkowym w województwie dolnośląskim, jest siedzibą powiatu kłodzkiego i gminy wiejskiej Kłodzko. Leży w północno-wschodniej części Kotliny Kłodzkiej.

Granice administracyjne miasta wyznaczają:

- na północy ujście Ścinawki do Nysy Kłodzkiej
- na wschodzie schodzą w dolinę Jodłownika na granicy Mariańskiej Doliny i Wojciechowic, a następnie przez grzbiet odchodzący od Kłodzkiej Góry w Górach Bardzkich, a ciągnący się po Owczą Górę,
- na południu biegną wzdłuż skraju wyraźnej terasy Doliny Nysy Kłodzkiej, aż do ujścia Białej Łądeckiej. Stąd na południowym zachodzie zboczem Czerwoniaka przechodzi w dolinę Bystrzycy Dusznickiej na granicy Starego Wielisławia i Książka.
- na zachodzie ciągną się przez rozległy płaskowyż obok Mikowic do Leszczyn

Mapa 1. Lokalizacja Gminy na tle województwa

DEMOGRAFIA

W Gminie Miejskiej Kłodzko (Kłodzko, Miasto) na koniec 2014 r. mieszkało ok. 27,7 tys. mieszkańców. Niestety obserwowanym, negatywnym zjawiskiem jest spadek liczby ludności. W latach 2010 – 2014 liczba ludności zmniejszyła się o ok. 3,4% z 28 780 do 27 792. W analogicznym okresie liczba ludności na Dolnym Śląsku także uległa zmniejszeniu z 2 917 242 do 2 908 457.

Należy zwrócić uwagę, na trwały charakter spadku liczby ludności w Kłodzku (niniejsze zjawisko nie jest wynikiem jednorazowego zdarzenia). W rezultacie istnieje niebezpieczeństwo depopulacji, co może doprowadzić do zmniejszenia potencjału rozwojowego Miasta i jego marginalizacji.

Tabela 1. Ludność w latach 2010–2014

Gmina	2010	2011	2012	2013	2014	Rok 2010 = 100
Kłodzko	28 780	28 581	28 356	27 997	27 792	96,6
Dolny Śląsk	2 917 242	2 916 577	2 914 362	2 909 997	2 908 457	99,7

Źródło: opracowanie na podstawie BDL.

Przyczyn powyższego stanu rzeczy upatrywać należy, zarówno w utrzymującym się ujemnym saldzie migracji wewnętrznych, jak i w ujemnym przyroście naturalnym.

Ujemne saldo migracji wewnętrznych utrzymywało się w Kłodzku przez cały analizowany okres. W 2014 r., saldo migracji wewnętrznych na 1000 osób wynosiło (-3,8). Warto zaznaczyć, że w stosunku do 2010 r. sytuacja w niniejszym zakresie uległa poprawie (wówczas saldo wynosiło -4,3). Niemniej jednak, na tle regionu przez cały badany okres sytuacja w Kłodzku kształtowała się niekorzystnie. W analogicznym okresie saldo migracji wewnętrznych na 1000 osób było na Dolnym Śląsku nieznacznie dodatnie (lub zerowe w 2013 r.).

Przyczyn ujemnego salda migracji wewnętrznych upatrywać można w odpływie z obszaru Miasta ludzi młodych, „wysysanych” przez wiodące ośrodki wzrostu.

Tabela 2. Saldo migracji wewnętrznych na 1000 osób w latach 2010–2014

Gmina	2010	2011	2012	2013	2014
Kłodzko	-4,3	-3,3	-2,9	-4,1	-3,8
Dolny Śląsk	0,5	0,4	0,3	0,0	0,2

Źródło: opracowanie na podstawie BDL.

W wyniku niekorzystnych zmian demograficznych, w Kłodzku szczególnie widoczny jest proces starzenia się społeczeństwa. Przyjmując, jako symptom tego zjawiska stosunek ludności

w wieku poprodukcyjnym do ludności w wieku przedprodukcyjnym stwierdzić należy, iż sytuacja w Mieście uległa pogorszeniu. W 2010 r. na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym przypadało 121,2 osób w wieku poprodukcyjnym. W 2014 r., wskaźnik ten wzrósł do 154,6. Warto podkreślić, że sytuacja w niniejszym zakresie jest w Kłodzku znacznie trudniejsza niż w regionie.

Tabela 3. Przemiany potencjału demograficznego

Gmina	Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym		Przyrost naturalny na 1000 ludności	
	2010	2014	2010	2014
Kłodzko	121,2	154,6	-3,7	-4,8
Dolny Śląsk	97,3	117,4	-0,1	-0,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL.

Na przestrzeni lat 2010 – 2014 zaobserwować można niepokojące zjawisko spadku przyrostu naturalnego. W 2014 r. wskaźnik przyrostu naturalnego na 1000 ludności wyniósł (-4,8). W stosunku do 2010 r. sytuacja w niniejszym zakresie pogorszyła się, wówczas to wskaźnik ten wynosił (-3,7). Wprawdzie ujemny przyrost naturalny występuje również w regionie, niemniej jednak skala tego zjawiska w Kłodzku przybiera większy rozmiar. W województwie dolnośląskim przyrost naturalny w latach 2010 i 2014 wynosił odpowiednio (-0,1) i (-0,9).

Reasumując przedstawione powyżej dane świadczą o starzeniu się społeczności Kłodzka. W dłuższej perspektywie może to prowadzić do powstania luki demograficznej. Wówczas kolejne roczniki osiągające wiek aktywności zawodowej nie będą w stanie zastąpić osób

opuszczających rynek pracy. W konsekwencji atrakcyjność Miasta, jako miejsca lokowania działalności gospodarczej może się zmniejszyć, co negatywnie wpłynie na tempo jego rozwoju społeczno-gospodarczego.

SFERA SPOŁECZNA

Kluczowe znaczenie dla diagnozy sfery społecznej ma analiza funkcjonowania lokalnego rynku pracy. Wadliwe funkcjonowanie tego rynku, może prowadzić do powstania długotrwałego bezrobocia, sprzyjającego wykluczeniu społecznemu.

Wskaźnik bezrobocia mierzony, jako udział zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym był w Gminie Miejskiej Kłodzko wyższy niż na Dolnym Śląsku i w 2014 r. wynosił 11,3%. W stosunku do 2010 r. wartość niniejszego wskaźnika wzrosła (wówczas wynosił on 10,6%). W rezultacie uznać należy, iż w Kłodzku nadal utrzymuje się trudna sytuacja na rynku pracy.

Tabela 4. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym

Gmina	2010	2011	2012	2013	2014	Rok 2010 = 100	Dolny Śląsk = 100 Rok 2014
Kłodzko	10,6	11,5	12,7	12,7	11,3	106,6	171,2
Dolny Śląsk	7,8	7,5	8,3	8,2	6,6	84,6	100,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL.

Niestety GUS nie publikuje w ujęciu gminnym informacji dotyczących stopy bezrobocia. Można jedynie posłużyć się danymi Dolnośląskiego Wojewódzkiego Urzędu Pracy (DWUP) dotyczącymi powiatu. Wynika z nich, że w powiecie kłodzkim stopa bezrobocia w listopadzie 2015 r. wynosiła 19,8% i była wyższa o ponad 11 punktów procentowych od średniej dla województwa (8,5%).

Przejawem pewnej poprawy trudnej sytuacji na rynku pracy w powiecie kłodzkim, było zmniejszenie się w 2015 r. (w stosunku do roku poprzedniego) liczby zarejestrowanych bezrobotnych (o 2 387 osób). Większy spadek liczby bezrobotnych zanotowano jedynie w powiecie wrocławskim grodzkim.

Jednocześnie wzrostowi bezrobocia w Kłodzku towarzyszyła względna stabilizacja liczby osób pracujących. W stosunku do 2010 r. liczba osób pracujących zwiększyła się o ok. 1,7% (na Dolnym Śląsku wzrost wyniósł ok. 4,6%). W 2014 r. na 1000 ludności pracowały 304 osoby, było to o przeszło 20% więcej niż średnio w regionie.

Tabela 5. Pracujący na 1000 ludności

Gmina	2010	2011	2012	2013	2014	Rok 2010 = 100	Dolny Śląsk = 100 Rok 2014
Kłodzko	299	284	291	313	304	101,7	121,1
Dolny Śląsk	240	241	239	244	251	104,6	100,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL.

Utrzymująca się trudna sytuacja na rynku pracy sprawiła, że w latach 2010 – 2014 na terenie Kłodzka funkcjonowały gospodarstwa domowe wymagające wsparcia. W 2014 r. z pomocy społecznej korzystało 1 116 gospodarstw domowych, z czego 861 znajdowało się poniżej kryterium dochodowego. W stosunku do 2010 r. liczba gospodarstw najuboższych korzystających z pomocy wyraźnie się zmniejszyła. Jednak w Kłodzku nadal znajdują się gospodarstwa domowe, funkcjonujące poza rynkiem pracy i to one w pierwszej kolejności wymagają pomocy.

Tabela 6. Pomoc społeczna

Gmina		2010	2011	2012	2013	2014	Rok 2010 = 100
Kłodzko	Liczba gospodarstw korzystających z pomocy społecznej	1654	1216	1160	1159	1116	67,5
	Poniżej kryterium dochodowego	1266	890	919	909	861	68,0
Dolny Śląsk	Liczba gospodarstw korzystających z pomocy społecznej	84563	78956	77962	81147	75782	89,6
	Poniżej kryterium dochodowego	58743	55095	58435	60374	55348	94,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL

Podkreślić należy, iż pomimo utrzymujących się problemów na rynku pracy, łączna kwota wypłaconych świadczeń rodzinnych w latach 2010-2014 zmniejszyła się z 4 110 tys. zł do 3 373 tys. zł.

Przejawem wsparcia dla osób zagrożonych ubóstwem jest również budowa mieszkań socjalnych. W latach 2011 – 2014 liczba mieszkań socjalnych w Kłodzku zwiększyła się o 3,6% z 302 do 313. Zwiększyła się również, ich łączna powierzchnia użytkowa wynosząca w 2014 r. 11 504 m². W analogicznym okresie na Dolnym Śląsku, także nastąpił zarówno wzrost liczby mieszkań socjalnych, jak i ich łącznej powierzchni użytkowej.

Tabela 7. Liczba mieszkań socjalnych oraz ich powierzchnia użytkowa w latach 2011-2014

Gmina		2011	2012	2013	2014	Rok 2011 = 100
Kłodzko	Liczba mieszkań	302	306	309	313	103,6
	Powierzchnia użytkowa w m ²	10989	11169	11226	11504	104,7
Dolny Śląsk	Liczba mieszkań	8 126	8 308	8 732	9 170	112,8
	Powierzchnia użytkowa w m ²	253 191	259 001	270 898	287 796	113,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL.

Współcześnie istotne znaczenie dla diagnozy sfery społecznej ma aktywność społeczności lokalnej. Wynika ona z poziomu kapitału społecznego oraz ludzkiego, które to z kolei są jednymi z najważniejszych endogenicznych czynników rozwoju lokalnego i regionalnego. Odzwierciedleniem aktywności społecznej jest m.in. rozwój organizacji pozarządowych, w tym fundacji i stowarzyszeń.

Aktywność społeczna mierzona liczbą organizacji pozarządowych na 10 tys. mieszkańców była w 2014 r. w Kłodzku wyższa niż na Dolnym Śląsku. Wskaźnik nasycenia organizacjami pozarządowymi wynosił wówczas 37, podczas gdy w województwie dolnośląskim 36.

Tabela 8. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców

Gmina	2010	2014	Rok 2010 = 100	Dolny Śląsk = 100 Rok 2014
Kłodzko	27	37	137,0	102,8
Dolny Śląsk	28	36	128,6	100,0

Wyższa od średniej regionalnej była również dynamika wzrostu tego wskaźnika, wynosząca w Kłodzku 37% (w regionie 28,6%).

Jak już wspomniano aktywność społeczna wynika m.in. z poziomu kapitału ludzkiego, a ten zależy jest, od jakości kształcenia. O jakości kształcenia świadczą np. wyniki ze sprawdzianu szóstych klas oraz z egzaminów gimnazjalnych.

W 2015 r. łączny wynik z egzaminu szóstych klas był w Kłodzku niższy niż średnia w regionie i wyniósł 63,8%. Poniżej średniej wojewódzkiej kształtowały się wyniki z matematyki 55,0% i z języka polskiego 72,2%. Natomiast z języka angielskiego uczniowie ze szkół w Kłodzku osiągnęli rezultat powyżej średniej dla Dolnego Śląska.

Tabela 9. Wyniki ze sprawdzianu szóstych klas

Przedmiot	2015	
	Kłodzko[%]	Dolny Śląsk[%]
Razem	63,8	66,0
Język polski	72,2	72,7
Matematyka	55,0	59,0
Język angielski	80,0	78,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie OKE Wrocław.

W przypadku egzaminów gimnazjalnych, wyniki uzyskane przez uczniów w Kłodzku z przedmiotów przyrodniczych i języka angielskiego były wyższe od średniej na Dolnym Śląsku. Jednak z języka polskiego, historii i WOS-u oraz z matematyki uczniowie z kłodzkich gimnazjów osiągnęli rezultaty poniżej średniej dla województwa.

Tabela 10. Wyniki z egzaminu gimnazjalnego

Przedmiot	2015	
	Kłodzko[%]	Dolny Śląsk[%]
Język polski	59,4	61,2
Historia i WOS	62,8	63,2
Matematyka	45,8	46,8
Przedmioty przyrodnicze	50,6	49,0
Język angielski (podstawowy)	72,1	66,6

Osiągane przez uczniów wyniki w nauce uzasadniają tezę, że wskazane są dalsze działania zmierzające do wzmocnienia systemu edukacji oraz podniesienia poziomu nauczania zarówno w szkołach podstawowych, jak i w gimnazjach.

SFERA GOSPODARCZA

Potencjał gospodarczy Kłodzka tworzą przede wszystkim przedsiębiorstwa sektora prywatnego. W 2014 r. w Kłodzku funkcjonowało łącznie 4 135 podmiotów gospodarczych sektora prywatnego, w tym 2 560 przedsiębiorstw osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą oraz 213 spółek prawa handlowego. Na terenie Miasta działały również 34 spółki z udziałem kapitału zagranicznego.

W porównaniu do 2010 r. nastąpił spadek ogólnej liczby podmiotów gospodarczych sektora prywatnego o ok. 2,5%. W analogicznym okresie na Dolnym Śląsku liczba podmiotów gospodarczych sektora prywatnego wzrosła.

Tabela 11. Podmioty gospodarcze – sektor prywatny

Gmina	2010	2011	2012	2013	2014	Rok 2010 = 100
Kłodzko						
Sektor prywatny ogółem	4240	4145	4155	4148	4135	97,5
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	2827	2704	2637	2600	2560	90,6
Spółki handlowe	172	179	194	205	213	123,8
Spółki z udziałem kapitału zagranicznego	32	33	33	32	34	106,2
Dolny Śląsk						
Sektor prywatny ogółem	316269	312524	321 590	332013	335478	106,1
Osoby fizyczne	235003	227956	232	235474	234473	99,8

prowadzące działalność gospodarczą			065			
Spółki handlowe	24389	25994	28 093	30725	33283	136,5
Spółki z udziałem kapitału zagranicznego	6513	6658	6 910	7173	7468	114,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL.

W analizowanym okresie zmniejszyła się również liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą (o ok. 9,4%). Wprowadzie na Dolnym Śląsku liczba przedsiębiorstw prowadzonych przez osoby fizyczne także uległa zmniejszeniu, jednak proces ten przebiegał w regionie wolniej (0,2%).

W latach 2010 – 2014 wzrosła natomiast liczba spółek handlowych (o 23,8%), w tym również z udziałem kapitału zagranicznego (o 6,2%). Jednak dynamika tego wzrostu była niższa niż średnia w regionie.

W 2014 r. najwięcej podmiotów gospodarczych funkcjonowało w sferze usługowej (3 843). W przemyśle i budownictwie działało 578 podmiotów, najmniej funkcjonowało ich w sektorze rolnym (15)

Tabela 12. Podmioty według sektorów

Gmina	2010	2011	2012	2013	2014	Rok 2010 = 100
Kłodzko						
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	33	30	29	24	15	45,4
Przemysł i budownictwo	615	594	590	576	578	94,0
Pozostała działalność	3903	3832	3845	3849	3843	98,5
Dolny Śląsk						
Rolnictwo,	6599	6506	6344	6132	4890	74,1

leśnictwo, łowiectwo i rybactwo						
Przemysł i budownictwo	66476	65483	67234	68540	68851	103,6
Pozostała działalność	258172	255636	263350	272889	277380	107,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL.

Dominacja podmiotów działających w sferze usług, przełożyła się na strukturę gospodarczą Miasta. W 2014 r. w przemyśle i budownictwie funkcjonowało ok. 13% ogółu podmiotów, podczas gdy na Dolnym Śląsku wskaźnik ten wynosił 19,6%. Mniejszy udział sektora przemysłowego w gospodarce sprawia, iż jest ona bardziej podatna na okresowe wahania koniunktury.

W stosunku do 2010 r. w Kłodzku nastąpił spadek liczby podmiotów w każdym z sektorów. W analogicznym okresie w województwie dolnośląskim zauważyć można wzrost liczby podmiotów w przemyśle, co wynika z ponownej industrializacji regionu.

Analizując sferę gospodarczą należy uwzględnić nie tylko bezwzględną liczbę zarejestrowanych przedsiębiorstw, ale również przedsiębiorczość mieszkańców mierzoną liczbą podmiotów na 10 tys. mieszkańców. Dla Kłodzka wskaźnik ten wynosił w 2014 r. 1 596 i był wyższy od średniej dla Dolnego Śląska (1 207).

Tabela 13. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców

Gmina	2010	2014	Dynamika Rok 2010 = 100	Dolny Śląsk Rok 2014=100
Kłodzko	1581	1596	100,9	132,2
Dolny Śląsk	1135	1207	106,3	100,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL.

Istotną kwestią dotyczącą środowiska naturalnego jest problem gospodarki odpadami. Na obszarze Kłodzka odpady z nieruchomości zamieszkałych i niezamieszkałych, odbiera firma Veolia Usługi dla Środowiska S.A. Oddział Krapkowice w Krapkowicach. Równocześnie na terenie Kłodzka funkcjonuje Punkt Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych (PSZOK).

W Kłodzku liczba zbieranych odpadów zmieszanych przypadających na mieszkańca w latach 2010 – 2014 zmniejszyła się z 492,1 kg do 278,2 kg. Zmniejszyła się również liczba odpadów na mieszkańca wytwarzanych przez gospodarstwa domowe z 345,4 kg do 217,5 kg. Zaznaczyć należy, iż w Kłodzku odnotowano szybszy niż w regionie spadek masy wytwarzanych odpadów zmieszanych (zarówno ogółem, jak i wytwarzanych przez gospodarstwa domowe). Powyższe, świadczyć może o skutecznie prowadzonej polityce selektywnej zbiórki odpadów.

Tabela 14. Odpady zmieszane zbierane w ciągu roku

Gmina	2010	2011	2012	2013	2014	2010=100
Kłodzko						
Odpady zmieszane ogółem na mieszkańca	492,1	472,7	554,1	557,4	278,2	56,5
Odpady z gospodarstw domowych przypadające na 1 mieszkańca	345,4	389,4	409,5	432,1	217,5	63,0
Dolny Śląsk						
Odpady zmieszane ogółem na mieszkańca	316,7	291,3	284,3	261,1	269,0	85,0
Odpady z gospodarstw domowych przypadające na 1 mieszkańca	219,4	223,6	213,6	195,1	207,7	94,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL.

Na stan środowiska naturalnego wpływa sposób funkcjonowania systemu oczyszczania ścieków. Na terenie Kłodzka funkcjonuje, gruntownie przebudowana i zmodernizowana oczyszczalnia ścieków. W wyniku przeprowadzonych inwestycji przepustowość oczyszczalni ścieków wynosi 12 500 m³/d. Do oczyszczalni trafiają ścieki z gospodarstw domowych, przemysłu, a także ścieki opadowe. Na oczyszczalnię dowożone są również beczkowozami

ścieki z rejonów nieskanalizowanych gminy Kłodzko. Aktualnie ścieki oczyszczane są w dwóch etapach: mechanicznym i biologicznym. Na szczególną uwagę zasługuje słoneczna suszarnia odpadów, dzięki której czterokrotnie zredukowano masę powstających odpadów.

Stan środowiska naturalnego w dużej mierze zależy również od sprawnie funkcjonującego na danym obszarze systemu grzewczego. Jak wynika z „Planu gospodarki niskoemisyjnej dla Miasta Kłodzka” na terenie Miasta koncesje na wytwarzanie, przesyłanie i dystrybucję ciepła posiada Calor Energetyka Ciepła Sp. z o.o.

Przedsiębiorstwo dysponuje własnymi jednostkami wytwarzania ciepła. System ciepły zaspokaja potrzeby odbiorców w zakresie centralnego ogrzewania i ciepłej wody użytkowej. W skład systemu wchodzi główne źródło ciepła tj. kotłownia na miat węglowy zlokalizowana przy ul. Wielisławskiej 9, wyposażona w trzy kotły typu WR o łącznej mocy 46,4 MW oraz kotłownia zlokalizowana przy ul. Łąkowej 2, wyposażona w dwa kotły typu WCO-80 o mocy 2,2 MW. Ponadto przedsiębiorstwo eksploatuje lokalne źródła ciepła przy ul. Krasieńskiego o mocy 1,4 MW.

Za pomocą scentralizowanego systemu ciepła sieciowego ogrzewanych jest ok. 14% powierzchni użytkowej budynków mieszkalnych, w tym ok. 20% powierzchni budynków wielorodzinnych.

Ciepło z systemu ciepłowniczego trafia przede wszystkim do budynków mieszkalnych (ok. 76,3% całkowitego rynku sprzedaży ciepła sieciowego). Budynki użyteczności publicznej stanowią ok. 23% rynku ciepła sieciowego, a pozostali odbiorcy ok. 0,7%.

Jak wynika z powyższych informacji na terenie Miasta dominują indywidualne systemy grzewcze, wykorzystujące m.in. węgiel i to niejednokrotnie złej jakości. Warto również zaznaczyć, że ok. 6,5% powierzchni użytkowej mieszkań ogrzewana była przy wykorzystaniu pieców, głównie kaflowych charakteryzujących się niską sprawnością energetyczną.

W rezultacie Kłodzko boryka się z problemem zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego (PM10) spowodowanego emisją pyłów wytwarzanych w procesie spalania paliw w paleniskach i kotłowniach domowych.

SFERA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA

Kluczowe znaczenie dla funkcjonowania Gminy Miejskiej Kłodzko ma jej wyposażenie w infrastrukturę społeczną i techniczną. Stan niniejszej infrastruktury wpływa zarówno na poziom życia mieszkańców, jak i poziom rozwoju gospodarczego jednostki terytorialnej.

Potencjał społeczny i gospodarczy obszaru buduje się m.in. poprzez przełamywanie barier w zakresie dostępu do edukacji, i to już od okresu przedszkolnego. Dostęp do przedszkoli umożliwia podjęcie zatrudnienia przez oboje rodziców, a tym samym może przyczyniać się do ograniczenia sfery ubóstwa. W 2014 r. w Kłodzku funkcjonowało 7 przedszkoli, dysponujących łącznie 901 miejscami. W stosunku do 2010 r. przybyło jedno przedszkole, natomiast liczba miejsc wzrosła o 136 (17,8%). Jednocześnie liczba dzieci korzystających z opieki przedszkolnej wzrosła z 705 do 782 (10,9%).

Tabela 15. Infrastruktura przedszkolna

Gmina	2010	2014	Rok 2010 = 100
Kłodzko			
Liczba przedszkoli	6	7	116,7
Miejsca	765	901	117,8
Liczba dzieci	705	782	110,9
Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 3-5 lat	778	913	117,3
Dzieci w wieku 3-5 lat przypadające na jedno miejsce w placówce wychowania przedszkolnego	0,97	0,78	80,4
Dolny Śląsk			
Liczba przedszkoli	543	690	127,1
Miejsca	59890	75112	125,4
Liczba dzieci	59010	68927	116,8
Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 3-5 lat	630	800	130,0
Dzieci w wieku 3-5 lat przypadające na jedno miejsce w placówce wychowania przedszkolnego	1,31	1,11	84,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL.

W 2014 r. na terenie Kłodzka działały również trzy oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych (3 klasy/grupy), do których uczęszczało 56 dzieci. W Mieście funkcjonowały także dwa punkty przedszkolne dysponujące łącznie 45 miejscami. Uczęszczało do nich 16 dzieci.

W rezultacie wskaźnik liczby dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym na 1 tys. dzieci w wieku 3-5 lat wzrósł w latach 2010 – 2014 o 17,3% z 778 do 913. W 2014 r. wskaźnik ten był wyższy niż średnia dla Dolnego Śląska, która wynosiła 800. Jednocześnie w 2014 r. na jedno miejsce w przedszkolu przypadło w Kłodzku 0,78 dziecka (w regionie 1,11 dziecka).

Fundamentalne znaczenie dla analizy sfery przestrzenno-funkcjonalnej ma dostęp gospodarstw domowych do infrastruktury wodociągowej, kanalizacyjnej i gazowej. Na przestrzeni lat 2010 – 2014 odsetek gospodarstw domowych korzystających z sieci wodociągowej pozostał w Kłodzku na niezmiennym poziomie. W 2014 r. wynosił on 96,1%.

Jednocześnie w latach 2010 – 2014 nieznacznie zwiększył się odsetek gospodarstw domowych korzystających z sieci kanalizacyjnej (o 0,3%). W 2014 r. korzystało z niej 88,2% gospodarstw domowych.

W analizowanym okresie zwiększyła się również dostępność do sieci gazowej (o 1,3%).

Warto zaznaczyć, że wskaźniki dostępności do sieci wodociągowej, kanalizacyjnej i gazowej kształtowały się w Kłodzku powyżej średniej dla regionu.

Tabela 16. Odsetek gospodarstw domowych korzystających z infrastruktury wodno-kanalizacyjnej i gazowej

Gmina	2010	2014	2010 = 100
Kłodzko			
Wodociągi	96,1	96,1	100,0
Kanalizacja	87,9	88,2	100,3
Gaz	90,2	91,4	101,3
Dolny Śląsk			
Wodociągi	91,5	94,8	103,6
Kanalizacja	68,1	75,0	110,1
Gaz	62,8	61,4	97,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL.

O stanie infrastruktury komunalnej świadczy również stopień wyposażenia mieszkań w instalacje. Jak wynika z dostępnych danych odsetek mieszkań wyposażonych w wodociąg, łazienkę i centralne ogrzewanie na przestrzeni lat 2010 – 2014 nie uległ znaczącej zmianie. Najwięcej mieszkań posiadało dostęp do wodociągu (99,5%) i łazienki (93,5%). Najmniej do centralnego ogrzewania (81,8%). Niższa dostępność do centralnego ogrzewania pociąga za sobą negatywne skutki. Mieszkania te ogrzewane są z reguły za pomocą tradycyjnych źródeł ciepła, co w połączeniu z niską efektywnością energetyczną budynków sprzyja zjawisku niskiej emisji.

Tabela 17. Odsetek mieszkań wyposażonych w instalacje

Gmina		2010	2011	2012	2013	2014
Kłodzko	Wodociąg	99,5	99,5	99,5	99,5	99,5
	Łazienka	93,4	93,4	93,4	93,5	93,5
	Centralne ogrzewanie	81,5	81,5	81,5	81,6	81,8
Dolny Śląsk	Wodociąg	97,5	97,5	97,6	97,6	97,6
	Łazienka	90,2	90,3	90,4	90,6	90,7
	Centralne ogrzewanie	77,5	77,8	78,1	78,4	78,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL.

Ważne znaczenie dla rozwoju Kłodzka ma stan infrastruktury drogowej. Niniejszą infrastrukturę tworzą drogi krajowe, wojewódzkie, powiatowe i gminne.

Do najważniejszych ciągów komunikacyjnych przebiegających przez Kłodzko zaliczyć należy:

- drogę krajową nr 8 (Wrocław – Kłodzko – Kudowa Zdrój);
- drogę krajową nr 33 (Kłodzko – Międzylesie);
- drogę krajową nr 46 (Kłodzko – Opole)
- drogę wojewódzką nr 381 (Kłodzko – Wałbrzych).

Analizując dostępność komunikacyjną Kłodzka warto podkreślić, że przez Miasto przebiegają cztery linie kolejowe:

- nr 286 Kłodzko Główny – Wałbrzych Główny (czynna, niezelektryfikowana, drugorzędna);

- nr 276 Wrocław – przejście graniczne Międzylesie-Lichkov (zelektryfikowana o znaczeniu państwowym);
- nr 309 Kłodzko Główne – Kłodzko Nowe – Kudowa Zdrój (czynna, niezelektryfikowana o znaczeniu lokalnym);
- nr 322 Kłodzko Nowe – Stronie Śląskie (nieczynna dla ruchu pasażerskiego).

Na terenie Miasta nie funkcjonuje zorganizowana komunikacja miejska. Niemniej jednak realizowany jest publiczny transport autobusowy o charakterze ponadlokalnym. Przedsiębiorstwem wykonującym niniejsze usługi jest PKS w Kłodzku S.A. Długość tras wykonywanych w obrębie Miasta kształtuje się na poziomie 330 tys. km/rok.

SFERA TECHNICZNA

W latach 2010 – 2014 w Kłodzku nastąpił wzrost zasobów mieszkaniowych o ok. 1,6% z 11 254 do 11 437 mieszkań. Wzrost ten następował wolniej niż w całym województwie, w którym to wskaźnik wzrostu osiągnął wartość 4,7%. Wolniejszy niż w regionie przyrost zasobów mieszkaniowych prowadzi do wniosku, iż relatywnie dużą część zasobów mieszkaniowych stanowią budynki wybudowane przed 1989 r. z wykorzystaniem starych technologii, a to rodzi potrzebę ich modernizacji i dostosowania do obowiązujących standardów.

Tabela 18. Zasoby mieszkaniowe

Gmina		2010	2011	2012	2013	2014	Rok 2010 = 100
Kłodzko	mieszkania ogółem	11254	11273	11301	11335	11437	101,6
	mieszkania na 1000 mieszkańców	391,0	394,4	398,5	404,9	411,5	105,2
	przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania	61,9	62,1	62,3	62,4	62,5	101,0
Dolny	mieszkania	1072704	1082116	1095568	1110600	1123386	104,7

Śląsk	ogółem						
	mieszkania na 1000 mieszkańców	367,7	371,0	375,9	381,6	386,2	105,0
	przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania	71,5	71,7	71,9	72,0	72,2	101,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL.

W analizowanym okresie w Kłodzku wzrosła również powierzchnia użytkowa mieszkań. W 2014 r. przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania wynosiła 62,5 m² i była niższa niż średnio w województwie (72,2 m²).

Analizując zasoby mieszkaniowe warto podkreślić, że w Kłodzku w 2014 r. na 1000 mieszkańców przypadało ok. 411 mieszkań. Dla porównania na Dolnym Śląsku wskaźnik ten wynosił 386. Można, więc stwierdzić, iż dostępność zasobów mieszkaniowych w Gminie Miejskiej Kłodzko jest większa niż średnio w regionie.

Niestety, w strukturze wiekowej budynków dominują budynki wybudowane przed 1945 r. (55%). Budynki powstałe po 1989 r. stanowią ok. 24% ogółu zasobów. Budynki wzniesione przed 1945 r. cechują się niską izolacyjnością cieplną, a niejednokrotnie również brakiem centralnej, czy też etażowej instalacji grzewczej. Zaznaczyć przy tym należy, że w przeważającej mierze stanowią one własność lub współwłasność Miasta. W rezultacie w Kłodzku nadal istnieje problem złego stanu technicznego części budynków.

Rekapitulując podkreślić należy, że konieczna jest intensyfikacja działań zmierzających do gruntownej modernizacji istniejących zasobów mieszkaniowych.

2. Rozdział: Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych na terenie gminy

WSTĘP

Działania rewitalizacyjne w Polsce mogą być realizowane na podstawie ustawy o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 r. oraz wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014 – 2020 z dnia 3 lipca 2015 r. (Wytyczne MIR). Ponadto zgodnie ze stanowiskiem Ministerstwa Rozwoju (pismo DPM.IV.0212.1.2016.ML.1 NK 144212/16) gmina jest uprawniona do uchwalenia programu rewitalizacji na podstawie ustawy o samorządzie gminnym z zastosowaniem Wytycznych MIR. Tę ostatnią z wyżej wymienionych podstaw prawnych przygotowania Programu Rewitalizacji (PR) wybrała Gmina Miejska Kłodzko. Znalazło to odzwierciedlenie w uchwale nr XIII/97/2015 Rady Miejskiej

w Kłodzku z dnia 24 września 2015 r. w sprawie przystąpienia do opracowania Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Miejskiej Kłodzko na lata 2015-2020.

Decyzja Rady Miejskiej w Kłodzku skutkuje procedurą przygotowania programu, szczególnie w zakresie metodologii identyfikacji obszaru zdegradowanego, na którym występują zjawiska kryzysowe oraz wyznaczenia obszaru rewitalizacji. W związku z powyższym przyjęto, że:

1. **Sfera.** Jest to zbiór obszarów problemowych dotyczących zjawisk społecznych, gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno – funkcjonalnych oraz technicznych.
2. **Obszary problemowe.** Występujące w ramach sfer zjawiska problemowe:
 - a. Sfera społeczna: bezrobocie, ubóstwo, przestępczość, niski poziom edukacji lub kapitału społecznego, niewystarczający poziom uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym
 - b. Sfera gospodarcza: niski stopień przedsiębiorczości, słaba kondycja lokalnych przedsiębiorstw
 - c. Sfera środowiskowa: przekroczenia standardów, jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia, ludzi bądź stanu środowiska
 - d. Sfera przestrzenno – funkcjonalna: niewystarczające wyposażenie w infrastrukturę techniczną i społeczną, brak dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej, jakości, niedostosowanie rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru,

niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, deficyt lub niska, jakość terenów publicznych

- e. Sfera techniczna: degradacja stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym oraz brak funkcjonowania rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska

3. **Stanem kryzysowy.** Sytuacja, w której występuje koncentracja negatywnych zjawisk w sferze społecznej współwystępująca wraz z negatywnymi zjawiskami, w co najmniej jednej z następujących sfer: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej oraz technicznej.

4. **Obszar zdegradowany.** Teren w gminie, na którym zidentyfikowano stan kryzysowy. Obszar zdegradowany może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic pod warunkiem stwierdzenia sytuacji kryzysowej na każdym z podobszarów.

5. **Obszar rewitalizacji.** Teren w gminie obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechującego się:

- a. Szczególną koncentracją negatywnych zjawisk (dot. Obszarów problemowych),
- b. Istotnym znaczeniem dla rozwoju lokalnego gminy w zakresie rewitalizacji.
- c. Obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic, lecz nie może obejmować terenów większych niż **20%** powierzchni gminy oraz zamieszkałych przez więcej niż **30%** mieszkańców całej gminy.

METODOLOGIA IDENTYFIKACJI STANU KRYZYSOWEGO ORAZ WYZNACZANIA OBSZARU REWITALIZACJI.

Identyfikacja stanu kryzysowego w gminie polegała na analizie poszczególnych obszarów problemowych z wykorzystaniem charakterystycznych dla nich mierników rozwoju. Ustalenie mierników odbyło się na podstawie propozycji przedstawionej przez firmę doradczą przygotowującą LPR.

W celu uzgodnienia metodologii pracy związanej z gromadzeniem danych w dniu 13-10-2015r. zorganizowano spotkanie, w którym uczestniczyli przedstawiciele instytucji

zaangażowanych w gromadzenie danych niezbędnych do przeprowadzenia analizy sytuacji w gminie. W trakcie spotkania omówiono zaproponowane do analizy mierniki rozwoju i poddano je dyskusji. W wyniku zgłoszonych uwag ustalono ostateczną listę 104 mierników w ramach 17 obszarów problemowych. Poniżej w tabeli przedstawiono przykłady mierników ² w każdym z obszarów problemowych.

Tabela 19. Lista przykładowych mierników wykorzystywanych w celu identyfikacji występowania stanu kryzysowego w gminie.

Lp.	Obszar problemowy	Miernik rozwoju	Źródło informacji
1	Bezrobocie	Liczba osób długotrwale bezrobotnych	Powiatowy Urząd Pracy (PUP)
2	Ubóstwo	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej	Ośrodek Pomocy Społecznej
3	Przestępczość	Liczba wykroczeń społecznie uciążliwych	Policja Straż Miejska
4	Niski poziom edukacji	Liczba uczniów szkół podstawowych i gimnazjów niepromowanych do kolejnej klasy	Szkoły
5	Niski poziom kapitału społecznego	Liczba NGO's realizujących zadania zlecone przez gminę	Urząd Miasta/Gminy
6	Niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym	Liczba osób uczestniczących w bezpłatnych oraz płatnych zajęciach organizowanych przez samorządowe instytucje kultury	Urząd Miasta/Gminy Instytucje Kultury
7	Niski stopień przedsiębiorczości	Liczba podmiotów gospodarczych płacących podatek dochodowy (PIT + CIT)	• Urząd Statystyczny • Urząd Skarbowy
8	Słaba kondycja ekonomiczna przedsiębiorstw	Liczba podmiotów gospodarczych, które zgłosiły zakończenie działalności gospodarczej	• Urząd Statystyczny • Urząd Miasta/Gminy

² Pełna lista mierników jest załącznikiem do dokumentu.

9	Przekroczenie standardów jakości środowiska	Występowanie obszarów wymagających rekultywacji	Urząd Miasta/Gminy
10	Obecność odpadów stanowiących zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi, stanu środowiska.	Liczba obiektów budowlanych pokrytych/izolowanych azbestem	Urząd Miasta/Gminy
11	Niewystarczające wyposażenie w Infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej zły stan techniczny	Dostęp do placów zabaw	<ul style="list-style-type: none"> • Zakłady Usług Komunalnych • Urząd Miasta/Gminy (PGN)
12	Brak dostępu do podstawowych usług lub ich niska jakość	Liczba dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym	Urząd Miasta/Gminy
13	Niski poziom obsługi komunikacyjnej	Liczba połączeń z przystanków komunikacji zbiorowej w promieniu 1000 m od ulicy w mieście lub występowanie przystanku komunikacji zbiorowej w miejscowości (wieś)	<ul style="list-style-type: none"> • Urząd Miasta/Gminy • Starostwo Powiatowe Operatorzy Samochodowego Transportu Zbiorowego
14	Niedobór lub niska jakość terenów publicznych	Liczba publicznych miejsc parkingowych	<ul style="list-style-type: none"> • Urząd Miasta/Gminy
15	Degradacja stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym	Liczba wydanych nakazów rozbiórki obiektów budowlanych z powodu złego stanu technicznego	<ul style="list-style-type: none"> • Powiatowy Nadzór Budowlany
16	Degradacja stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym	Liczba osób, którym obniżono wysokość podatku od nieruchomości z uwagi na zły	<ul style="list-style-type: none"> • Urząd Miasta/Gminy Jednostki

	o przeznaczeniu mieszkaniowym	stan techniczny obiektu budowlanego	
17	Niefunkcjonowanie rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska	Dostęp do sieci ciepłowniczych	<ul style="list-style-type: none"> • Urząd Miasta/Gminy • (PGN) • Zakład Ciepłowniczy

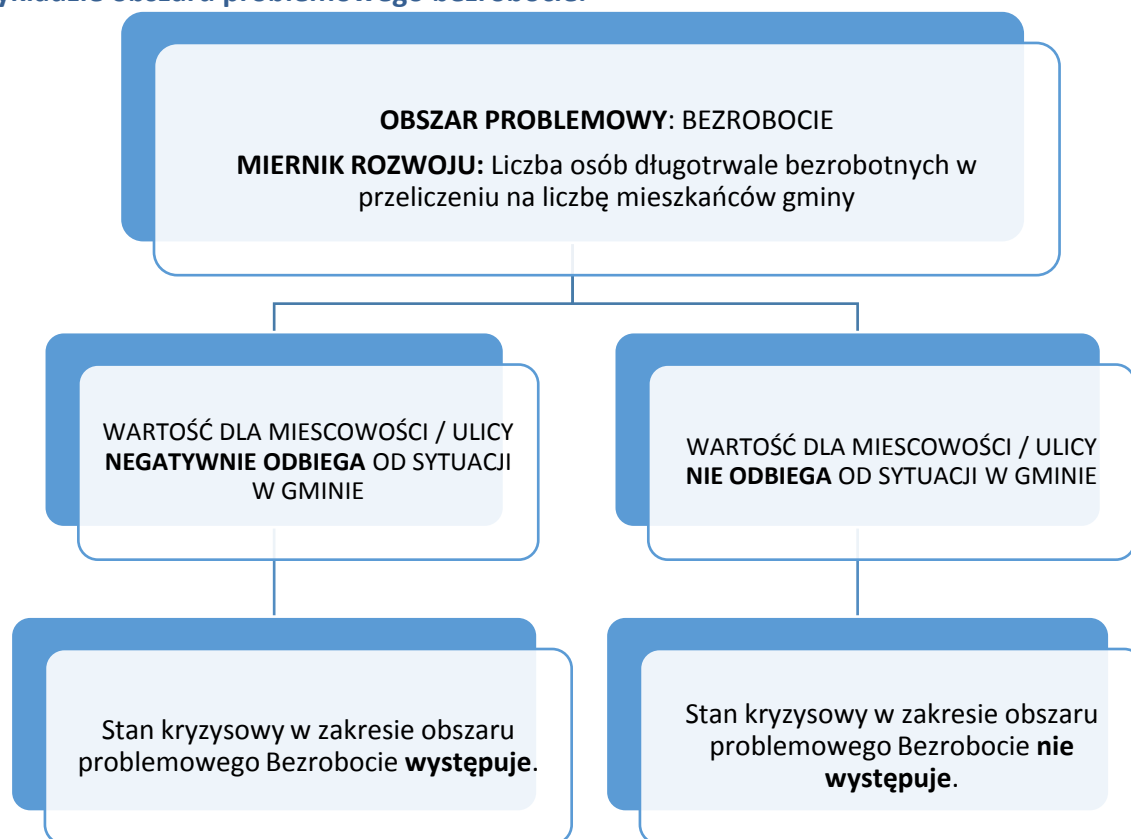
Źródło: opracowanie własne

Kolejnym etapem gromadzenia danych było wystąpienie do podmiotów dysponujących informacjami z wnioskiem o ich udostępnienie w szczególności do poziomu ulicy (dane za okres 2012 – 2014).

Po uzyskaniu wartości mierników przystąpiono do ich analizy i identyfikacji obszarów kryzysowych. Przyjęto założenie, że do dalszych prac kwalifikują się co do zasady te ulice, w których stwierdzono, że wartości mierników rozwoju odbiegają w sposób negatywny od wartości charakterystycznych dla całego obszaru gminy³. Najczęściej wykorzystywaną wartością charakterystyczną dla gminy była wartość miernika w przeliczeniu na jednego mieszkańca gminy porównywana z wartością w przeliczeniu na jednego mieszkańca ulicy.

³ Zgodnie z Wytocznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020. Rozdział 3, pkt 2. Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, Warszawa, 3 lipiec 2015 r.

Diagram 1. Metodologia identyfikacji ulic, na których występują zjawiska kryzysowe na przykładzie obszaru problemowego bezrobocie.

Źródło: opracowanie własne

Stanowiło to podstawę do dalszej identyfikacji obszarów zdegradowanych. W tym celu wykorzystano narzędzie w postaci matrycy obszaru zdegradowanego identyfikującej występowanie stanu kryzysowego, przygotowanej dla każdej Sfery. Matryca prezentuje informacje o występowaniu sytuacji kryzysowej z dokładnością do ulicy. Przyjęto założenie, że jeżeli co najmniej jeden miernik rozwoju na ulicy odbiega negatywnie od wartości charakterystycznej dla całej gminy to na tym terenie występuje negatywne zjawisko w zakresie danego obszaru problemowego. Poniżej przedstawiono wycinek przykładowej matrycy dla Sfery społecznej.

Tabela 20. Przykładowa matryca obszarów problemowych

SFERA SPOŁECZNA								
OBSZAR PROBLEMOWY			BEZROBOCIE ⁴		Stan Kryzysowy (1 - TAK, 0 - NIE)	UBÓSTWO		Stan Kryzysowy (1 - TAK, 0 - NIE)
MIERNIKI			Liczba osób długotrwale bezrobotnych	Liczba osób długotrwale bezrobotnych z wykształceniem podstawowym		Korzystający z pomocy społecznej	Świadczenia pomocy społecznej	
L.p.	MIEJSCOWOŚĆ	ULICA						
1.	Miejscowość	Ulica	1	0	1	0	0	0
2.	Miejscowość	Ulica	0	0	0	0	0	0
3.	Miejscowość	Ulica	0	1	1	1	1	1
4.	Miejscowość	Ulica	0	0	0	0	0	0
5.	Miejscowość	Ulica	0	1	1	1	0	1
6.	Miejscowość	Ulica	0	0	0	0	0	0
7.	Miejscowość	Ulica	1	0	1	0	0	0
8.	Miejscowość	Ulica	1	1	1	0	0	0

Źródło: opracowanie własne

Uznając kryteria z Wytycznych MIR, jako podstawowe założenie do dalszych prac przeprowadzono analizę wszystkich matryc dla wszystkich sfer i wyszczególniono te ulice w gminie, dla których spełnione zostały łącznie następujące warunki:

1. Występuje sytuacja kryzysowa, w co najmniej 3 obszarach problemowych sfery społecznej na 5 analizowanych (wg wytycznych MIR - koncentracja negatywnych zjawisk w sferze społecznej)
2. Występuje sytuacja kryzysowa w co najmniej jednej z pozostałych sfer (wg wytycznych MIR - negatywne zjawiska w co najmniej jednej z innych sfer).

Zestawienie matryc wszystkich sfer, obszarów problemowych i mierników rozwoju pozwoliło na identyfikację obszaru zdegradowanego, który został przedstawiony również w formie graficznej na mapie (załącznik nr 4) i był podstawą do wyznaczenia obszaru rewitalizacji.

Dla identyfikacji obszaru rewitalizacji przyjęto następujące założenia zgodne z wytycznymi MIR:

⁴ Cyfra 1 w tabeli oznacza, że wartość miernika rozwoju w danym obszarze problemowym odbiega negatywnie od sytuacji w gminie.

1. Musi występować szczególna koncentrację negatywnych zjawisk dot. obszarów problemowych - w związku z tym do dalszej analizy brano pod uwagę ulice, na których sytuacja kryzysowa występowała w co najmniej 3 obszarach problemowych sfery społecznej oraz w co najmniej 1 z pozostałych sfer.
2. Obszar kryzysowy musi charakteryzować się istotnym znaczeniem dla rozwoju lokalnego gminy w zakresie rewitalizacji – w związku z tym przeprowadzono konsultacje wewnętrzne w Urzędzie Miejskim, a następnie konsultacje z Zespołem ds. Rewitalizacji.

Wyznaczone w ten sposób ulice stworzyły ramę dla ustalenia obszaru rewitalizacji, dla którego następnie przeliczono wszystkie wskaźniki w celu ich ponownej weryfikacji oraz sprawdzono spełnienie kryteriów:

1. Powierzchnia obszaru rewitalizacji nie większa niż **20%** powierzchni całej gminy
2. Obszar rewitalizacji zamieszkiwany przez nie więcej niż **30%** mieszkańców całej gminy.

Obszar rewitalizacji przedstawiono w formie graficznej na mapie oraz wskazano listę ulic wchodzących w skład obszaru.

WYNIKI DIAGNOZY STANU KRYZYSOWEGO W GMINIE.

Analiza obejmowała teren całego miasta ze szczegółowością do poziomu ulicy. Badaniem zostały objęte łącznie 182 ulice znajdujące się na terenie miasta Kłodzko. Poniżej przedstawiono podsumowanie wyników analizy w poszczególnych sferach.

Sfera społeczna.

W ramach pięciu obszarów problemowych badanych na podstawie czternastu mierników zidentyfikowano występowanie negatywnych zjawisk w ramach:

5 obszarów problemowych – na 11 ulicach

4 obszarów problemowych – na 32 ulicach

3 obszarów problemowych – na 35 ulicach

Szczególnym natężeniem negatywnych zjawisk charakteryzowała się ulice: Czeska, Łukasińskiego, Partyzantów, Spadzista oraz Warszawy Centrum. Wyszczególnione ulice cechuje łączne występowanie 9 i więcej mierników rozwoju, których wartości odbiegają

w sposób negatywny od wartości charakterystycznych dla całego obszaru gminy. Negatywne zjawiska społeczne występują we wszystkich 5 analizowanych obszarach problemowych.

Sfera gospodarcza

W sferze gospodarczej, dwa obszary problemowe badane były na podstawie dziesięciu mierników. Problemy związane z niskim stopniem przedsiębiorczości oraz słabą kondycją lokalnych przedsiębiorstw zostały zdiagnozowane na 141 ulicach. Negatywne odchylenia mierników w odniesieniu do wartości dla całej gminy, w obu analizowanych obszarach problemowych, odnotowano na:

5 ulicach – negatywne odchylenia 8 mierników

22 ulicach – negatywne odchylenia 7 mierników

41 ulicach – negatywne odchylenia 6 mierników

20 ulicach – negatywne odchylenia 5 mierników.

Negatywne odchylenia 2, 3 i 4 mierników w obu analizowanych obszarach problemowych zostały zdiagnozowane na 53 ulicach. Największym natężeniem negatywnych zjawisk gospodarczych charakteryzowały się ulice: Forteczna, Korfantego Wojciecha, Kościelna, Miarki Karola i Tumska (8 mierników negatywnie odbiegających od sytuacji w gminie). Natomiast szczególnym natężeniem negatywnych zjawisk gospodarczych współwystępujących

z negatywnymi zjawiskami społecznymi charakteryzowały się ulice: Czeska, Łukasińskiego, Śląska, Wincentego Witosa oraz Żeromskiego (6 i więcej mierników w dwóch obszarach problemowych sfery gospodarczej negatywnie odbiegających od sytuacji w gminie współwystępujących z negatywnymi zjawiskami w 5 obszarach problemowych sfery społecznej).

Sfera środowiskowa

W sferze środowiskowej, dwa obszary problemowe badane były na podstawie sześciu mierników. Problemy związane z przekroczeniem standardów jakości środowiska oraz obecnością odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska zostały zdiagnozowane na 30 ulicach. Negatywne odchylenia mierników w odniesieniu do wartości dla całej gminy, w obu analizowanych obszarach problemowych, odnotowano na:

3 ulicach – negatywne odchylenia 6 mierników

1 ulicy – negatywne odchylenia 5 mierników

4 ulicach – negatywne odchylenia 4 mierników

13 ulicach – negatywne odchylenia 3 mierników.

Na 35 ulicach zdiagnozowano negatywne odchylenia 2 mierników – po jednym mierniku obrazującym obszar problemowy. Szczególnym natężeniem negatywnych zjawisk charakteryzowały się ulice: Czeska, Partyzantów, Spadzista, Śląska, Warszawy Centrum oraz Żeromskiego (negatywnie odchylenia 3 i więcej mierników w obu obszarach problemowych sfery środowiskowej współwystępujące z negatywnymi zjawiskami w 5 obszarach problemowych sfery społecznej).

Sfera przestrzenno – funkcjonalna

W sferze przestrzenno – funkcjonalnej, trzy obszary problemowe badane były na podstawie dwudziestu czterech mierników. Problemy w zakresie niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną oraz niskiego poziomu przestrzeni publicznej i obsługi komunikacyjnej, zostały zdiagnozowane na 171 ulicach. Negatywne odchylenia mierników

w odniesieniu do wartości dla całej gminy zidentyfikowano w ramach:

3 obszarów problemowych – w 96 miejscach

2 obszarów problemowych – w 75 miejscach

Największe natężenie negatywnych zjawisk we wszystkich obszarach problemowych sfery przestrzenno-funkcjonalnej (negatywne odchylenia 16 i więcej mierników) zdiagnozowano na ulicach: Podgórna, Półwiejska, Wiejska oraz Wyspiańskiego. Szczególnym natężeniem negatywnych zjawisk przestrzenno-funkcjonalnych współwystępujących z negatywnymi zjawiskami społecznymi charakteryzowały się ulice: Czeska, Jagiełły, Partyzantów, Śląska, Warszawy Centrum oraz Żeromskiego (negatywnie odchylenia 12 i więcej mierników we wszystkich trzech obszarach problemowych sfery przestrzenno-funkcjonalnej współwystępujące z negatywnymi zjawiskami w 5 obszarach problemowych sfery społecznej).

Sfera techniczna

W sferze technicznej obszar problemowy w zakresie degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym badany był na podstawie czterech mierników. Problemy w tym obszarze zostały zdiagnozowane na 8 ulicach, w tym na 3 ulicach odnotowano negatywne odchylenia 4 mierników, w przypadku kolejnych 5 ulic niekorzystne wartości wskazywały 3 mierniki.

Szczególnym natężeniem negatywnych zjawisk charakteryzowały się ulice: Łukasińskiego, Targowa i Wiejska (negatywne odchylenia 4 mierników w sferze technicznej współwystępujące z negatywnymi zjawiskami w 4 lub 5 obszarach problemowych sfery społecznej).

Zamieszczona poniżej matryca wskazuje ulice, na których odnotowano negatywne odchylenia mierników dla każdej sfery. Mapa zamieszczona pod matrycą, za pomocą intensywności kolorów, obrazuje stopień natężenia negatywnych zjawisk. Matryce oraz mapy obrazujące wyniki analiz we wszystkich sferach i poszczególnych obszarach problemowych znajdują się w załącznikach nr 5 – 9 do niniejszego opracowania.

Tabela 21. Matryca Obszarów zdegradowanych identyfikująca występowanie stanu kryzysowego

		Sfera społeczna	Sfera gospodarcza	Sfera środowiskowa	Sfera przestrzenno- funkcjonalna	Sfera techniczna	RAZEM 5 sfer
L.p.	Ulica	2014	2014	2014	2014	2014	2014
1.	Akacyjowa	2	1	0	2	0	5
2.	Armii Krajowej	4	2	1	3	1	11
3.	Bł. Ks. Gerharda Hirschfeldera	2	2	1	2	1	8
4.	Bohaterów Getta	4	2	2	3	3	14
5.	Broniewskiego Władysława	2	2	0	2	0	6
6.	Browarna	3	2	1	2	1	9
7.	Brzaskwiniowa	1	1	0	2	0	4
8.	Brzozowa	2	1	0	2	0	5
9.	Bukowa	1	2	0	3	0	6
10.	Cedrowa	1	1	0	3	0	5
11.	Chełmońskiego Józefa	4	2	2	2	1	11
12.	Chopina Fryderyka Pl.	4	2	1	2	1	10
13.	Chrobrego Bolesława Pl.	4	2	0	3	1	10
14.	Cicha	1	1	0	2	0	4
15.	Cisowa	1	2	0	2	0	5
16.	Cyprysowa	1	2	0	2	0	5

17.	Czarneckiego Stefana	2	2	0	2	0	6
18.	Czereśniowa	1	1	0	2	0	4
19.	Czeska	5	2	2	3	2	14
20.	Daszyńskiego Ignacego	3	2	2	3	0	10
21.	Dąbrowskiej Marii	1	2	0	2	0	5
22.	Dąbrówki	2	2	0	3	1	8
23.	Dębowa	3	2	1	3	0	9
24.	Długosza Jana	2	2	2	3	1	10
25.	Drzymały Michała	1	2	0	3	2	8
26.	Dunikowskiego Xawerego	2	2	0	3	1	8
27.	Dusznicka	4	2	1	3	0	10
28.	Dworcowa	2	2	0	2	0	6
29.	Fabryczna	1	2	1	2	0	6
30.	Forteczna	2	2	0	3	0	7
31.	Franciszkański Pl.	1	2	0	1	0	4
32.	Gieryskich Braci	2	2	1	3	1	9
33.	Grabowa	2	2	1	2	0	7
34.	Graniczna	2	2	1	3	0	8
35.	Grodzisko	2	2	0	1	0	5
36.	Grottgera Artura	4	2	0	3	1	10
37.	Grunwaldzka	4	2	1	3	3	13

38.	Harcerzy	4	2	1	3	2	12
39.	Hłaski Marka	1	2	1	3	0	7
40.	Hołdu Pruskiego	3	2	2	3	2	12
41.	Jagiełły Władysława Pl.	5	2	1	3	2	13
42.	Jana Pawła II	3	2	0	2	0	7
43.	Jaskółcza	1	2	1	2	0	6
44.	Jasna	1	1	0	2	0	4
45.	Jaśminowa	2	1	0	2	0	5
46.	Jaworowa	1	1	0	2	0	4
47.	Jedności Pl.	2	2	0	2	0	6
48.	Jesionowa	1	1	0	2	0	4
49.	Jodłowa	1	1	0	2	0	4
50.	Kardynała Stefana Wyszyńskiego	1	1	0	2	0	4
51.	Kasztanowa	1	2	1	2	0	6
52.	Kilińskiego Jana	1	1	0	2	0	4
53.	Klonowa	1	2	0	2	0	5
54.	Kłodzko Nowe	3	2	0	2	0	7
55.	Kolejowa	3	2	1	3	0	9
56.	Kołłątaja Hugona	1	1	0	2	0	4
57.	Konopnickiej Marii	3	1	0	2	0	6
58.	Konwaliowa	1	1	0	3	0	5

59.	Kopernika Mikołaja	3	1	0	2	0	6
60.	Korczaka Janusza	4	2	2	3	2	13
61.	Korfanego Wojciecha	4	2	1	3	2	12
62.	Korytowska	3	2	1	2	0	8
63.	Kościelna	4	2	1	3	2	12
64.	Kościelny Pl.	3	2	1	3	1	10
65.	Kościuszki Tadeusza	4	1	0	3	2	10
66.	Kowalska	1	2	1	3	2	9
67.	Krakusa	1	2	1	1	0	5
68.	Kraśńskiego Zygmunta	1	2	0	2	1	6
69.	Kromera Józefa	2	2	1	2	0	7
70.	Krzywa	1	1	1	3	0	6
71.	Kusocińskiego Janusza	4	2	1	2	0	9
72.	Kwiatowa	1	2	1	2	0	6
73.	Lipowa	1	2	1	2	0	6
74.	Lisia	4	2	1	3	0	10
75.	Lutycka	4	2	1	3	1	11
76.	Łąkowa	2	2	0	2	0	6
77.	Łukasiewicza Ignacego	3	2	0	3	1	9
78.	Łukasińskiego Waleriana	5	2	1	2	4	14
79.	Łużycka	2	2	1	3	1	9

80.	Malczewskiego Jacka	3	2	1	3	2	11
81.	Mariańska	3	2	1	3	0	9
82.	Matejki Jana	3	2	0	2	1	8
83.	Miarki Karola	3	2	1	3	0	9
84.	Mickiewicza Adama	2	2	2	3	0	9
85.	Młodych	3	1	0	2	0	6
86.	Modrzewiowa	1	1	0	2	0	4
87.	Moniuszki Stanisława	3	2	1	3	1	10
88.	Morcinka Gustawa	3	2	1	3	1	10
89.	Morelowa	1	2	0	2	0	5
90.	Muzealna	3	2	1	3	1	10
91.	Myśliwska	1	2	1	3	1	8
92.	Nad Kanałem	2	2	1	3	1	9
93.	Nadrzeczna	2	2	1	3	1	9
94.	Nałkowskiej Zofii	2	2	0	2	0	6
95.	Niska	4	2	1	3	0	10
96.	Norwida Cypriana Kamila	5	1	0	2	1	9
97.	Noworudzka	2	2	1	2	0	7
98.	Nowy Świat	2	2	1	3	0	8
99.	Objazdowa	3	2	1	2	1	9
100.	Ogrodowa	2	2	0	1	0	5

101.	Okrzei Stefana	5	2	1	2	2	12
102.	Orkana Władysława	3	2	2	3	1	11
103.	Orląt Lwowskich	1	1	0	2	0	4
104.	Orzechowa	1	1	0	3	0	5
105.	Ostatnia	1	2	0	3	0	6
106.	Partyzantów	5	2	2	3	3	15
107.	Piastowska	3	2	2	3	0	10
108.	Piękna	2	2	1	3	0	8
109.	Pileckiego	1	1	0	1	0	3
110.	Piłsudskiego	1	2	0	2	0	5
111.	Podgórna	3	2	1	3	2	11
112.	Podgrodzie	2	2	2	3	0	9
113.	Pogodna	1	1	0	3	0	5
114.	Połabska	4	2	2	3	2	13
115.	Półwiejska	4	2	2	3	2	13
116.	Przyjaciół Dzieci	1	2	1	1	0	5
117.	Ptasia	2	2	2	2	1	9
118.	Radosna	1	1	0	3	0	5
119.	Rajska	2	1	0	3	0	6
120.	Rakowa	1	1	0	2	0	4
121.	Rataja Macieja	1	1	0	1	0	3

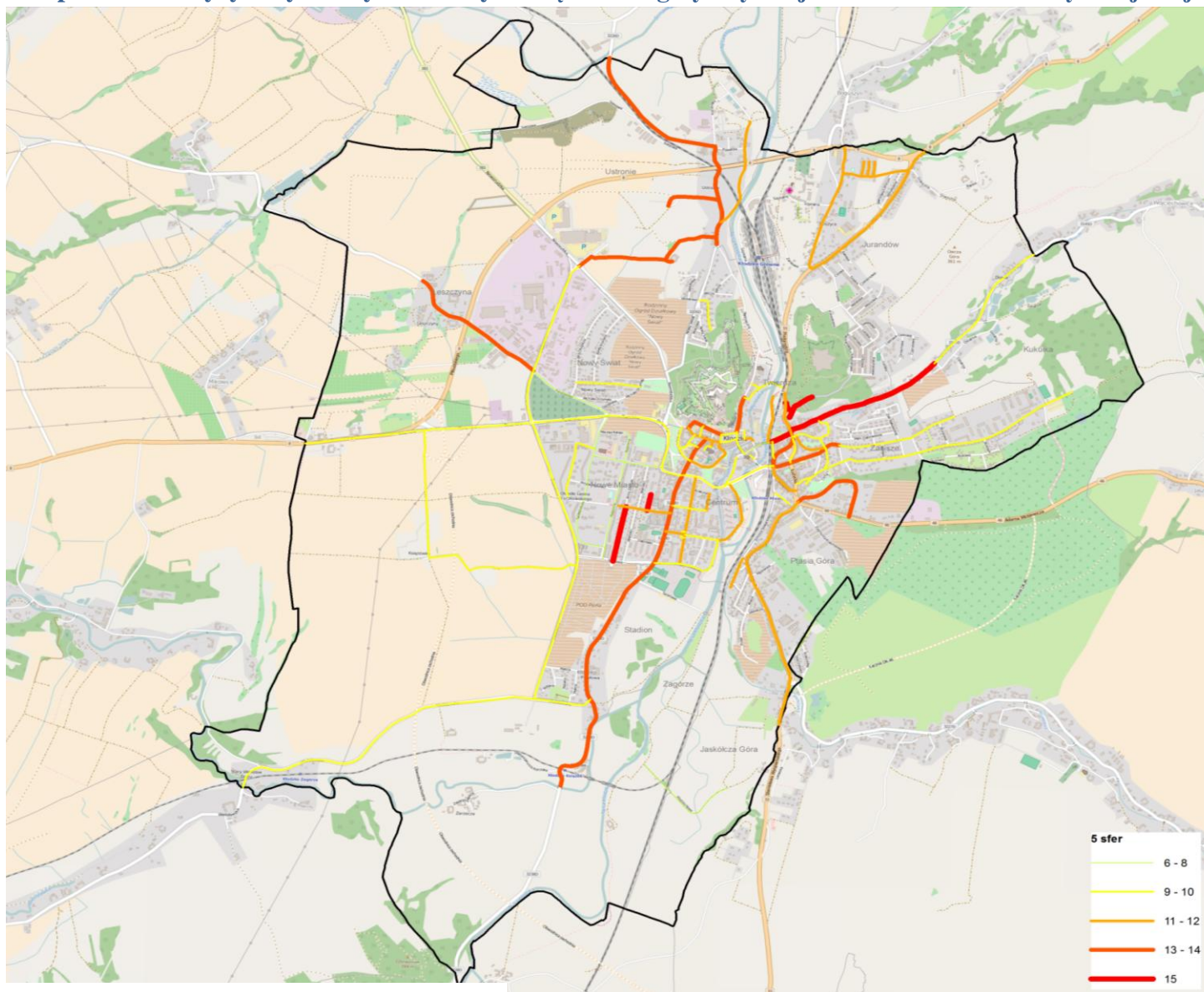
122.	Reja Mikołaja	1	1	0	2	0	4
123.	Reymonta Władysława	2	1	1	3	2	9
124.	Rodzinna	3	2	0	3	0	8
125.	Różana	1	1	0	3	0	5
126.	Rzepichy	3	2	0	3	1	9
127.	Sienkiewicza Henryka	4	2	1	3	0	10
128.	Sierpowa	1	2	1	3	0	7
129.	Skośna	4	2	1	3	2	12
130.	Słoneczna	1	2	0	2	0	5
131.	Słowackiego Juliusza	2	2	1	3	1	9
132.	Słowiańska	1	2	0	1	0	4
133.	Sosnowa	1	2	0	2	0	5
134.	Spadzista	5	2	2	2	0	11
135.	Sportowa	2	1	0	1	0	4
136.	Spółdzielcza	3	2	0	1	0	6
137.	Stroma	1	1	0	1	0	3
138.	Stryjeńskiej Zofii	1	2	2	3	2	10
139.	Stwosza Wita	4	2	1	3	0	10
140.	Szarego Floriana	2	2	1	3	0	8
141.	Szczęśliwa	1	1	0	2	0	4
142.	Szkolna	3	2	2	2	1	10

143.	Szpitalna	2	2	1	3	0	8
144.	Śląska	5	2	2	3	3	15
145.	Śliwkowa	1	2	0	2	0	5
146.	Śnieżna	3	2	0	3	0	8
147.	Świerkowa	2	2	1	2	0	7
148.	Targowa	4	2	2	3	4	15
149.	Tetmajera Przerwy Kazimierza	1	2	2	2	1	8
150.	Towarowa	1	2	0	2	0	5
151.	Traugutta Romualda	4	2	1	2	1	10
152.	Tumska	2	2	1	3	1	9
153.	Tuwima Juliana	1	1	0	2	0	4
154.	Walasiewiczówny Stanisławy	2	2	1	2	1	8
155.	Walecznych	3	2	0	3	1	9
156.	Wandy	3	2	2	3	1	11
157.	Warszawy Centrum	5	1	2	3	0	11
158.	Warty	3	2	2	3	2	12
159.	Widokowa	1	1	0	3	0	5
160.	Wiejska	4	2	2	3	4	15
161.	Wielisławska	4	2	1	3	0	10
162.	Wierzbowa	1	2	0	3	0	6
163.	Więźniów Politycznych	3	2	1	3	1	10

164.	Wilcza	2	2	0	2	0	6
165.	Willowa	1	2	0	2	0	5
166.	Wincentego Witosa	5	2	0	2	0	9
167.	Wiosenna	3	2	1	3	0	9
168.	Wiśniowa	1	2	0	3	0	6
169.	Wodna	4	2	0	3	3	12
170.	Wojciecha Św.	4	2	0	3	1	10
171.	Wojska Polskiego	4	2	2	3	2	13
172.	Wolności	1	2	1	2	0	6
173.	Wyspiańskiego Stanisława	3	1	2	3	2	11
174.	Wzniesienie	2	2	0	2	0	6
175.	Zagórze	1	2	1	3	0	7
176.	Zajęcza	4	2	2	3	2	13
177.	Zamiejska	4	2	1	3	2	12
178.	Zamkowa	1	2	1	3	0	7
179.	Zawiszy Czarnego	4	2	2	2	2	12
180.	Zelenay Anny	2	2	0	2	0	6
181.	Zielona	1	1	0	2	0	4
182.	Żeromskiego Stefana	5	2	2	3	1	13

Źródło: opracowanie własne

Mapa 2. Stan kryzysowy - wszystkie sfery - natężenie negatywnych zjawisk na terenie Gminy Miejskiej Kłodzko

Źródło: opracowanie własne na podstawie Open Street Map

3. Rozdział: Obszar rewitalizacji

Wytyczne MIR definiują obszar rewitalizacji jako teren charakteryzujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk dot. obszarów problemowych oraz istotnym znaczeniem dla rozwoju lokalnego gminy. obszar rewitalizacji może składać się z podobszarów, w tym podobszarów nieposiadające ze sobą wspólnych granic, przy czym nie może być to teren większy niż 20% powierzchni gminy i zamieszkały przez więcej niż 30% mieszkańców gminy. W dalszej części rozdziału zweryfikowano warunki wynikające z wytycznych MIR dla obszaru rewitalizacji.

SZCZEGÓLNA KONCENTRACJA NEGATYWNYCH ZJAWISK

Zgodnie z Wytycznymi MIR i przyjętą metodologią – **stan kryzysowy** obejmuje ulice, na których zdiagnozowano koncentrację negatywnych zjawisk społecznych (negatywne odchylenia mierników w min. 3 obszarach problemowych sfery społecznej) współwystępujących

z negatywnymi zjawiskami w co najmniej jednej z pozostałych sfer. Przyjęto, że w pozostałych sferach negatywne zjawiska występują przy negatywnym odchyleniu mierników w:

- dwóch obszarach problemowych sfery gospodarczej (min. 5 mierników)
- dwóch obszarach problemowych sfery środowiskowej (min. 3 mierniki)
- dwóch obszarach problemowych sfery przestrzenno-funkcjonalnej (min. 12 mierników)
- jednym obszarze problemowym sfery technicznej (min. 3 mierniki).

W Kłodzku stan kryzysowy, spowodowany koncentracją negatywnych zjawisk społecznych współwystępujących z negatywnymi zjawiskami w co najmniej jednej z pozostałych sfer, został zidentyfikowany na 64 ulicach. Zidentyfikowane **obszary zdegradowane** obejmują znaczną część powierzchni gminy, a liczba osób zamieszkujących tereny w stanie kryzysowym wynosi ponad 63% wszystkich mieszkańców gminy i znacząco przekracza dopuszczalny limit 30%. Procesem rewitalizacji nie można zatem objąć wszystkich ulic, na których zidentyfikowano występowanie stanu kryzysowego. W związku z powyższym przeprowadzono dalszą delimitację polegającą na zawężeniu obszaru do ulic charakteryzujących się:

- występowaniem negatywnych zjawisk w co najmniej czterech obszarach problemowych sfery społecznej
- współwystępowaniem negatywnych zjawisk w pozostałych sferach
- największym natężeniem zjawisk kryzysowych – minimum 11 pkt. w matrycy.

W ten sposób zostało zidentyfikowanych 28 ulic, które cechują się **szczególną koncentracją negatywnych zjawisk** i dużą skalą potrzeb rewitalizacyjnych.

Tabela 22. Obszary szczególnej koncentracji negatywnych zjawisk

Ulica	Sfera społeczna	Sfera gospodarcza	Sfera środowiskowa	Sfera przestrzenno-funkcjonalna	Sfera techniczna	Razem
Armii Krajowej	4	2	1	3	1	11
Bohaterów Getta	4	2	2	3	3	14
Chełmońskiego Józefa	4	2	2	2	1	11
Czeska	5	2	2	3	2	14
Grunwaldzka	4	2	1	3	3	13
Harcerzy	4	2	1	3	2	12
Jagielloń Władysława Pl.	5	2	1	3	2	13
Korczaka Janusza	4	2	2	3	2	13
Korfantego Wojciecha	4	2	1	3	2	12
Kościelna	4	2	1	3	2	12
Lutycka	4	2	1	3	1	11
Łukasińskiego Waleriana	5	2	1	2	4	14
Okrzei Stefana	5	2	1	2	2	12
Partyzantów	5	2	2	3	3	15
Połabska	4	2	2	3	2	13
Półwiejska	4	2	2	3	2	13
Skośna	4	2	1	3	2	12
Spadzista	5	2	2	2	0	11
Śląska	5	2	2	3	3	15
Targowa	4	2	2	3	4	15
Warszawy Centrum	5	1	2	3	0	11
Wiejska	4	2	2	3	4	15
Wodna	4	2	0	3	3	12
Wojska Polskiego	4	2	2	3	2	13
Zajęcza	4	2	2	3	2	13

Zamiejska	4	2	1	3	2	12
Zawiszy Czarnego	4	2	2	2	2	12
Żeromskiego Stefana	5	2	2	3	1	13

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych gminy

Wśród obszarów o szczególnej koncentracji negatywnych zjawisk oraz dużej skali potrzeb rewitalizacyjnych znajdują się ulice zlokalizowane w różnych częściach miasta, jednakże wyraźne zgrupowanie przestrzenne zostało zdiagnozowane w centrum Kłodzka (22 z 28 ulic).

ISTOTNE ZNACZENIE DLA ROZWOJU LOKALNEGO

Wyniki analizy wskazującej ulice w stanie kryzysowym wraz z propozycją objęcia procesem rewitalizacji centralnej części Kłodzka zostały zaprezentowane Zespołowi ds. Rewitalizacji w trakcie warsztatów, które odbyły się 10.05.2016 r. w Kłodzku. Członkowie Zespołu ds. Rewitalizacji potwierdzili, iż z uwagi na strategiczne znaczenie centrum – zarówno w sferze gospodarczej, infrastrukturalnej jak i społecznej – rewitalizacja prowadzona w tej części miasta będzie istotnym i silnym bodźcem dla rozwoju całego miasta. Uzasadnieniem było znaczenie potencjału obszaru, a także możliwość rozwoju lokalnego i realizacji działań rozwojowych zmierzających do wyprowadzenia obszaru ze stanu kryzysowego.

Członkowie Zespołu ds. Rewitalizacji nie wnieśli uwag do przedstawionych wyników i zaakceptowali proponowany obszar rewitalizacji.

ZASIĘG PRZESTRZENNY OBSZARU REWITALIZACJI

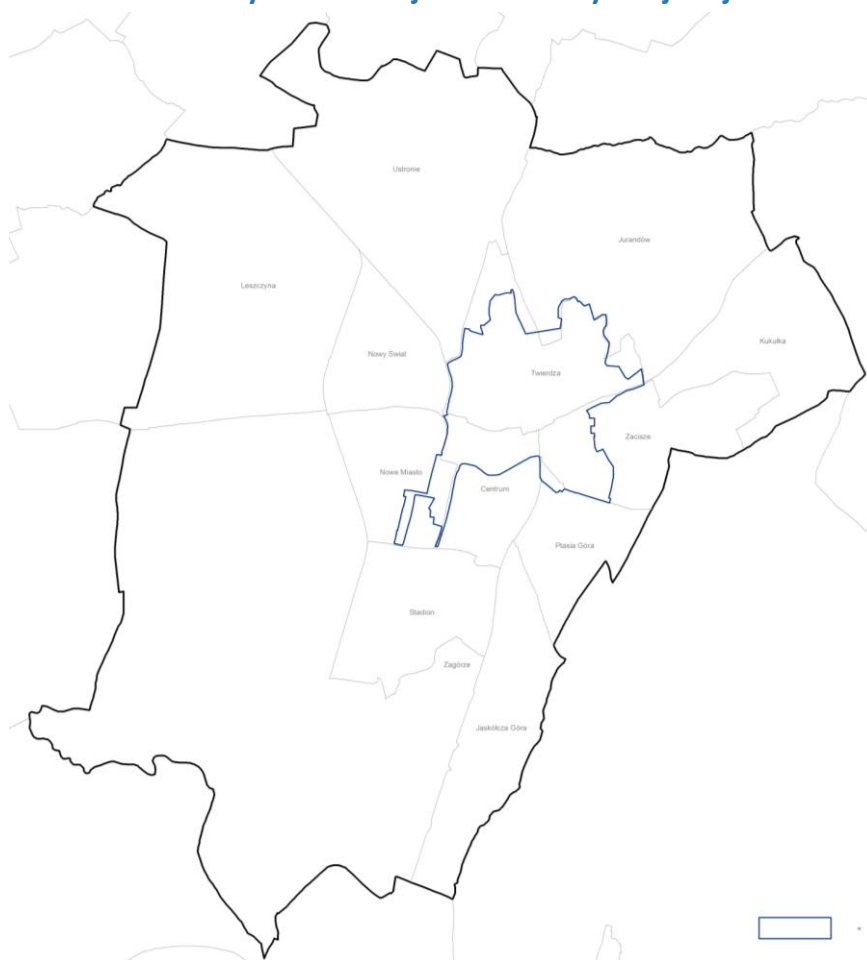
Z uwagi na szczególną koncentrację negatywnych zjawisk, istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego gminy oraz wykorzystanie lokalnych czynników rozwoju, procesem rewitalizacji na terenie Gminy Miejskiej Kłodzko zostanie objęte centrum miasta. Szkielet dla wyznaczenia obszaru rewitalizacji stanowiły 22 ulice znajdujące się w stanie kryzysowym. Wyznaczony obszar rewitalizacji obejmuje powierzchnię 1,68 km² (co stanowi ok. **7% powierzchni gminy**) i jest zamieszkiwany przez 8.760 osób (**29,08% wszystkich mieszkańców**).

Procesem rewitalizacji na terenie miasta Kłodzko zostanie objętych łącznie 57 ulic zlokalizowanych w centrum miasta wraz z obszarami zielonymi i przyległymi terenami Twierdzy Kłodzkiej oraz Fotu Owcza Góra. Poniżej wyszczególnione zostały ulice leżące na obszarze objętym rewitalizacją: Armii Krajowej, Bohaterów Getta, Hirschfeldera Gerharda,

bł. ks., Browarna, Chełmońskiego Józefa, Chrobrego Bolesława Pl., Cicha, Czeska, Daszyńskiego Ignacego, Dworcowa, Forteczna, Gierymskich Braci, Grodzisko, Grottgera Artura, Grunwaldzka, Hołdu Pruskiego, Jagiełły Władysława Pl., Jedności Pl., Kolejowa, Konopnickiej Marii, Korfante Wojciecha, Kościelna, Kościelny Pl., Kościuszki Tadeusza, Lutycka, Łukasiewicza Ignacego, Łukasińskiego Waleriana, Łużycka, Matejki Jana, Miarki Karola, Moniuszki Stanisława, Muzealna, Nad Kanałem, Niska, Partyzantów, Piastowska, Podgórna, Połabska, Reymonta Władysława, Rzepichy, Słowiańska, Spadzista, Stroma, Stryeńskiej Zofii, Stwosza Wita, Szarego Floriana, Śląska, Targowa, Traugutta Romualda, Tumska, Wiejska, Więźniów Politycznych, Wincentego Witosa, Wodna, Wojska Polskiego, Zawiszy Czarnego, Żeromskiego Stefana.

Proces rewitalizacji na wyznaczonym obszarze zapewni optymalne wykorzystanie specyficznych uwarunkowań oraz wzmocnienie lokalnych potencjałów (w tym także kulturowych). Zasięg przestrzenny obszaru rewitalizacji przedstawiają poniższe mapy.

Tabela 23. Obszary rewitalizacji na tle Gminy Miejskiej Kłodzko

Źródło: opracowanie własne na podstawie open street map

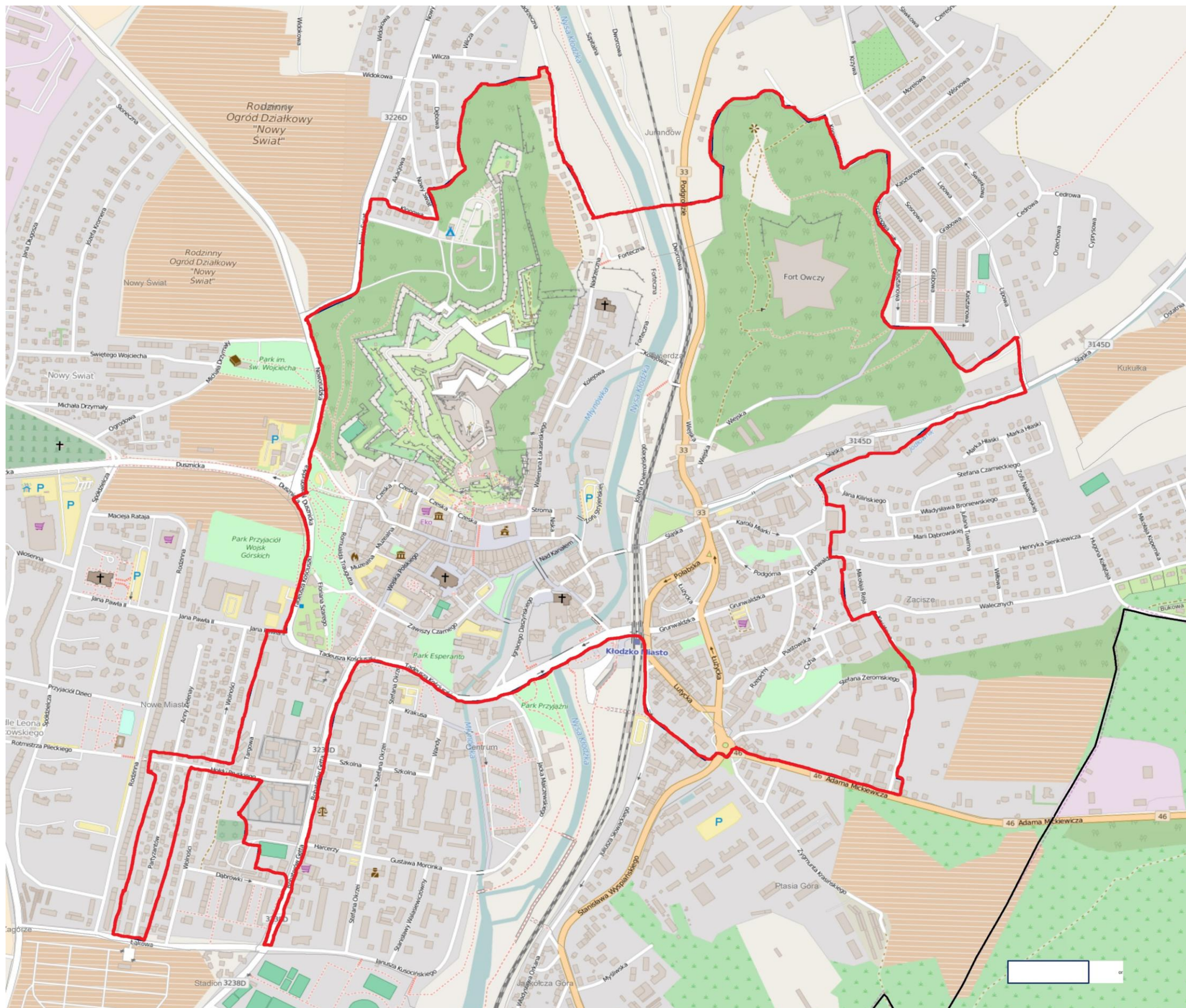
Obszar rewitalizacji cechuje się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk w odniesieniu do wartości dla całej gminy, co potwierdzają mierniki rozwoju przeliczone ponownie dla wyznaczonego obszaru rewitalizacji.

Tabela 24. Porównanie wartości mierników dla gminy i obszaru rewitalizacji.

Sfera	Nazwa miernika	Wartość dla gminy	Wartość dla obszaru rewitalizacji
SPOŁECZNA	Odsetek osób długotrwale bezrobotnych	4,42%	6,66%
	Odsetek osób długotrwale bezrobotnych bez kwalifikacji w ogóle długotrwale bezrobotnych	25,53%	31,56%
	Odsetek osób korzystających z pomocy społecznej	8,74%	18,73%
	Liczba czynów karalnych nieletnich	67	43 (64%)
GOSPODARCZA	Wskaźnik przedsiębiorczości Odsetek podmiotów gospodarczych płacących podatek dochodowy (PIT + CIT) w przeliczeniu na mieszkańca	8,35%	6,26%
	Średnia wartość podatku dochodowego płaconego przez jeden podmiot gospodarczy	4 325,22 zł	1 616,02 zł
ŚRODOWISKOWA	Odsetek mieszkań komunalnych ogrzewanych z innych źródeł niż sieć ciepłownicza lub sieć gazowa	73,17%	83,83%
	Odsetek przedsiębiorstw wytwarzających odpady niebezpieczne	2,03%	2,19%
PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA	Odsetek mieszkań socjalnych	19,89%	27,01%
	Odsetek dzieci, które z powodu braku miejsc nie dostały się do żłobka	0,68%	1,49%
TECHNICZNA	Odsetek budynków komunalnych oddanych do użytku przed 1990 r.	8,1%	11,6%

	Odsetek lokali mieszkalnych (komunalnych) oddanych do użytku przed 1990 r.	84,45%	100%
--	--	--------	-------------

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych gminy

Mapa 3. Obszary rewitalizacji na terenie Gminy Miejskiej Kłodzko

4. Rozdział: Diagnoza obszaru rewitalizacji

Rewitalizacja, zgodnie z definicją przyjętą w Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 z dnia 03 lipca 2015, jest wielowymiarowym i kompleksowym procesem zorientowanym na przezwyciężenie zjawisk kryzysowych utrzymujących się na obszarach zdegradowanych. Tereny wymagające interwencji oraz wsparcia, a zatem podlegające rewitalizacji, charakteryzują się bowiem występowaniem w różnych formach i z relatywnie dużym nasileniem problemów w sferze społecznej, gospodarczej czy infrastrukturalnej. Z tego względu konieczne jest podejmowanie zintegrowanych działań (skoncentrowanych także terytorialnie) na rzecz lokalnych społeczności. Podstawą interwencji publicznej w przedmiotowym zakresie jest Lokalny Program Rewitalizacji. Budowa jednak efektywnej strategii rewitalizacji wymaga trafnego zdiagnozowania problemów identyfikowanych punktowo na terenie danej gminy. W rezultacie holistyczne podejście do przeprowadzenia inwentaryzacji najbardziej istotnych problemów lokalnie w naturalny sposób wymusza analizę obejmującą kluczowe sfery funkcjonowania określonego przestrzennie obszaru danej gminy (wyznaczonego na bazie przyjętych wskaźników delimitacji).

W szczególności analiza taka dla obszaru rewitalizowanego (OR) w Gminie Miejskiej Kłodzko koncentruje się na sferach społecznej, gospodarczej i infrastrukturalnej. Podstawę opracowania diagnozy stanowią dane statystyczne pozyskane od Gminy Miejskiej Kłodzko (w tym przygotowane na tej podstawie mierniki rozwoju) oraz informacje zebrane w wyniku przeprowadzonych badań kwestionariuszowych mieszkańców obszaru rewitalizacji i warsztatów zrealizowanych z interesariuszami planowanego procesu rewitalizacji.

SFERA SPOŁECZNA

Na Obszarze Rewitalizowanym (OR, Obszar) w Gminie Miejskiej Kłodzko (Kłodzko, Gmina) zidentyfikować można szereg problemów w szeroko rozumianej sferze społecznej. Z dostępnych danych statystycznych, a także z wyników ankiet i przeprowadzonych warsztatów wynika, iż występują tutaj poważne zagrożenia związane z kondycją

ekonomiczną gospodarstw domowych prowadzące do ubóstwa, a w rezultacie do wykluczenia społecznego.

U podstaw wielu zdiagnozowanych problemów znajduje się wadliwie funkcjonujący rynek pracy. Powyższe spostrzeżenie potwierdzają zarówno dane statystyczne, jak i wyniki ankiet oraz informacje uzyskane podczas warsztatów. Z przeprowadzonych badań ankietowych wynika, że ok. 64% respondentów dostrzega problem bezrobocia, a dalsze 20% uznaje go za uciążliwy.

Szczególnie niekorzystnym zjawiskiem jest występowanie na Obszarze Rewitalizowanym bezrobocia długotrwałego. Zaznaczyć przy tym należy, że długotrwałe pozostawanie poza rynkiem pracy niejednokrotnie prowadzi do wykluczenia społecznego oraz trwałego ubóstwa. Co gorsza, negatywne postawy bywają powielane przez kolejne pokolenia, co skutkuje tzw. „dziedziczeniem biedy”.

W 2014 r. na Obszarze Rewitalizowanym mieszkały 583 osoby uznane za długotrwałe bezrobotne, co stanowiło ok. 44% ogółu osób długotrwałe bezrobotnych w Kłodzku. Jednocześnie odsetek osób długotrwałe bezrobotnych na OR wynosił 6,7% i był wyższy o 2,3 punkty procentowe od średniej dla Gminy (4,4%).

Znamienne jest także, iż na tle całego Kłodzka, Obszar Rewitalizowany charakteryzuje się wyższym poziomem bezrobocia długotrwałego wśród osób bez kwalifikacji. Odsetek osób długotrwałe bezrobotnych bez kwalifikacji na OR wynosił w 2014 r. 31,6% podczas gdy w Kłodzku wskaźnik ten kształtował się na poziomie 25,5%.

Wadliwe funkcjonowanie rynku pracy skutkuje utrzymywaniem się na Obszarze Rewitalizowanym sfery ubóstwa. Powyższy stan znajduje potwierdzenie zarówno w danych statystycznych, jak i w wynikach badań ankietowych. Ponad 80% respondentów uważa OR za ubogi, zamieszkały przez osoby o niskim statusie społecznym. Jednocześnie ok. 68% mieszkańców uznało ubóstwo za zauważalne, a dalsze 13% badanych za uciążliwe. Tylko niespełna 4% ankietowanych mieszkańców twierdziło, że na Obszarze Rewitalizowanym ubóstwo nie występuje.

W 2014 r. z pomocy społecznej korzystało 1.641 mieszkańców Obszaru Rewitalizowanego (w całej Gminie 2.631 mieszkańców). Z powyższego wynika, że ok. 62% osób korzystających z pomocy społecznej mieszkało na OR. Świadczy to, o kumulacji problemu ubóstwa na analizowanym Obszarze. Równocześnie należy podkreślić, że odsetek osób korzystających z pomocy społecznej na OR wynosił 18,7% i był wyższy o 10 punktów procentowych od średniej dla Gminy (8,7%).

Znamienne jest, że główną przyczyną przyznania świadczeń na Obszarze Rewitalizowanym było bezrobocie. W 2014 r. z niniejszego powodu z pomocy skorzystało 700 osób. Do innych, istotnych powodów przyznania pomocy zaliczyć należy: niepełnosprawność (397 osób), ubóstwo (206 osób), bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego (122 osoby) oraz macierzyństwo lub wielodzietność (115 osób). Przy czym nie można wykluczyć, iż bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, czy też trudność w prowadzeniu gospodarstwa domowego jest następstwem istniejącego bezrobocia.

Problemem relatywnie często występującym na Obszarze Rewitalizowanym jest uzależnienie od alkoholu i narkotyków. W 2014 r. na 16 osób otrzymujących świadczenia z opieki społecznej z powodu alkoholizmu (narkomanii), aż 15 mieszkało na OR. Wagę powyższego problemu potwierdziły również wyniki przeprowadzonych warsztatów oraz badania ankietowe. Z badań tych wynika, że dla 52% respondentów zjawisko alkoholizmu i narkomani jest widoczne, a dla dalszych 24% wręcz uciążliwe.

Równocześnie podczas warsztatów wskazano na uzależnienia jako jeden z powodów wykluczenia społecznego. Dodatkowo należy podkreślić, że alkoholizm niejednokrotnie prowadzi do kumulacji innych negatywnych zjawisk, takich jak przemoc w rodzinie, wandalizm, brak poszanowania dla mienia prywatnego i publicznego.

Istotnym problemem występującym na OR jest bierność mieszkańców, przekładająca się na ich małe zaangażowanie zarówno w rozwój Obszaru, jak i w działania na rzecz rozwiązywania bieżących problemów. O niedostatecznej aktywności ludności świadczy nieadekwatne do potrzeb uczestnictwo mieszkańców w działaniach organizacji pozarządowych. W konsekwencji, jak wynika z badań ankietowych ok. 67% mieszkańców analizowanego Obszaru nie potrafi wskazać organizacji pozarządowej funkcjonującej na OR.

Z przeprowadzonej na Obszarze Rewitalizowanym diagnozy wynika także, iż występują tutaj problemy z dostępem do wysokiej jakości usług społecznych.

W pierwszej kolejności należy podkreślić ograniczony dostęp mieszkańców Obszaru Rewitalizowanego do żłobków. Występowanie powyższego problemu znajduje potwierdzenie zarówno w opiniach mieszkańców, jak i w danych statystycznych. Podczas warsztatów mieszkańcy wskazywali na problem niewystarczającej w stosunku do potrzeb liczby miejsc w żłobkach, co ich zdaniem negatywnie wpływa na aktywność zawodową, zwłaszcza kobiet.

Jak już wspomniano również z danych statystycznych wynika, iż liczba miejsc w żłobkach jest zbyt mała w stosunku do istniejących na analizowanym Obszarze potrzeb. W 2014 r. opieką żłobkową objętych było niespełna 15% dzieci. Jednocześnie w powyższym roku z powodu braku miejsc nie przyjęto do żłobka troje dzieci zamieszkałych na OR.

Na podstawie wywiadów przeprowadzonych z mieszkańcami (podczas warsztatów) można jednak wnioskować, że skala problemu jest większa. Część rodziców świadomych barier jakie należy pokonać, aby otrzymać miejsce w żłobku rezygnuje ze starań o przyjęcie dziecka. W rezultacie, skazują się oni niejednokrotnie na długotrwałe funkcjonowanie poza rynkiem pracy, co prowadzi do „zestarczenia” się kwalifikacji i ogranicza możliwość płynnego powrotu do pracy. Sytuacja powyższa sprzyja wykluczeniu społecznemu i jest sprzeczna z polityką prorodziną.

Na Obszarze Rewitalizowanym widoczny jest także problem z dostępem do wysokiej jakości usług edukacyjnych. W rezultacie wyniki w nauce osiąmane przez uczniów zamieszkałych na OR są niezadawalające. Problem ten dotyczy zarówno uczniów szkół podstawowych jak i gimnazjów.

Uczniowie pochodzący z analizowanego Obszaru częściej niż średnio w Gminie nie są promowani do kolejnych klas. Muszą oni również częściej przystępować do egzaminów poprawkowych. W 2014 r. odsetek uczniów szkół podstawowych i gimnazjów niepromowanych do kolejnej klasy wyniósł na OR 1,2% podczas gdy w Gminie 0,9%. Jednocześnie wskaźnik liczby uczniów przystępujących do egzaminów poprawkowych na niniejszym Obszarze kształtował się na poziomie 0,44% (w Gminie 0,37%).

Wyniki przeprowadzonej diagnozy prowadzą do wniosku, iż na Obszarze Rewitalizowanym mamy do czynienia z mechanizmem błędnego koła. Słabsze wyniki w nauce skutkują późniejszą gorszą pozycją na rynku pracy i sprzyjają wykluczeniu społecznemu, co z kolei wpływa na słabsze wyniki w nauce osiągnięte przez kolejne pokolenia.

Niewystarczająca podaż usług społecznych na Obszarze Rewitalizowanym znajduje również odzwierciedlenie w sferze kultury fizycznej i rekreacji. Niejednokrotnie podnoszonym podczas warsztatów problemem była niedostateczna dostępność do infrastruktury sportowo-rekreacyjnej oraz niezadawalający jej stan techniczny. Powyższe stwierdzenie potwierdzają wyniki badań ankietowych. Około 62% respondentów niedostatecznie ocenia dostępność do obiektów sportowych, a dalsze 30% uważa, iż dostępność ta jest co najwyżej dostateczna.

Istotne znaczenia dla analizy sfery społecznej ma problem bezpieczeństwa. Z badań ankietowych wynika, że ok. 45% mieszkańców Obszaru Rewitalizowanego ma poczucie braku bezpieczeństwa. Jako miejsca szczególnie niebezpieczne wskazano ulice: Grunwaldzką, Łukasińskiego, Wiejską, Partyzantów oraz Plac Kościelny. Jako podstawowe zagrożenia występujące na OR najczęściej wskazywano niezgodne z prawem zachowanie w miejscach publicznych, zakłócanie porządku i spokoju publicznego oraz brak poszanowania dla wspólnego mienia, połączony z aktami wandalizmu. Źródeł powyższych zachowań upatrywać można w takich negatywnych zjawiskach jak alkoholizm, narkomania, hazard.

Opinie mieszkańców, znajdują potwierdzenie w danych statystycznych, na podstawie których stwierdzić należy, iż faktycznie w ramach Obszaru Rewitalizowanego można wyodrębnić obszary borykające się z problemem wzmożonej przestępczości.

W 2014 r. na analizowanym Obszarze popełniono łącznie 135 przestępstw o charakterze kryminalnym, co stanowiło ok. 64% wszystkich przestępstw popełnionych w Kłodzku. Najczęściej popełniano następujące przestępstwa: kradzież mienia (55 przypadków), kradzież z włamaniem (43 przypadki) oraz uszkodzenie mienia (19 przypadków). Inne przestępstwa takie jak: kradzież samochodu, czy też bójka i pobicie wstępują na OR sporadycznie.

SFERA GOSPODARCZA

Przeprowadzone badania wykazały, że Obszar Rewitalizowany boryka się z barierami hamującymi rozwój przedsiębiorczości i utrudniającymi napływ inwestycji zewnętrznych. Należy również podkreślić, że nie jest wykorzystywany w zadawalającym stopniu potencjał (np. turystyczny) OR. W rezultacie relatywnie słaba pozycja gospodarcza Obszaru Rewitalizowanego negatywnie wpływa na funkcjonowanie pozostałych sfer.

W 2014 r. na analizowanym Obszarze funkcjonowało łącznie 548 przedsiębiorstw płacących podatek dochodowy (PIT lub CIT), co stanowiło ok. 22% ogółu przedsiębiorstw płacących ww. podatek w Kłodzku (2.516 przedsiębiorstw).

Analizując sferę gospodarczą należy uwzględnić również poziom przedsiębiorczości mierzony liczbą firm (aktywnych, płacących podatki) w stosunku do liczby ludności. W 2014 r. wskaźnik przedsiębiorczości (liczba podmiotów gospodarczych płacących podatek dochodowy na 1000 mieszkańców) na OR wynosił 63 i był niższy od średniej dla Kłodzka (84).

O kondycji finansowej przedsiębiorstw funkcjonujących na Obszarze Rewitalizowanym może świadczyć wartość uiszczanego podatku dochodowego przypadającego na przedsiębiorstwo. Działające na OR przedsiębiorstwa zapłaciły średnio 1.616 zł podatku dochodowego, podczas gdy średnia dla Kłodzka wynosiła 4.325 zł. Powyższe prowadzi do wniosku, że sytuacja finansowa lokalnych przedsiębiorstw na tle przedsiębiorstw funkcjonujących w Gminie jest relatywnie słabsza.

Równocześnie warto zaznaczyć, że w 2014 r. 4,9% przedsiębiorstw z OR zgłosiło zakończenie, a dalsze 3,4% zawieszenie działalności gospodarczej.

Na niską skłonność mieszkańców Obszaru Rewitalizowanego do podejmowania działalności gospodarczej wskazują wyniki badania ankietowego. Ponad 80% mieszkańców nie zna osoby, która by w przeciągu trzech ostatnich lat założyła na niniejszym Obszarze firmę.

Dodatkowo na niezadawalającą sytuację w sferze gospodarczej wpływa ograniczone w stosunku do potrzeb wsparcie przedsiębiorstw ze strony władz lokalnych. Na Obszarze Rewitalizowanym nie w pełni wykorzystywane dostępne narzędzia interwencjonizmu lokalnego. Brakuje zwłaszcza skoordynowanych działań zmierzających do wykorzystania potencjału turystycznego Obszaru.

Równocześnie należy podkreślić, że na Obszarze Rewitalizowanym zachodzą także inne negatywne zjawiska gospodarcze. Szczególnie niebezpieczny jest postępujący proces zaniku drobnej przedsiębiorczości (rzemiosła, handlu, gastronomi). Sytuacja niniejsza nie tylko niekorzystnie wpływa na funkcjonowaniu rynku pracy, ale także sprawia że przedsiębiorcy nie czują więzi z miejscem zamieszkania, a tym samym nie angażują się w należyty stopniu w jego rozwój. Jednocześnie pamiętać należy, że drobni przedsiębiorcy niejednokrotnie aktywnie uczestniczyli w procesie szkolenia zawodowego młodzieży. Ograniczona skala ich działalności negatywnie odbija się na kształceniu kadr.

SFERA INFRASTRUKTURALNA

Jak wynika z przeprowadzonych badań ankietowych, ponad 76% mieszkańców Obszaru Rewitalizowanego uważa, iż jest on zaniedbany. Na powyższy wynik wpływa ocena stanu infrastruktury technicznej, społecznej, rekreacyjnej, drogowej oraz mieszkaniowej.

Widocznym problemem zdiagnozowanym na OR jest niezadawalający stan techniczny dróg. Powyższe stwierdzenie potwierdzają wyniki ankiety. Wśród mieszkańców Obszaru Rewitalizowanego dominują opinie o dostatecznym (46%) oraz niedostatecznym (27%) stanie technicznym dróg. Z przeprowadzonych warsztatów wynika, że szybkiej modernizacji wymagają zwłaszcza ulice Zawiszy Czarnego i Traugutta.

Jednocześnie istniejący układ komunikacyjny nie zapewnia dostatecznej przepustowości dróg. Problem ten, wielokrotnie podnoszony przez mieszkańców widoczny jest zwłaszcza w przypadku ulic: Grunwaldzkiej, Łużyckiej, Połabskiej i Witosa.

Na analizowanym Obszarze występuje również deficyt chodników, a istniejące niejednokrotnie znajdują się w złym stanie technicznym, co negatywnie wpływa na bezpieczeństwo pieszych. Poza tym widoczny jest także brak deptaków, niekorzystnie wpływający zarówno na poziom życia mieszkańców, jak i na atrakcyjność turystyczną Obszaru.

Kolejnym problemem, podkreślanym przez mieszkańców Obszaru Rewitalizowanego jest brak ścieżek rowerowych. Na niniejszy problem wskazało 98% respondentów. Pamiętać należy, że ścieżki rowerowe zwiększają mobilność mieszkańców, co sprzyja budowie więzi

wewnątrz Obszaru Rewitalizowanego. Dodatkowo komunikacja rowerowa stanowi alternatywę dla transportu samochodowego, a tym samym przyczynia się do redukcji niskiej emisji.

Na Obszarze Rewitalizowanym dominuje indywidualny transport samochodowy. Sytuacja ta powoduje, iż rośnie popyt na miejsca parkingowe. Niestety na OR widoczny jest niedobór tychże miejsc. Jak wynika z ankiety ponad 90% mieszkańców uważa, że ilość dostępnych miejsc parkingowych jest niewystarczająca. Podkreślić również należy, że ograniczona podaż miejsc parkingowych sprawia, że mieszkańcy Obszaru Rewitalizowanego mają utrudniony dostęp do istniejących miejsc pracy, co nie sprzyja aktywizacji zawodowej.

Kluczowe znaczenie dla analizy sfery infrastrukturalnej ma stan infrastruktury społecznej. Za infrastrukturę tą, w dłuższej mierze odpowiada sektor publiczny, gdyż służy ona realizacji jego zadań. Szczególnie ważna jest infrastruktura służąca integracji mieszkańców. Niestety z przeprowadzonych badań wynika, że mieszkańcy Obszaru Rewitalizowanego, nie są zadowoleni ze stanu niniejszej infrastruktury. Ponad 47% respondentów uznało OR za nieprzyjazny społecznie z uwagi na braki infrastrukturalne.

Szczególnie widoczna na Obszarze Rewitalizowanym jest niezadawalająca podaż infrastruktury sportowo-rekreacyjnej. Z badań ankietowych wynika, że ponad 91% mieszkańców oceniło dostępność do obiektów sportowych niedostatecznie lub dostatecznie. Powyższa sytuacja znajduje również odzwierciedlenie w danych statystycznych. W 2014 r. do obiektów sportowych usytuowanych w promieniu 1000 m miało dostęp tylko niespełna 16% terenów chodzących w skład OR. W całej Gminie wskaźnik ten wynosił 57%.

Powyższa sytuacja sprawia, że mieszkańcy OR pozbawieni są możliwości aktywnego spędzania czasu wolnego. Widoczny jest zwłaszcza brak siłowni na wolnym powietrzu oraz ścieżek przystosowanych do biegania. W konsekwencji istnieje niebezpieczeństwo, iż sytuacja niniejsza spotęguje stan apatii wśród mieszkańców, a nawet doprowadzi do wzrostu zachowań patologicznych (alkoholizm, narkomania).

Ponadto na Obszarze Rewitalizowanym brakuje świetlic dla dzieci zwłaszcza zlokalizowanych przy ul. Łukasińskiego, Śląskiej i Wiejskiej. Pamiętać należy, że obiekty te pełnią ważną funkcję edukacyjno-rekreacyjno-kulturalną. Dodatkowo pracownicy świetlic odgrywają

ważną rolę animatorów kultury. W rezultacie ograniczony dostęp do świetlic wiąże się z osłabieniem potencjału kulturowego Obszaru.

Jednak o ograniczonym dostępie do infrastruktury społecznej decyduje nie tylko jej brak, ale również jej stan techniczny, w tym niedostosowanie do potrzeb mieszkańców, a zwłaszcza dzieci, osób starszych i niepełnosprawnych. Niestety jak wielokrotnie podkreślali sami mieszkańcy stan infrastruktury rekreacyjnej jest niezadawalający. W konsekwencji nie można stwierdzić, aby istniejące obiekty i urządzenia w sposób należyty pełniły swoje funkcje. Wpływ na powyższą sytuację mają m.in. akty wandalizmu, połączone z niewystarczającym nadzorem nad przestrzenią publiczną.

Dodatkowo na Obszarze Rewitalizowanym nadal istnieją bariery architektoniczne, co potwierdzają wyniki ankiety. Ponad 63% badanych stwierdziło, że infrastruktura jest niedostatecznie dostosowana do potrzeb seniorów i osób niepełnosprawnych, a dalsze 33% respondentów uznało, że jest ona dostosowana co najwyżej w stopniu dostatecznym. Nieprzystosowanie infrastruktury do potrzeb osób niepełnosprawnych i starszych nie może, stanowić powodu ich wykluczenia z funkcjonowania w lokalnej społeczności.

Na Obszarze Rewitalizowanym widoczna jest również kumulacja problemów związanych ze stanem i funkcjonowaniem przestrzeni publicznej. Niniejsza sytuacja jest rezultatem zarówno ograniczonej podaży terenów publicznych przeznaczonych na potrzeby mieszkańców, jak i ich złego stanu. Konsekwencją zaniedbanej przestrzeni publicznej może być wzrost zachowań patologicznych, co z kolei prowadzi do utraty przez te tereny ich pierwotnej funkcji.

Jak wynika z przeprowadzonej ankiety ponad 56% badanych uważa, że dostępność do placów zabaw jest niedostateczna. Kolejne 33% respondentów oceniło dostępność do niniejszej infrastruktury dostatecznie. Tylko niespełna 3% mieszkańców uważa, że dostępność do placów zabaw jest bardzo dobra. Szczególnie widoczny jest brak placów zabaw w rejonie ulic: Grunwaldzkiej, Traugutta i Łukasińskiego. Opinie mieszkańców potwierdzają dane statystyczne, z których wynika iż na OR na jeden plac zabaw przypada 121 dzieci w wieku 0-5 lat, podczas gdy średnia dla Kłodzka wynosi 66 dzieci.

Jednocześnie ok. 80% respondentów źle lub dostatecznie ocenia dostępność terenów zielonych (parki, skwery).

Powyższa sytuacja jest następstwem ograniczonych inwestycji w budowę/rozbudowę placów zabaw, parków, skwerów, co w połączeniu z dewastacją podwórek doprowadziło do obniżenia jakości życia mieszkańców analizowanego Obszaru. Dodatkowo pamiętać należy, że ograniczony dostęp do przestrzeni publicznej nie sprzyja integracji i może stanowić jeden z powodów niewystarczającej współpracy mieszkańców.

Jednak nie tylko ograniczony dostęp do przestrzeni publicznej stanowi problem, ważny jest także stan niniejszej przestrzeni. Niestety na Obszarze Rewitalizowanym widoczny jest brak poszanowania dla wspólnej własności. Przejawem tego są liczne akty wandalizmu, które w połączenie z niedostateczną dbałością o czystość sprawiają, iż tereny te nie spełniają należycie swojej funkcji.

Analizując sferę infrastrukturalną nie sposób pominąć jej związków ze środowiskiem naturalnym. Niestety, również w tym przypadku sytuacja na Obszarze Rewitalizowanym kształtuje się niekorzystnie. Problemem jest niezadawalający stan powietrza atmosferycznego. Niedostatecznie ocenia go ponad 20%, a dostatecznie 44% ankietowanych mieszkańców OR.

Na powyższą sytuację rzutuje m.in. stan budynków zlokalizowanych na Obszarze Rewitalizowanym. W 2014 r. na OR znajdowały się 352 budynki komunalne, w tym 343 mieszkalne (56% ogółu komunalnych budynków mieszkalnych w Gminie). W budynkach tych zlokalizowanych było łącznie 1.070 komunalnych lokali mieszkalnych (68% ogółu mieszkań komunalnych w Kłodzku).

Warto przy tym podkreślić, że na Obszarze Rewitalizowanym znajduje się ok. 80% ogółu budynków komunalnych i ponad 81% mieszkań komunalnych oddanych do użytku przed 1990 r. Niestety tylko 5% lokali komunalnych poddanych zostało modernizacji po 2005 r. Pozostałe 95% lokali nadal czeka na modernizację.

Niezadawalający stan techniczny budynków mieszkalnych potwierdzają uzyskane w badaniu ankietowym opinie mieszkańców. Ponad 35% badanych uznało stan techniczny budynków

mieszkalnych za niedostateczny, a ok. 53% za dostateczny. Tylko niespełna 2% badanych oceniło stanu budynków mieszkalnych bardzo dobrze.

Z wiekiem budynków (mieszkań) wiąże się problem zastosowanych w nich systemów grzewczych. Na Obszarze Rewitalizowanym ok. 84% mieszkań ogrzewanych jest z innych źródeł niż sieć ciepłownicza lub gazowa. W przypadku całej Gminy wskaźnik ten jest niższy i wynosi 73%.

W rezultacie mieszkańcy niejednokrotnie wykorzystują do ogrzewania paliwa stałe spalane w indywidualnych kotłach węglowych lub piecach kaflowych. Dodatkowo z uwagi na wysokie koszty opału oraz relatywnie niskie dochody części mieszkańców do ogrzewania wykorzystuje opał niskiej jakości. Powyższa sytuacja sprzyja niskiej emisji i negatywnie wpływa na stan środowiska naturalnego na Obszarze Rewitalizowanym.

Niekorzystnie na stan środowiska naturalnego wpływa również nie zawsze pożądany zasięg i stan infrastruktury sieciowej.

Dodatkowo warto podkreślić, że na OR istnieje 20 (na 41 w całym Kłodzku) nielegalnych wysypisk śmieci, wymagających niezwłocznego usunięcia i rekultywacji. Powyższa sytuacja jednoznacznie wskazuje na konieczność wzmocnienia polityki segregacji odpadów i oczyszczania miasta.

PODSUMOWANIE

Przeprowadzona diagnoza umożliwiła identyfikację kluczowych problemów na terenie OR objętego analizą. Za problem węzłowy można uznać utrzymujące się bezrobocie, które kreuje szereg różnych zagrożeń zarówno w sferze społecznej, jak również w sferze gospodarczej. Ponadto ważnym problemem jawią się kwestie bezpieczeństwa i porządku publicznego oraz konieczność rozbudowy i modernizacji infrastruktury OR, w tym infrastruktury związanej z ochroną środowiska naturalnego. W konsekwencji, biorąc pod uwagę skalę zidentyfikowanych problemów oraz ich intensywność, niezbędne jest podjęcie skoncentrowanych działań publicznych umożliwiających wielowymiarową rewitalizację tego obszaru.

5. Rozdział: Strategia rewitalizacji

WIZJA

Obszar Rewitalizowany rozwinie się w wyniku połączenia tradycji i nowoczesności. Mieszkańcy, wspólnie z lokalnymi władzami uaktywnią endogenny potencjał Obszaru, czym doprowadzą do jego trwałego rozwoju, sprzyjającego włączeniu społecznemu. Rozwój ten oparty na współdziałaniu, współdecydowaniu i współodpowiedzialności lokalnej społeczności odbywać się będzie z poszanowaniem środowiska naturalnego.

Proces rewitalizacji zakończy się sukcesem jeżeli uda się połączyć endogenny potencjał miejsca, zakorzeniony w historii i tradycji z nowoczesnym podejściem do rozwoju społeczno-gospodarczego.

Rozwój oparty na współdziałaniu, współdecydowaniu i współodpowiedzialności doprowadzi do wzrostu dobrobytu mieszkańców oraz renesansu cywilizacyjnego Obszaru. W rezultacie Obszar Rewitalizowany odzyska należną mu pozycję w Mieście.

Wsparcie dla sektora edukacji (jakościowe, programowe i infrastrukturalne) umożliwi nie tylko poprawę indywidualnych perspektyw zawodowych mieszkańców, ale także zapewnienie podstawy trwałości całego projektu planowanych zmian.

Przemiany wspierać będzie konkurencyjna gospodarka. Współdziałanie przedsiębiorców, organizacji pozarządowych i władz lokalnych pozwoli wypromować pozytywny wizerunek Obszaru, jako miejsca przyjaznego biznesowi. W rezultacie na skutek wzrostu lokalnej przedsiębiorczości oraz napływu inwestorów zewnętrznych powstaną nowe, miejsca pracy w wyniku czego redukcji ulegnie sfera ubóstwa.

Istotne znaczenie dla podniesienia poziomu i jakości życia mieszkańców Obszaru Rewitalizowanego będzie miała redukcja niskiej emisji, która doprowadzi do poprawy jakości powietrza. Wzrost zamożności i świadomości ekologicznej mieszkańców sprawi, że przyjazne środowisku systemy grzewcze staną się powszechne. Rozwój transportu zrównoważonego poprawi zewnętrzną i wewnętrzną dostępność komunikacyjną Obszaru, a jednocześnie również przyczyni się do ograniczenia zjawiska niskiej emisji.

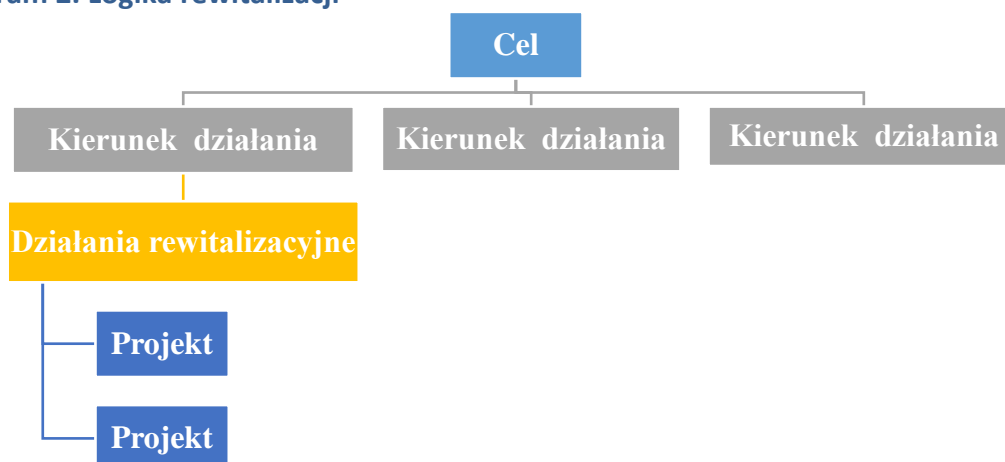
Kompleksowo przeprowadzona odnowa tkanki mieszkaniowej podniesie standard życia na Obszarze Rewitalizowanym. Zdekapitalizowanym budynkom i zdegradowanym obszarom w zależności od potrzeb przywrócone zostanie dawne lub zostaną nadane nowe funkcje. W rezultacie strefa publiczna stanie się miejscem wypoczynku, rekreacji i integracji.

Reasumując w wyniku inwestycji w infrastrukturę społeczną, gospodarczą, techniczną i środowiskową wzrośnie poziom kapitału społecznego i ludzkiego, a w konsekwencji również kapitału terytorialnego. Przeprowadzone działania zwiększą atrakcyjność Obszaru Rewitalizowanego jako miejsca do życia i prowadzenia działalności gospodarczej. Równocześnie współpraca z otoczeniem wzmocni jakość usług świadczonych na rzecz mieszkańców i przedsiębiorców, co przyczyni się ostatecznie do przyspieszenia rozwoju Obszaru oraz podniesienia poziomu i jakości życia lokalnej społeczności.

Cele rewitalizacji i kierunki działań

Zdefiniowane cele rewitalizacji oraz wyznaczone kierunki działań odpowiadają zidentyfikowanym potrzebom rewitalizacyjnym. W ramach zdefiniowanego celu zostały wyznaczone kierunki działań i zaproponowane typy przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Projekty rewitalizacyjne wpisują się w przedsięwzięcia rewitalizacyjne, realizując jednocześnie kierunek działania wpływają na osiągnięcie założonego celu rewitalizacji. Zobrazowana na poniższym diagramie, przyjęta logika rewitalizacji ma na celu eliminację lub ograniczenie negatywnych zjawisk.

Diagram 2. Logika rewitalizacji

Źródło: opracowanie własne

Potrzeby rewitalizacyjne gminy miejskiej Kłodzko zostały zdiagnozowane na podstawie analizy mierników rozwoju, warsztatów problemowych z Zespołem ds. Rewitalizacji oraz badania ankietowego mieszkańców wyznaczonego obszaru rewitalizacji. W odniesieniu do zidentyfikowanych potrzeb rewitalizacyjnych wyznaczone zostały trzy cele rewitalizacji oraz odpowiadające im kierunki działań.

Tabela 25. Cele rewitalizacji i kierunki działań

Cel rewitalizacji	Kierunek działań
Cel 1 Rozwój kapitału ludzkiego oraz promowanie włączenia społecznego na obszarze rewitalizowanym	Wzmocnienie kapitału ludzkiego na Obszarze Rewitalizowanym.
	Promowanie włączenia społecznego poprzez rozwój kapitału społecznego i przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom występującym na OR.
Cel 2: Sanacja przestrzeni publicznej oraz dostosowanie infrastruktury do współczesnych standardów	Modernizacja oraz poprawa funkcjonalności przestrzeni publicznej Obszaru Rewitalizowanego.
	Modernizacja infrastruktury drogowej oraz rozbudowa infrastruktury towarzyszącej.
	Rozbudowa i modernizacja infrastruktury społecznej sprzyjającej włączeniu społecznemu.
	Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez dostosowanie stanu środowiska do współczesnych standardów
Cel 3. Stworzenie podstaw dla trwałego rozwoju gospodarczego obszaru rewitalizowanego	Wsparcie przedsiębiorstw i przedsiębiorczości na OR.

Źródło: opracowanie własne.

CEL 1: ROZWÓJ KAPITAŁU LUDZKIEGO ORAZ PROMOWANIE WŁĄCZENIA SPOŁECZNEGO NA OBSZARZE REWITALIZOWANYM

W ramach niniejszego celu należy podjąć kompleksowe działania, które poprzez integrację oraz włączenie społeczne doprowadzą do podniesienia poziomu życia mieszkańców na Obszarze Rewitalizowanym.

Istotą prawidłowo realizowanego rozwoju jest jego oparcie na współdziałaniu z lokalną społecznością. W tym celu konieczne są działania zmierzające do budowy wysokiej jakości

kapitału społecznego i ludzkiego. Wzrost niniejszych kapitałów sprzyjać będzie integracji i aktywizacji społecznej.

Osiągnięcie przedmiotowego celu wymaga inwestycji w rozwój lokalnej infrastruktury społecznej, a zwłaszcza w tworzenie sprawnych i nowoczesnych organizacji pozarządowych.

Fundamentem trwałego rozwoju jest sprawny system edukacji. Umożliwia on zdobycie kwalifikacji niezbędnych do funkcjonowania na zmieniającym się rynku pracy. Dla zapewnienia wysokiej jakości usług edukacyjnych, powinny zostać podjęte działania zmierzające zarówno do modernizacji infrastruktury edukacyjnej, jak również do wzmocnienia istniejącej oferty poprzez rozszerzenie dostępnych zajęć edukacyjnych.

Jednocześnie wskazany jest rozwój szkoleń skierowanych do osób dorosłych, podnoszących ich kwalifikacje i poprawiających pozycję na rynku pracy. W niniejszych działaniach aktywnie powinni uczestniczyć przedsiębiorcy i organizacje pozarządowe.

Jednym z ważniejszych wyzwań jakie poruszono w niniejszym dokumencie jest poprawa bezpieczeństwa mieszkańców Obszaru Rewitalizowanego, poprzez przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom społecznym. Działania te zmierzać będą zarówno do eliminacji aktów wandalizmu, jak i do profilaktyki antyalkoholowej i antynarkotykowej.

Tabela 26. Skala potrzeb rewitalizacyjnych

Kierunek działań	Skala potrzeb (średnia, duża, bardzo duża)
1. Wzmocnienie kapitału ludzkiego na Obszarze Rewitalizowanym.	duża
2. Promowanie włączenia społecznego poprzez rozwój kapitału społecznego i przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom występującym na OR.	bardzo duża

Źródło: opracowanie własne

1. Kierunek działania: Wzmocnienie kapitału ludzkiego na Obszarze Rewitalizowanym

Fundamentem trwałego rozwoju jest efektywnie działający system edukacji. Umożliwia on zdobycie kwalifikacji niezbędnych do funkcjonowania na permanentnie zmieniającym się

ryнку pracy. Dla zapewnienia wysokiej jakości usług edukacyjnych, powinny zostać podjęte działania zmierzające do rozszerzenia istniejącej oferty zajęć edukacyjnych. Nowe programy winny być nakierowane zarówno na zdobycie „twardych umiejętności”, jak również na rozwój kompetencji społecznych. Istotna jest promocja takich zachowań jak: zaangażowanie w życie lokalnej społeczności, czy też odpowiedzialność za miejsce zamieszkania.

Poprawa jakości kształcenia na poziomie podstawowym i gimnazjalnym wymaga działań wspierających realizację zajęć dodatkowych, rozwijających zainteresowania uczniów. Szczególną opieką należy otoczyć dzieci z rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym. Pamiętać należy, że wykształcenie niejednokrotnie prowadzi do awansu społecznego, a tym samym sprzyja włączeniu społecznemu.

Zdiagnozowany na Obszarze Rewitalizowanym problem bezrobocia ma swoje źródło m.in. w nieadekwatnych do oczekiwań pracodawców kwalifikacjach zawodowych mieszkańców. Sytuacja ta wynika z ciągłych zmian popytu przedsiębiorstw na określony typ kwalifikacji zawodowych, w rezultacie konieczne jest opracowanie i wdrożenia modelu „*uczenia się przez całe życie*”.

Odpowiedzią na powyższą sytuację powinien być również rozwój szkolnictwa zawodowego i technicznego uzupełniony ofertą szkoleń dostępnych dla mieszkańców OR. Działania w niniejszym zakresie muszą w pierwszej kolejności skoncentrować się na określeniu deficytowych kwalifikacji występujących na analizowanym Obszarze. Następnie należy przygotować we współpracy z pracodawcami i organizacjami pozarządowymi spójną ofertę kształcenia zawodowego oraz szkoleń skierowanych zarówno do młodzieży, jak i do osób dorosłych, podnoszących ich kwalifikacje i umiejętności zawodowe.

W działania na rzecz poprawy jakości edukacji należy włączyć mieszkańców Obszaru Rewitalizowanego. Powinni oni wspierać szkoły w tworzeniu nowoczesnej oferty zajęć pozalekcyjnych. Równocześnie należy wzmocnić rolę rodziny w procesie kształcenia i wychowania.

Dodatkowo realizacja niniejszego celu wymaga działań zmierzających do poprawy świadomości ekologicznej mieszkańców. Należy w szerszym zakresie propagować postawy proekologiczne, w tym wśród dzieci i młodzieży szkolnej.

Przykładowe działania rewitalizacyjne:

- a) Poprawa jakości kształcenia dzieci i młodzieży z Obszaru Rewitalizowanego.
- b) Rozwój szkolnictwa zawodowego i technicznego oraz dostosowanie oferty kształcenia do potrzeb przedsiębiorców.
- c) Podniesienie kwalifikacji zawodowych mieszkańców i ich dostosowanie do potrzeb rynku pracy.
- d) Rozwój edukacji proekologicznej, w szczególności skierowanej do dzieci i młodzieży.

2. Kierunek działania: Promowanie włączenia społecznego poprzez rozwój kapitału społecznego i przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom wstępującym na OR

Przedstawionych w niniejszym dokumencie celów i działań nie da się zrealizować bez współdziałania ze społecznością lokalną. Dlatego też tak ważne jest wzmocnienie na Obszarze Rewitalizowanym kapitału społecznego. Priorytetem będzie pogłębienie integracji (w tym międzypokoleniowej) oraz reintegracja mieszkańców OR poprzez wypracowanie wspólnych wartości i celów działania.

Aktywizacja musi dotyczyć przede wszystkim biernych mieszkańców, mniej skłonnych do angażowania się w życie lokalnej społeczności. Należy przy tym podkreślić, że bierność ta niejednokrotnie jest efektem niepełnosprawności lub ubóstwa. W konsekwencji rodzi się poczucie wykluczenia społecznego, a to nie sprzyja zarówno aktywności lokalnej, jak i integracji. Odpowiedzią na istniejącą sytuację jest zwiększenie zakresu współdecydowania i współodpowiedzialności mieszkańców za losy OR.

Równocześnie podejmowane działania winny zmierzać do eliminacji lub znaczącej redukcji skali zjawiska wykluczenia społecznego oraz ubóstwa. Realizacja niniejszego celu wymaga koncentracji na wsparciu reintegracyjnym dla seniorów, osób niepełnosprawnych, osób pozostających długotrwale bez pracy oraz uzależnionych. Wskazane grupy społeczne są zwykle najbardziej narażone na pozostawianie poza głównym nurtem aktywności społecznej na danym Obszarze

Osiągnięcie niniejszego celu wymaga również inwestycji w rozwój lokalnej infrastruktury społecznej, w tym tworzenia organizacji pozarządowych. Efektywnie funkcjonujące NGO mogą w szerszym niż obecnie zakresie inicjować działania zmierzające do wzbogacenia oferty kulturalnej dostępnej dla mieszkańców Obszaru, jak również stymulować pożądane społecznie postawy. Docelowo organizacje pozarządowe powinny przejąć rolę animatorów kultury, tak aby w pełni wykorzystać potencjał tkwiący w istniejącej bazie infrastrukturalnej oraz w samych mieszkańcach.

Priorytetowo powinny być traktowane organizacje działające na rzecz włączenia społecznego, w tym integracji osób niepełnosprawnych. Aktywnym organizacjom należy delegować uprawnienia z zakresu zadań publicznych. Szczególne wsparcie należy kierować do organizacji realizujących projekty przeznaczone dla różnych grup wiekowych, umożliwiające budowę więzi międzypokoleniowych.

Realizacja niniejszego działania wymaga także rozbudowy systemu wsparcia dla osób zagrożonych ekskluzją. W tym przypadku poza pomocą materialną powinna nastąpić również poprawa dostępności do specjalistów z takich dziedzin jak medycyna, psychologia, czy też prawo.

Należy również podjąć działania zmierzające do aktywizacji osób starszych i wykorzystania ich potencjału dla rozwoju OR. Pamiętając, że tzw. *Silver Economy* staje się coraz istotniejszą gałęzią gospodarki, dla seniorów należałoby przygotować dopasowaną do ich potrzeb ofertę kulturalną, edukacyjną i sportową.

Jednym z ważniejszych wyzwań jakie poruszono w niniejszym dokumencie jest poprawa bezpieczeństwa mieszkańców Obszaru Rewitalizowanego, poprzez przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom społecznym. Działania te zmierzać będą zarówno do eliminacji aktów wandalizmu i przestępstw przeciwko mieniu, jak i do profilaktyki antyalkoholowej i antynarkotykowej.

Realizacja działań zmierzających do poprawy bezpieczeństwa na Obszarze Rewitalizowanym wymaga współpracy mieszkańców ze służbami mundurowymi. Mieszkańcy muszą w większym niż obecnie zakresie przejąć odpowiedzialność za przestrzeganie porządku na OR. W tym celu konieczna jest stała współpraca pomiędzy nimi a służbami mundurowymi.

Należy także wzmocnić monitoring przestrzeni publicznej, poprzez instalacje (w miarę możliwości) kamer.

Wskazany jest również rozwój profilaktyki antyalkoholowej i antynarkotykowej skierowanej w pierwszej kolejności do młodzieży szkolnej. Działaniom tym służyć może rozwój poradnictwa specjalistycznego oraz tworzenie punktów wsparcia.

Jednocześnie pamiętać należy, że ważną rolę w przeciwdziałaniu negatywnym zjawiskom społecznym powinna odgrywać rodzina. Dlatego też konieczne jest również zwiększenie wsparcia dla rodzin. Władze lokalne we współpracy z innymi instytucjami publicznymi i organizacjami pozarządowymi powinny objąć opieką rodziny, w tym rodziny dysfunkcyjne. Oprócz pomocy materialnej świadczonej przez ośrodek pomocy społecznej, większy nacisk musi zostać położony na bezpośrednią pracę z rodziną.

Przykładowe działania rewitalizacyjne:

- a) Aktywizacja mieszkańców oraz kształtowania postaw i zachowań prospołecznych wśród lokalnej społeczności.
- b) Wspieranie i kreowanie inicjatyw kulturalnych oraz społecznych na terenie OR, w tym wspieranie tworzenia i funkcjonowania organizacji pozarządowych.
- c) Przeciwdziałanie uzależnieniom i wzmocnienie działań profilaktycznych.
- d) Włączenia społeczne osób wykluczonych i zagrożonych marginalizacją, w tym ze względu na niepełnosprawność.
- e) Wsparcie dla działań aktywizujących lokalną społeczność na rzecz poprawy bezpieczeństwa na OR.
- f) Wzmocnienie bezpieczeństwa poprzez rozwój infrastruktury technicznej, w tym systemów monitoringu.

CEL 2: SANACJA PRZESTRZENI PUBLICZNEJ ORAZ DOSTOSOWANIE INFRASTRUKTURY DO WSPÓŁCZESNYCH STANDARDÓW

Wzrost poziomu życia mieszkańców wymaga aby na OR istniała dobrze rozwinięta i sprawnie funkcjonująca infrastruktura społeczna, techniczna i środowiskowa.

Niestety przeprowadzona diagnoza wykazała braki w niniejszym zakresie, dlatego też konieczne jest zwiększenie nakładów inwestycyjnych na rozbudowę i kompleksową poprawę stanu powyższej infrastruktury.

Sanacji musi ulec przestrzeń publiczna. W tym celu wskazana jest odnowa budynków (mieszkalnych i publicznych) oraz małej infrastruktury i to zarówno pod względem funkcjonalnym, jak i w celu podniesienia ich atrakcyjności wizualnej. Konieczne są również działania zmierzające do budowy/modernizacji placów zabaw, parków, skwerów, tak aby mogły one skutecznie pełnić funkcje rekreacyjną.

Wskazana jest także rozbudowa i modernizacja dróg oraz ciągów pieszo-jezdných wraz z niezbędną infrastrukturą towarzyszącą. Bez zapewnienia odpowiedniej dostępności komunikacyjnej Obszaru Rewitalizowanego, w tym za pomocą transportu zbiorowego nie da się osiągnąć wzrostu poziomu życia mieszkańców.

Przebudowie dróg, towarzyszyć powinna budowa ścieżek rowerowych oraz modernizacja chodników. Działania takie służyć będą zwiększeniu bezpieczeństwa mieszkańców Obszaru Rewitalizowanego, a równocześnie pozytywnie wpłyną na ograniczenie niskiej emisji.

Przyspieszenia cywilizacyjnego nie da się osiągnąć bez inwestycji w infrastrukturę społeczną. Inwestycje te powinny ułatwić dostęp mieszkańcom Obszaru Rewitalizowanego do wysokiej jakości usług publicznych.

Wysoka jakość środowiska naturalnego wymaga zastosowania przez mieszkańców proekologicznych systemów grzewczych. Równocześnie poprawie powinna ulec efektywność energetyczna budynków.

Troska o środowisko naturalne sprawia, że w ramach niniejszego celu należy również podjąć działania zmierzające do rozbudowy i modernizacji infrastruktury sieciowej.

Konieczne będzie także dalsze rozwijanie systemu selektywnej zbiórki odpadów oraz likwidacja dzikich wysypisk śmieci i rekultywacja terenów przez nie zajmowanych.

Tabela 27. Skala potrzeb rewitalizacyjnych

Kierunek działań	Skala potrzeb (średnia, duża, bardzo duża)
1. Modernizacja oraz poprawa funkcjonalności przestrzeni publicznej Obszaru Rewitalizowanego.	bardzo duża
2. Modernizacja infrastruktury drogowej oraz rozbudowa infrastruktury towarzyszącej.	bardzo duża
3. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury społecznej sprzyjającej włączeniu społecznemu.	duża
4. Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez dostosowanie stanu środowiska do współczesnych standardów	duża

Źródło: opracowanie własne

1. Kierunek działania: Modernizacja oraz poprawa funkcjonalności przestrzeni publicznej Obszaru Rewitalizowanego

Modernizacja oraz poprawę stanu przestrzeni publicznej Obszaru Rewitalizowanego wymaga kompleksowej odnowy zdegradowanych budynków mieszkalnych, budynków instytucji publicznych oraz obiektów turystycznych i rekreacyjnych.

Należy także podjąć działania zmierzające do wprowadzenia zmian technicznych, dostosowujących obiekty budowlane oraz całą przestrzeń do potrzeb osób starszych, niepełnosprawnych oraz dzieci. W rezultacie poprawi się dostępność przestrzeni publicznej oraz podniesie jakość życia mieszkańców OR.

W pierwszej kolejności należy dokonać kompleksowej modernizacji istniejącej tkanki mieszkaniowej. Modernizacji budynków towarzyszyć powinien remont podwórek. W rezultacie powinny one odzyskać funkcję rekreacyjną. Szczególnie istotny będzie generalny remont obiektów zlokalizowanych w historycznym centrum Kłodzka, gdyż ich zły stan techniczny osłabia potencjał turystyczny Obszaru Rewitalizowanego.

Odnawianym budynkom w miarę potrzeb należy przywrócić dawne lub nadać nowe funkcje. Równocześnie modernizacji budynków towarzyszyć powinno zagospodarowanie pustostanów.

Z uwagi na obserwowaną obecnie degradację licznych obiektów architektonicznych na Obszarze Rewitalizowanym, konieczne jest podjęcie działań przywracających ład w przestrzeni publicznej. Zwłaszcza interwencji wymaga pogarszający się stan obiektów małej architektury. Zaniedbana, czy wręcz zdegradowana infrastruktura, znacząco obniża walory (także turystyczne) Obszaru oraz negatywnie wpływa na jego postrzeganie przez mieszkańców.

Do realizowanych w ramach niniejszego działania inwestycji zaliczyć należy także zagospodarowanie istniejącej oraz budowę nowej infrastruktury na potrzeby obsługi lokalnej społeczności. W tym celu należy przeprowadzić modernizację placów zabaw oraz terenów zielonych. Konieczna jest również rozbudowa infrastruktury umożliwiającej prawidłowe korzystanie z powyższych miejsc.

Stan przestrzeni publicznej na Obszarze Rewitalizowanym zależy również od sprawnie funkcjonującej infrastruktury selekcji i zbierania odpadów. Priorytetem więc, muszą być działania zorientowane na stworzenie efektywnej infrastruktury segregacji i wykorzystania odpadów, która umożliwi wykreowanie podstaw do implementacji zasad gospodarki zamkniętej (zakładającej minimalizację wpływu na środowisko naturalne poprzez powtórne wykorzystanie określonych produktów/surowców).

Konieczne jest także zwiększenie liczby pojemników na odpady oraz racjonalne ich rozmieszczenie. Wskazane są również działania zmierzające do budowy toalet i wybiegów dla psów.

Przykładowe działania rewitalizacyjne:

- a) Kompleksowa modernizacja budynków mieszkalnych i publicznych, podwórek wraz z towarzyszącą im infrastrukturą.
- b) Zagospodarowanie istniejących pustostanów.
- c) Zagospodarowanie istniejących i tworzenie nowych skwerów i terenów zielonych oraz nadanie im funkcji rekreacyjnej i integracyjnej.
- d) Poprawa bezpieczeństwa, stanu czystości i estetyki przestrzeni publicznej na OR.
- e) Dostosowanie przestrzeni publicznej Obszaru Rewitalizowanego do potrzeb niepełnosprawnych, seniorów i dzieci.

2. Kierunek działania: Modernizacja infrastruktury drogowej oraz rozbudowa infrastruktury towarzyszącej

Efektywnie funkcjonująca infrastruktura drogowa podnosi standard życia mieszkańców oraz uelastycznia rynek pracy, a tym samym wpływa na atrakcyjność Obszaru jako miejsca zamieszkania oraz prowadzenia działalności gospodarczej.

Rozwój niniejszej infrastruktury wymaga podjęcia działań zmierzających do poprawy stanu dróg oraz rozbudowy i modernizacji infrastruktury towarzyszącej.

W pierwszej kolejności należy przebudować wybrane drogi oraz zmodernizować ich nawierzchnię. Szczególnie istotna będzie przebudowa ulic: Zawiszy Czarnego i Traugutta. Inwestycje drogowe powinny zmierzać do udrożnienia ruchu na Obszarze Rewitalizowanym.

Równocześnie inwestycjom w infrastrukturę drogową powinny towarzyszyć także działania zmierzające do budowy, przebudowy i modernizacji infrastruktury towarzyszącej, m.in. chodników.

Konieczna jest również budowa ścieżek rowerowych. Inwestycje te poprawią stan środowiska naturalnego, a także zwiększą bezpieczeństwo użytkowników dróg. Dodatkowo ścieżki rowerowe wzmocnią mobilność mieszkańców.

Powyższym działaniom towarzyszyć powinna wymiana energochłonnego oświetlenia, co sprzyjać będzie ograniczeniu niskiej emisji.

Równocześnie należy podjąć działania zmierzające do tworzenia nowych miejsc parkingowych. Jak wykazała diagnoza ich obecna liczba jest niedostosowana do aktualnych potrzeb. Brak dostatecznej ilości tychże miejsc w sposób wyraźny ogranicza dostępność komunikacyjną Obszaru Rewitalizowanego.

Realizacja niniejszego działania wymaga również reorganizacji transportu zbiorowego. W tym celu konieczna będzie współpraca z przewoźnikami świadczącymi usługi transportu zbiorowego. Wskazane są działania zmierzające do poprawy istniejącej sytuacji, m.in. poprzez dostosowanie sieci i częstotliwości połączeń autobusowych (busowych) do oczekiwań mieszkańców.

Jednocześnie należy wspierać rozwój transportu zrównoważonego. W tym celu powinno się dążyć do budowy parkingów i miejsc postojowych dla rowerzystów. Budowa Park&Ride i Bike&Ride przyniosłaby OR wieloaspektowe korzyści, zwłaszcza w zakresie ochrony środowiska.

Równocześnie wskazana jest także stopniowa wymiana taboru autobusowego, zmierzająca do jego pełnego dostosowania do potrzeb osób niepełnosprawnych oraz wymogów ekologicznych.

Przykładowe działania rewitalizacyjne:

- a) Poprawa stanu technicznego dróg.
- b) Udrożnienie dróg poprzez reorganizację ruchu drogowego na terenie OR.
- c) Budowa i modernizacja parkingów (P&R, B&R) oraz dostosowanie ich lokalizacji do potrzeb mieszkańców, turystów i przedsiębiorców.
- d) Rozwój systemu ścieżek rowerowych oraz budowa i modernizacja ciągów pieszo – jezdnych.
- e) Reorganizacja i modernizacja transportu zbiorowego.

3. Kierunek działania: Rozbudowa i modernizacja infrastruktury społecznej sprzyjającej włączeniu społecznemu

Rozwój infrastruktury społecznej wymaga uwzględnienia potrzeb mieszkańców Obszaru Rewitalizowanego. W rezultacie należy podjąć działania zmierzające do rozbudowy i modernizacji infrastruktury edukacyjnej, sportowo-rekreacyjnej, kulturalnej i turystycznej. Inwestycje te nie tylko ułatwią dostęp mieszkańcom Obszaru Rewitalizowanego do infrastruktury społecznej ale również pomogą w uporządkowaniu i zagospodarowaniu przestrzeni publicznej.

Realizacja niniejszego działania wymaga rozbudowy i modernizacji istniejących obiektów oświatowych. Szczególną uwagę należy zwrócić na remonty sal lekcyjnych, połączone z doposażeniem pracowni przedmiotowych.

Istotne znaczenie dla realizacji niniejszego działania ma także rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej. Nowo powstałe oraz zmodernizowane obiekty, nie tylko zaktywizują mieszkańców, ale także posłużą integracji międzypokoleniowej.

W ramach niniejszego działania należy również wybudować nowe oraz rozbudować i zmodernizować istniejące boiska sportowe i place zabaw. Jednocześnie place zabaw i boiska powinny zostać zaopatrzone w nowe urządzenia umożliwiające wszechstronne korzystanie z nich.

Powyższego działania nie da zrealizować bez inwestycji w rozwój infrastruktury społecznej sprzyjającej integracji mieszkańców Obszaru Rewitalizowanego. Funkcje taką pełnić mogą np. domy kultury, biblioteki, Centra Integracji Społecznej (CIS).

Kluczowe znaczenie dla rozwoju potencjału kulturalnego i turystycznego OR ma sposób funkcjonowania Fortecznego Parku Kulturalnego. Aktualnie jego rozwój wymaga zintegrowanych działań zarówno w zakresie rozbudowy „twardej” infrastruktury, jak i większej aktywności animatorów kultury. Docelowo Forteczny Park Kulturalny powinien stać się centrum życia kulturalnego nie tylko OR, ale całego powiatu kłodzkiego.

Przykładowe działania rewitalizacyjne:

- a) Rozwój infrastruktury edukacyjnej, kulturalnej, turystycznej i sportowej na Obszarze Rewitalizowanym.
- b) Rozwój Fortecznego Parku Kulturowego.
- c) Budowa nowych oraz modernizacja i doposażenie już istniejących placów zabaw na OR.
- d) Tworzenie centrów aktywizacji lokalnej.

4. Kierunek działania: Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez dostosowanie stanu środowiska do współczesnych standardów

Jak wynika z diagnozy Obszar Rewitalizowany boryka się z problemem niezadawalającego stanu środowiska naturalnego. Odpowiedzią na istniejącą sytuację powinny być działania zmierzające do rozbudowy i modernizacji infrastruktury sieciowej oraz poprawy

efektywności energetycznej infrastruktury publicznej i prywatnej. Równocześnie wskazana jest wymiana energochłonnego oświetlenia, co sprzyjać będzie ograniczeniu niskiej emisji.

Ważnym działaniem służącym realizacji niniejszego celu będzie rozbudowa i modernizacja sieci ciepłowniczej, gazowej, wodociągowej i kanalizacyjnej oraz przyłączenie do nich kolejnych gospodarstw domowych. Szczególnie istotne będzie zwiększenie dostępności do sieci ciepłowniczej.

Równocześnie poprawie musi ulec efektywność energetyczna budynków. Aktualny ich stan jest w znacznym stopniu niezadawalający i sprzyja zjawisku niskiej emisji. Problem ten odczuwalny jest w okresie grzewczym, gdyż dla ogrzewania mieszkań wykorzystywane są nieefektywne systemy grzewcze, a niewystarczająca izolacja termiczna budynków rzutuje na nadmierne zużycie energii. W rezultacie konieczna jest promocja i wsparcie działań zmierzających do zastosowania przez mieszkańców, przedsiębiorców i podmioty publiczne nowoczesnych i proekologicznych systemów grzewczych.

Należy również w szerszym zakresie promować, a w miarę możliwości także wspierać finansowo działania zmierzające do wykorzystywania odnawialnych źródeł energii. Pozwoli to zredukować nadmierne zużycie energii i ograniczyć zjawisko niskiej emisji.

Przykładowe działania rewitalizacyjne:

- a) Rozbudowa i modernizacja infrastruktury sieciowej.
- b) Poprawa efektywności energetycznej budynków na terenie OR.
- c) Wymiana kotłów na proekologiczne w celu redukcji niskiej emisji.
- d) Wymiana energochłonnego oświetlenia na Obszarze Rewitalizowanym.

CEL 3. STWORZENIE PODSTAW DLA TRWAŁEGO ROZWOJU GOSPODARCZEGO OBSZARU REWITALIZOWANEGO

Rozwój Obszaru Rewitalizowanego wymaga podjęcia działań zmierzających do efektywnego wykorzystania jego endogennego potencjału, w ramach istniejącego ładu ekonomicznego.

Podstawą każdego systemu gospodarczego jest sprawnie funkcjonujący sektor przedsiębiorstw. Szczególną rolę odgrywają w nim małe i średnie podmioty, które decydują o lokalnej strukturze gospodarczej oraz koniunkturze na rynku pracy. Z uwagi na bariery spowalniające rozwój przedsiębiorczości na analizowanym Obszarze, konieczna jest aktywna rola lokalnych liderów, w zakresie kreowania warunków sprzyjających dla ekspansji przedsiębiorczości.

Docelowo powinna zwiększyć się liczba podmiotów gospodarczych oraz generowanych przez nie miejsc pracy. Osiągnięcie niniejszego celu wymaga wsparcia podmiotów za pomocą instrumentów interwencjonizmu samorządowego, w tym ulg podatkowych.

W ramach niniejszego celu należy podjąć kompleksowe działania zmierzające do poprawy stanu i sposobu funkcjonowania infrastruktury gospodarczej. Szczególnie wskazany jest rozwój infrastruktury służącej turystyce. Branża ta powinna pełnić rolę „koła napędowego” lokalnej gospodarki.

Wzmocnienie systemu gospodarczego OR wymaga również pobudzenia i kreowania postaw przedsiębiorczych wśród mieszkańców. Sukcesy w sferze zawodowej stanowią silny bodziec do wyzwolenia kreatywności i zaradności mieszkańców także w innych sferach.

Powyższemu celowi służyć powinna poprawa dostępności do profesjonalnych usług wspierających przedsiębiorstwa. Z uwagi na fakt, iż tego rodzaju usługi oferują instytucje otoczenia biznesu, umożliwienie lokalnym firmom regularnych kontaktów z tymi podmiotami winno być uznane za istotny kierunek aktywności liderów procesu rewitalizacji.

Rozwój gospodarczy Obszaru Rewitalizowanego powinien zostać wsparty aktywnymi działaniami promocyjnymi. Należy uczynić z OR rozpoznawalny produkt turystyczny i inwestycyjny.

Tabela 28. Skala potrzeb rewitalizacyjnych

Kierunek działań	Skala potrzeb (średnia, duża, bardzo duża)
1. Wsparcie przedsiębiorstw i przedsiębiorczości na OR.	duża

Źródło: opracowanie własne

1. Kierunek działania: Wsparcie przedsiębiorstw i przedsiębiorczości na OR

Na Obszarze Rewitalizowanym musi nastąpić przyspieszenie gospodarcze, prowadzące do zwiększenia liczby podmiotów gospodarczych i generowanych przez nie miejsc pracy. Osiągnięcie powyższego celu wymaga wsparcia lokalnych podmiotów za pomocą instrumentów interwencjonizmu samorządowego.

Punktem wyjścia powinno być uporządkowanie sfery przestrzennej, połączone ze zdefiniowaniem (redefinicją) przeznaczenia gruntów. Służyć temu będzie opracowanie i aktualizacja miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i objęcie nimi całego Obszaru Rewitalizowanego

Kluczowym warunkiem osiągnięcia wzrostu gospodarczego jest wykorzystanie endogennego potencjału gospodarczego Obszaru. W ramach powyższego celu należy kreować warunki sprzyjające lokalnej przedsiębiorczości, tak aby z jednej strony pobudzać aktywność gospodarczą mieszkańców, a z drugiej strony wzmacniać potencjał firm już istniejących. Szczególnie należy wspierać samozatrudnienie oraz działania na rzecz tworzenia nowych miejsc pracy. Przedsiębiorcy generujący nowe miejsca pracy w pierwszej kolejności powinni być adresatami pomocy publicznej.

Ważne znaczenie w pobudzaniu przedsiębiorczości ma elastyczna polityka podatkowa związana z systemem ulg w podatku od nieruchomości dla osób rozpoczynających działalność gospodarczą oraz osób zamierzających rozwinąć działalność. Ulgę w podatku od nieruchomości należałoby uzależnić od liczby nowo utworzonych miejsc pracy.

Władz samorządowe powinny również aktywnie współdziałać z lokalną społecznością oraz IOB przy tworzeniu infrastruktury wspierającej przedsiębiorczość. Należy podjąć działania zmierzające do dostarczania przedsiębiorcom nowych terenów inwestycyjnych, a także lokali niezbędnych do funkcjonowania przedsiębiorstw, zwłaszcza handlowych, gastronomicznych i rzemieślniczych.

Wskazana jest także intensyfikacja działań zmierzających do rozwoju branży turystycznej. W tym celu należy rozwijać infrastrukturę turystyczno-rekreacyjną. Działania te powinny zmierzać do poszerzenia zakresu funkcjonalnego oraz dostępności i jakości już istniejącej

infrastruktury oraz skoordynowanej budowie nowych urządzeń. Powinny powstać szlaki turystyczne łączące zabytki kultury materialnej zlokalizowane na Obszarze Rewitalizowanym. Realizacja niniejszego celu wymaga restauracji zabytków, będących zarówno własnością publiczną jak i prywatną, a świadczących o dziedzictwie Obszaru. Jednocześnie w miejscach newralgicznych powinny powstać parkingi oraz stojaki na rowery.

O pozycji ekonomicznej Obszaru decyduje niejednokrotnie skuteczne wykorzystanie narzędzi marketingu terytorialnego. Należy przede wszystkim skoncentrować się na promocji walorów turystycznych i inwestycyjnych Obszaru Rewitalizowanego. Efektywność prowadzonej polityki promocyjnej wymaga przygotowania atrakcyjnych materiałów oraz przeprowadzenia kampanii reklamowej.

Przykładowe działania rewitalizacyjne:

- a. Opracowanie/uaktualnienie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla terenów tworzących OR.
- b. Redukcja barier ograniczających przedsiębiorczość m.in. poprzez rozwój infrastruktury i usług wspierających.
- c. Rozwój systemu lokalnych zachęt w szczególności dla małych przedsiębiorstw działających w branży turystycznej, gastronomicznej, rzemiośle (handel i usługi).
- d. Promocja oferty gospodarczej OR.

Tabela 29. Powiązania z dokumentami strategicznymi i planistycznymi

CEL	Strategia Rozwoju Miasta Kłodzka	Plan gospodarki niskoemisyjnej dla Miasta Kłodzka
<p>Cel 1.</p> <p>Rozwój kapitału ludzkiego oraz promowanie włączenia społecznego na obszarze rewitalizowanym</p>	<p>Program podniesienia jakości usług publicznych</p>	<p>Cel szczegółowy 1.</p> <p>Wdrożenie wizji Miasta zarządzanego w sposób I ekologiczny</p> <p>Cel szczegółowy 8.</p> <p>Zwiększenie świadomości wśród mieszkańców dotyczącej ich wpływu na lokalną gospodarkę ekoenergetyczną oraz jakość powietrza</p>
<p>Cel 2.</p> <p>Sanacja przestrzeni publicznej oraz dostosowanie infrastruktury do współczesnych standardów</p>	<p>Program rozwoju infrastruktury miejskiej i ochrony środowiska</p>	<p>Cel szczegółowy 1.</p> <p>Wdrożenie wizji Miasta zarządzanego w sposób I ekologiczny</p> <p>Cel szczegółowy 2.</p> <p>Ograniczenie emisji CO₂ oraz z instalacji wykorzystywanych na terenie Miasta, a także emisji pochodzącej z transportu, spełnienie norm w zakresie jakości powietrza</p> <p>Cel szczegółowy 3.</p> <p>Zwiększenie wykorzystania energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych</p> <p>Cel szczegółowy 4.</p> <p>Zwiększenie efektywności wytwarzania/wykorzystania/dostarczania energii</p> <p>Cel szczegółowy 5.</p> <p>Rozwój systemów zaopatrzenia w energię</p>

		<p>zmniejszających występowanie niskiej emisji zanieczyszczeń</p> <p>Cel szczegółowy 6.</p> <p>Poprawa ładu przestrzennego, rozwój zrównoważonej przestrzeni publicznej</p> <p>Cel szczegółowy 9.</p> <p>Promocja i realizacja wizji zrównoważonego transportu – z uwzględnieniem transportu publicznego, indywidualnego jak również rowerowego</p> <p>Cel szczegółowy 10.</p> <p>Promocja budownictwa energooszczędnego</p> <p>Cel szczegółowy 11.</p> <p>Promocja wykorzystania efektywnych energetycznie rozwiązań w oświetleniu</p>
<p>Cel 3.</p> <p>Stworzenie podstaw dla trwałego rozwoju gospodarczego obszaru rewitalizowanego</p>	<p>Program rozwoju gospodarczego</p>	<p>Cel szczegółowy 1.</p> <p>Wdrożenie wizji Miasta zarządzanego w sposób I ekologiczny</p> <p>Cel szczegółowy 3.</p> <p>Zwiększenie wykorzystania energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych</p>

Źródło: opracowanie własne

Przedstawione w niniejszym dokumencie cele rewitalizacji zgodne są z założeniami aktualnych dokumentów strategicznych i planistycznych posiadanych przez Gminę Miejską Kłodzko. Przede wszystkim wpisują się one w cele strategiczne zawarte w Strategii Rozwoju Miasta Kłodzka z 2000 r.

Jak wynika z informacji zawartych w powyższej tabeli zaproponowane w niniejszym dokumencie cele wpisują się także w założenia Planu gospodarki niskoemisyjnej dla Miasta Kłodzka.

Jednocześnie cele rewitalizacji zgodne są także z kierunkami rozwoju zawartymi w **Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Kłodzka (Uchwała Nr IV/47/2011 Rady Miejskiej w Kłodzku z dnia 27 stycznia 2011 r.)**

Cele rewitalizacji nie naruszają również zapisów istniejących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego:

- **„Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Staromiejskiej Dzielnicy Miasta Kłodzka położonej między ulicami: Kościuszki, Zawiszy Czernego, Nad Kanałem, terenami położonymi poniżej ulicy Łukasińskiego, ulicą Kolejową, Rzeką Nysa Kłodzka, ulicą Skośną, Półwiejską, Nowy Świat i Noworudzką” – Uchwała Nr XLI/330/2005 Rady Miejskiej w Kłodzku z dnia 25 sierpnia 2005 r.;**
- **„Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego terenu położonego pomiędzy: Rzeką Nysą, ul. Śląską, terenami kolei, ul. Korfanteo, Rzeką Nysą, ul. Podgrodzie, granicami Fortu Owcza Góra, zabudową przy ul. Śląskiej, ul. Karola Miarki, ul. Sienkiewicza, ul. Kwiatową, Potokiem Jawornik, Granicami Miasta, terenami wojskowymi i ul. Wyspiańskiego w Kłodzku” – Uchwała Nr XLIX/407/2006 Rady Miejskiej w Kłodzku z dnia 30 marca 2006 r.;**
- **„Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Dzielnicy Staromiejskiej Miasta Kłodzka Wyspa Piasek dla obszaru położonego między ul. Wita Stwosza, ul. Matejki, ul. Zofii Stryjeńskiej i nad Kanałem” – Uchwała Nr LVI/448/2006 Rady Miejskiej w Kłodzku z dnia 31 sierpnia 2006 r.;**
- **„Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego terenu położonego między ulicami Śląska, Karola Miarki, Sienkiewicza, Kwiatową, Potokiem Jawornik, granicami miasta i ul. Mariańską w Kłodzku” – Uchwała Nr LX/460/2006 Rady Miejskiej w Kłodzku z dnia 26 października 2006 r.;**

- „Miejscowego Planu Zagospodarowani Przestrzennego terenu Prawobrzeżnego Przedmieścia Miasta Kłodzka w rejonie ulic: J. Chełmońskiego i Śląskiej – Uchwała Nr XV/122/2007 Rady Miejskiej w Kłodzku z dnia 25 października 2007r.;
- „Miejscowego Planu Zagospodarowani Przestrzennego terenu położonego między: rzeką Nysą Kłodzką, ulicą Śląską, terenami kolei, ulicą Wojciecha Korfanteo, rzeką Nysą Kłodzką, ulicą Podgrodzie, granicami fortu Owcza Góra, zabudową przy ulicy Śląskiej, ulicą Karola Miarki, ulicą Henryka Sienkiewicza, ulicą Kwiatową, potokiem Jawornik, granicami miasta, terenami wojskowymi i ulicą Stanisława Wyspiańskiego w Kłodzku"; w zakresie zmiany przeznaczenia terenów bezpośrednio przyległych do fortu Owcza Góra" – Uchwała Nr LVII Rady Miejskiej w Kłodzku z dnia 30 września 2010 r.

Spójności celów i problemów.

Jednym z elementów prac nad LPR w gminie miejskiej Kłodzko była diagnoza głównych problemów występujących na obszarze rewitalizacji. Identyfikacja problemów bazowała na analizie mierników rozwoju oraz danych wynikających z ankiet i była przedmiotem warsztatów Zespołu ds. Rewitalizacji. Wykorzystując metodę partycypacji społecznej połączoną

z moderowaną dyskusją ustalono najważniejsze problemy, które następnie zostały pogrupowane i zaakceptowane przez Zespół ds. Rewitalizacji. W dalszej kolejności zdiagnozowane problemy służyły jako podstawa do ustalenia celów programu. Poniżej przedstawiono tabelę, w której zaprezentowano logikę interwencji LPR, która dowodzi że zaproponowane cele LPR zostały sformułowane na podstawie zdiagnozowanych problemów i są z nimi spójne. Literą X w tabeli oznaczono problemy adekwatne do zaproponowanych celów LPR w gminie miejskiej Kłodzko.

Tabela 30. Matryca problemów i celów

Problemy	Cel 1	Cel 2	Cel 3
Negatywne zjawiska społeczno – gospodarcze na OR	X		
Niska aktywność na OR	X		
Niski poziom edukacji w OR	X		
Występowanie zjawiska uzależnień na OR	X		
Niedostatki w zakresie infrastruktury społecznej OR		X	
Niska jakość infrastruktury terenów publicznych w OR		X	
Zły stan infrastruktury komunikacyjnej w OR		X	
Degradacja mieszkań w OR		X	
Zdegradowane środowisko na terenie OR		X	
Niski stopień przedsiębiorczości i słaba kondycja firm na terenie OR			X
Braki w ofercie wspierającej biznes na terenie OR			X
Niedostosowane kwalifikacji do potrzeb rynku pracy	X		X
Niezadawalająca atrakcyjność oferty turystycznej OR			X

Źródło: opracowanie własne.

6. Rozdział: Indykatywne ramy finansowe

Indykatywne ramy finansowe realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Miejskiej Kłodzko wynikają ze zgłoszonych i zaakceptowanych przedsięwzięć i projektów rewitalizacyjnych. Projekty/przedsięwzięcia zostały zgłoszone przez interesariuszy rewitalizacji w procedurze otwartego naboru z wykorzystaniem ankiety projektu rewitalizacyjnego. O możliwości zgłaszania projektów wnioskodawcy zostali poinformowani za pośrednictwem strony internetowej gminy. System informatyczny służący do zgłaszania projektów/przedsięwzięć został udostępniony pod <https://kłodzko-rewitalizacja.webankieta.pl/> Przyjęta przez Gminę Miejską Kłodzko procedura naboru była przejrzysta, powszechnie dostępna i niedyskryminująca. W związku z przyjętą metodologią uspołecznienia procesu przygotowania LPR, po zakończeniu naboru, lista projektów/przedsięwzięć została przekazana Zespołowi ds. Rewitalizacji i była przedmiotem dyskusji w trakcie warsztatów. W wyniku ustaleń Zespołu ds. Rewitalizacji nabór projektów został przedłużony w celu uzyskania dodatkowych projektów / przedsięwzięć potrzebnych do osiągnięcia pożądanego efektu rewitalizacji. W dalszej kolejności zgłoszone przedsięwzięcia / projekty rewitalizacyjne zostały poddane analizie ze względu na ich kwalifikowalność do realizacji. Brano pod uwagę: realizację celów LPR, skalę oddziaływania na obszar rewitalizacji oraz harmonogram wdrażania. Na tej podstawie opracowano listę A i B przedsięwzięć / projektów rewitalizacyjnych. Lista A odnosi się do działania 6.3. Rewitalizacja zdegradowanych obszarów RPO WD 2014 -2020. Lista B zawiera pozostałe kwalifikujące się przedsięwzięcia / projekty. Lista A i lista B przedsięwzięć / projektów rewitalizacyjnych stanowi załącznik nr 1 i 2 do Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Miejskiej Kłodzko. Podsumowanie wartości zgłoszonych projektów tworzy indykatywne ramy finansowe lokalnego programu rewitalizacji.

Tabela 31. Indykatywne ramy finansowe lokalnego programu rewitalizacji gminy

Cel LPR	Źródła finansowania				Razem
	Lista A		Lista B		
	Śr. Zewnętrzne	Śr. Własne	Śr. Zewnętrzne	Śr. Własne	
Cel nr 1	1 717 000,00	303 000,00	9 908 159,00	3 762 891,95	15 691 050,95
Cel nr 2	27 426 647,00	5 452 402,00	20 828 578,00	6 117 226,00	59 824 853,00
Cel nr 3			7 440 267,00	2 812 989,00	10 253 256,00
Ogółem	29 143 647,00	5 755 402,00	38 177 004,00	12 693 106,95	85 769 159,95

Źródło: opracowanie własne.

Komplementarność projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Kompleksowe zaplanowanie działań rewitalizacyjnych, mających na celu wyprowadzenie obszaru ze stanu kryzysowego, wymaga uwzględnienia komplementarności pomiędzy projektami/przedsięwzięciami w wymiarze przestrzennym, problemowym, proceduralno-instytucjonalnym, międzyokresowym, a także finansowym. Zapewnienie kompleksowej i zintegrowanej interwencji przyczyni się do wzajemnej synergii projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz synchronizacji efektów ich oddziaływania na sytuację kryzysową w obszarze rewitalizacji. W przypadku niniejszego dokumentu komplementarność stanowiła czynnik warunkujący umieszczenie projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych na liście A lub B.

W tym miejscu należy zaznaczyć, że LPR jest dokumentem wieloletnim, a projekty / przedsięwzięcia mogą być zgłaszane na każdym etapie jego wdrażania. Część projektów / przedsięwzięć zostanie zgłoszona po zatwierdzeniu LPR, co wynika między innymi z: gotowości do realizacji, dostępności środków, konieczności ustanowienia partnerstwa. Oznacza to, że komplementarność należy rozpatrywać i oceniać również, a może przede wszystkim, w zakresie mechanizmów zapewniających jej występowanie.

Poniżej opisano komplementarność wg obszarów wskazanych w Wytycznych Ministerstwa Rozwoju.

1. Komplementarność przestrzenna – mechanizm zapewniający komplementarność przestrzenną to warunek, że podstawowym miejscem realizacji lub oddziaływania projektów / przedsięwzięć jest obszar rewitalizacji. W trakcie tworzenia LPR brano pod uwagę wzajemne przestrzenne powiązania pomiędzy projektami / przedsięwzięciami, również po to, aby oddziaływały one na cały obszar rewitalizacji. Realizowane to było między innym przez Zespół ds. Rewitalizacji w trakcie warsztatów. Komplementarność przestrzenna między poszczególnymi projektami /przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi była weryfikowana na podstawie pkt. 6 Formularza projektu - przedsięwzięcia rewitalizacyjnego, stanowiącego załącznik do niniejszego dokumentu.
2. Komplementarność problemowa – mechanizm zapewniający komplementarność problemową to warunek kwalifikowania do LPR tylko takich projektów, które realizują strategię i dzięki temu rozwiązują zidentyfikowane na obszarze rewitalizowanym problemy. Wszystkie przedsięwzięcia wpisują się w cele i kierunki działań rewitalizacyjnych, które zostały wyznaczone na podstawie zdiagnozowanych problemów. W związku z powyższym wszystkie projekty / przedsięwzięcia rewitalizacyjne są odpowiedzią na zdiagnozowane problemy i powinny doprowadzić do realizacji wizji opisanej w LPR. Na etapie tworzenia listy A i B wzajemne dopełnianie tematyczne poszczególnych projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych zgłoszonych przez interesariuszy procesu było weryfikowane na podstawie pkt. 10 Formularza projektu - przedsięwzięcia rewitalizacyjnego, stanowiącego załącznik do niniejszego dokumentu. Wzajemne dopełnianie się tematyczne projektów / przedsięwzięć będzie analizowane również dla nowo zgłaszanych projektów / przedsięwzięć do roku 2023. Jednocześnie warto zaznaczyć, że system realizacji LPR zapewnia powiązanie działań rewitalizacyjnych ze strategicznymi decyzjami gminy, między innymi poprzez uwzględnienie kluczowej roli Rady Gminy, Burmistrza oraz Zespołu ds. Rewitalizacji we wdrażaniu Programu.
3. Komplementarność proceduralno / instytucjonalna – mechanizm zapewniający ten rodzaj komplementarności został zapewniony dzięki uwzględnieniu w dokumencie kluczowych podmiotów zaangażowanych w proces wdrażania LPR (Rada Gminy, Burmistrz, Zespół ds. Rewitalizacji) oraz adekwatnych procedur w zakresie zarządzania. Warto podkreślić, że zaprojektowane procedury umożliwią koordynację

rewitalizacji ze strategicznymi zamierzeniami gminy. Ponadto na etapie przygotowywania LPR wszystkie projekty zostały zebrane i zatwierdzone w ramach przejrzystej, powszechnie dostępnej i niedyskryminującej procedury. Zgłoszone projekty były przedmiotem opinii Zespołu ds. Rewitalizacji co gwarantowało prawidłowe uspołecznienie procesu i jednocześnie umożliwiło uwzględnienie aspektu komplementarności problemowej i przestrzennej.

4. Komplementarność międzyokresową – zgodnie z Wytycznymi MR mechanizmem zapewniającym komplementarność międzyokresową jest właściwe ukierunkowanie wsparcia przez IZ RPO WD 2014 – 2020, które uwzględnia doświadczenia wynikające z poprzedniego okresu programowania, w tym wnioski wynikające z ewaluacji. Na etapie przygotowywania LPR uwzględniono Wytyczne IZ RPO WD w zakresie zasad przygotowania lokalnych programów rewitalizacji m.in. poprzez opracowanie Listy A i B projektów / przedsięwzięć rewitalizacyjnych.
5. Komplementarność Finansowa – mechanizm zapewniający komplementarność finansową jest realizowany poprzez przyjętą na etapie tworzenia LPR zasadę, że zgłoszone do realizacji przedsięwzięcia / projekty będą aplikować o środki pochodzące z Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego lub Funduszu Spójności. Przedsięwzięcia/projekty rewitalizacyjne będą finansowane również z innych źródeł niż ww. fundusze zapewniając tym samym komplementarność finansową pomiędzy programami operacyjnymi oraz środkami polityk i instrumentów krajowych. Dysponentami środków są odpowiednie instytucje zarządzające, które w systemie naborów przewidziały określone preferencje dla przedsięwzięć / projektów rewitalizacyjnych. Ponadto wnioskodawcy projektów rewitalizacyjnych zabezpieczą niezbędne do współfinansowania środki własne co zapewni komplementarność finansową pomiędzy prywatnymi i publicznymi źródłami finansowania. W poniższej tabeli zaprezentowano zestawienie kwot przedsięwzięć / projektów rewitalizacyjnych obrazujących komplementarność finansową.

Tabela 32. Komplementarność źródeł finansowania

Komplementarne źródła finansowania	Wartość wsparcia	Środki publiczne/prywatne
EFRR	54 654 529,00	13 601 591,00

EFS	4 356 596,00	344 142,00
Inne źródła finansowania	10 220 526,00	4 182 368,00

Źródło: opracowanie własne.

7. Rozdział: System realizacji lokalnego programu rewitalizacji

Struktura zarządzania

1. W zarządzanie procesem rewitalizacji zaangażowane są następujące podmioty:
 - Rada Miejska w Kłodzku
 - Burmistrz Miasta Kłodzka
 - w imieniu interesariuszy rewitalizacji Zespół ds. Rewitalizacji Gminy Miejskiej Kłodzko
 - Właściwa komórka urzędu odpowiedzialna za rewitalizację, tj. Wydział Rozwoju Miasta.
 - W imieniu interesariuszy podmioty/ osoby realizujące projekty rewitalizacyjne⁵,
2. Zespół ds. Rewitalizacji jest społecznym organem konsultacyjnym Burmistrza miasta Kłodzka w zakresie rewitalizacji, powoływanym na czas przygotowania i realizacji lokalnego programu rewitalizacji (zwanego dalej LPR). Zespół ds. Rewitalizacji wspiera proces rewitalizacji poprzez wiedzę, doświadczenie oraz znajomość problemów społecznych, gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych oraz technicznych.
3. Zespół ds. Rewitalizacji powołany został zarządzeniem Burmistrza Miasta Kłodzka nr 18.0050.2016 z dnia 08.02.2016 r. szczegółowy tryb pracy Zespołu ds. Rewitalizacji określa regulamin Zespołu ds. Rewitalizacji stanowiący załącznik do przedmiotowego zarządzenia.
4. Do zadań Zespołu ds. Rewitalizacji należy współpraca w zakresie:
 - a. Diagnozowania obszarów zdegradowanych oraz wyznaczania terenów rewitalizacji,
 - b. Priorytetyzacji problemów dotyczących obszar rewitalizacji,
 - c. Definiowania celów i kierunków działań procesu rewitalizacji,
 - d. Monitorowania i oceny wdrażania LPR.
5. Obsługę administracyjną Zespołu ds. Rewitalizacji zapewnia właściwa komórka urzędu odpowiedzialna za rewitalizację.

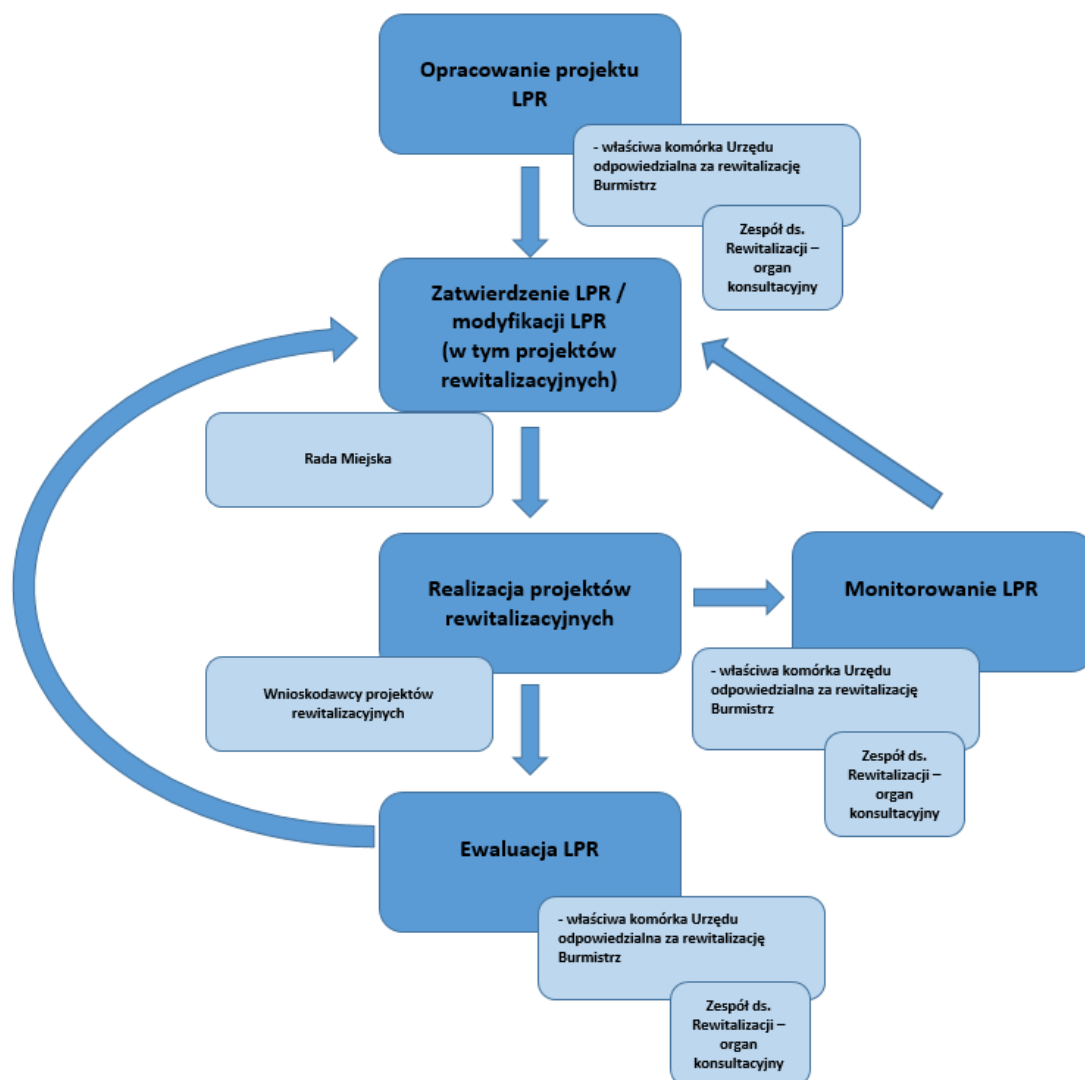
⁵ Przez podmioty/ osoby realizujące projekty rewitalizacyjne rozumie się podmioty/ osoby wskazane jako Wnioskodawcy w projektach rewitalizacyjnych. W przypadku projektów, w których Wnioskodawcą jest Gmina, pod pojęciem podmiotu realizującego należy rozumieć właściwą komórkę Urzędu, odpowiedzialną za realizację projektu.

6. Do zadań ww. Komórki urzędu w zakresie, o którym mowa w pkt 6, należy:

- a) Prowadzenie spraw organizacyjnych Zespołu ds. Rewitalizacji,
- b) Sporządzanie protokołów z posiedzeń Zespołu ds. Rewitalizacji,
- c) Przygotowanie materiałów niezbędnych do wykonywania zadań Zespołu ds. Rewitalizacji,
- d) Powiadamianie członków Zespołu ds. Rewitalizacji oraz innych zaproszonych osób o terminie oraz tematyce posiedzenia,
- e) Archiwizowanie dokumentów Zespołu ds. Rewitalizacji.

System zarządzania procesem rewitalizacji przebiega zgodnie z poniższym Diagram 3

Diagram 3. System zarządzania procesem rewitalizacji

Monitoring i ewaluacja

I. Opis podstawowych celów i założeń dot. Monitoringu i ewaluacji LPR

1. Monitorowanie realizacji LPR to ciągły i systematyczny proces zbierania i analizowania danych ilościowych oraz jakościowych, który umożliwia opisanie aktualnego stanu realizacji LPR. Polega na bieżącej obserwacji postępu finansowo-rzeczowego projektów rewitalizacyjnych⁶, która pozwala ocenić stan zaawansowania realizacji ww. Przedsięwzięć oraz stwierdzić czy są realizowane zgodnie z założeniami, jakie zostały przyjęte na etapie ich planowania. Celem monitorowania jest więc określenie postępu rzeczowo-finansowego projektów rewitalizacyjnych oraz zapewnienie zgodności ich realizacji z wcześniej zatwierdzonymi założeniami;
2. Monitorowanie LPR jest procesem bieżącym i prowadzone jest przez cały okres wrażania LPR;
3. Podstawowymi narzędziami służącymi monitorowaniu LPR są coroczne sprawozdania monitoringowe;
4. W warstwie metodycznej monitoring prowadzony jest przede wszystkim z wykorzystaniem ograniczonego zbioru wskaźników produktu i rezultatu umożliwiających szybki pomiar stopnia zaawansowania realizacji projektów rewitalizacyjnych oraz ich zgodności z planowanymi założeniami.
5. Ewaluacja to proces zbierania, a następnie analizowania wiarygodnych informacji i danych dotyczących zarówno realizowanych projektów rewitalizacyjnych (np. W aspekcie rzeczowym i finansowym), jak również dotyczących obszaru rewitalizowanego (przy uwzględnieniu dostępności danych statystycznych). Jej celem jest ocena skuteczności i efektywności działań rewitalizacyjnych (w tym przede wszystkim projektów rewitalizacyjnych), w odniesieniu do założonych celów LPR, która stanowi podstawę dla ewentualnych działań korygujących, usprawniających, aktualizujących oraz do lepszego zrozumienia samego procesu rewitalizacji.

⁶ Projekt rewitalizacyjny – to projekt, wynikający z LPR, tj. zaplanowany w LPR i ukierunkowany na osiągnięcie jego celów.

6. Podstawowymi narzędziami służącymi ewaluacji LPR są raport ewaluacyjny częściowy sporządzany w roku następującym po roku, w którym upływa połowa okresu obowiązywania LPR i raport ewaluacyjny końcowy, sporządzany w roku następującym po roku zakończenia obowiązywania LPR.
7. W warstwie metodycznej ocena skuteczności i efektywności działań rewitalizacyjnych prowadzona jest przede wszystkim w oparciu o ograniczony zbiór mierników rozwoju, umożliwiających szybki pomiar stopnia realizacji założonych celów LPR.
8. W proces monitorowania i ewaluacji LPR zaangażowane są podmioty określone w podrozdziale „Struktura zarządzania” pkt 1.

II. Opis procedury monitoringu LPR – sprawozdanie monitoringowe

1. Za koordynację procesu monitorowania LPR odpowiada właściwa komórka urzędu odpowiedzialna za rewitalizację. Do jej zadań należy m. in.:
 - a. Bieżąca współpraca z podmiotami / osobami realizującymi projekty rewitalizacyjne,
 - b. Przygotowanie sprawozdania monitoringowego,
 - c. Zorganizowanie posiedzenia Zespołu ds. Rewitalizacji w sprawie zaopiniowania sprawozdania monitoringowego.
2. Projekt rocznego sprawozdania monitoringowego przygotowany jest i opiniowany do końca kwietnia danego roku i obejmuje swoim zakresem poprzedni rok kalendarzowy (pierwsze sprawozdanie monitoringowe obejmuje swoim zakresem okres od przyjęcia LPR do końca roku kalendarzowego, w którym LPR został przyjęty).
3. Projekt rocznego sprawozdania monitoringowego opracowywany jest w oparciu o dane i informacje przekazywane m.in. przez podmioty / osoby realizujące projekty rewitalizacyjne.
4. Podmioty/osoby realizujące, wynikające z Programu, projekty rewitalizacyjne zobowiązane są przekazać do właściwej komórki urzędu odpowiedzialnej za rewitalizację co najmniej następujące informacje w zakresie realizowanych przez siebie projektów:
 - a. Dla projektów planowanych do realizacji i realizowanych odpowiednio:
 - Stan zaawansowania przygotowania/ realizacji projektu,

b. Dla projektów zakończonych:

- Osiągnięte wartości wskaźników produktu i rezultatu (jeśli dotyczy: uzasadnienie nieosiągnięcia zakładanych wartości docelowych wskaźników dla projektu, określonych w LPR),
- Istotne zmiany wpływające na charakter projektu, jego cele lub warunki wdrażania, które mogłyby doprowadzić do naruszenia jego pierwotnych celów.

5. Ww. informacje przekazywane są przez podmioty/osoby realizujące projekty rewitalizacyjne do właściwej komórki urzędu odpowiedzialnej za rewitalizację do końca stycznia danego roku i przedstawiają stan na 31 grudnia roku poprzedniego.⁷

W przypadku projektów zakończonych ww. informacje przekazywane są przez kolejne 3 lata kalendarzowe po roku zakończenia ich rzeczowej realizacji, jednak nie dłużej niż do roku zakończenia obowiązywania LPR.

6. Właściwa komórka urzędu odpowiedzialna za rewitalizację może wezwać podmioty/osoby realizujące projekty rewitalizacyjne do przedstawienia dodatkowych informacji oraz wyjaśnień.

7. Właściwa komórka urzędu odpowiedzialna za rewitalizację analizuje informacje przekazywane przez podmioty/osoby realizujące projekty rewitalizacyjne, w tym w zakresie postępu rzeczowo-finansowego projektów rewitalizacyjnych oraz ich zgodności z wcześniej zatwierdzonymi założeniami w LPR, dotyczącymi co najmniej możliwości i terminu ich realizacji oraz zakładanych wartości docelowych wskaźników produktu/ rezultatu, a następnie przygotowuje projekt rocznego sprawozdania monitoringowego.

8. Projekt rocznego sprawozdania monitoringowego zawiera co najmniej:

- a. Ocenę stopnia zaawansowania wdrażania LPR (narastająco), sporządzoną w oparciu o poziom osiągnięcia wskaźników produktu i rezultatu przez projekty rewitalizacyjne.

⁷ za wyjątkiem informacji dotyczących wskaźników produktu, których osiągnięta wartość podawana jest na dzień zakończenia rzeczowej realizacji projektu oraz wskaźników rezultatu, których osiągnięta wartość podawana jest za okres 1 roku od zakończenia rzeczowej realizacji projektu lub uruchomienia inwestycji, jeśli wynika to z jej specyfiki.

b. Rekomendacje odnośnie:

- Konieczności/braku konieczności ponowienia naboru projektów rewitalizacyjnych w celu wpisania nowych projektów rewitalizacyjnych do LPR, w następstwie m.in. oceny, o której mowa w pkt 8 ppkt a),
- Konieczności/braku konieczności wykreślenia projektów rewitalizacyjnych umieszczonych w LPR, w następstwie m.in. Przeprowadzenia analizy, o której mowa w ppkt 7)⁸,

9. Projekt rocznego sprawozdania monitoringowego przedkładany jest pod obrady Zespołu ds. Rewitalizacji w celu jego zaopiniowania.

10. Zespół ds. Rewitalizacji może zaopiniować projekt rocznego sprawozdania monitoringowego:

- a. Pozytywnie bez zastrzeżeń;
- b. Pozytywnie z jednoczesnym zgłoszeniem uwag;
- c. Negatywnie z jednoczesnym zgłoszeniem uwag.

11. Zaopiniowany projekt rocznego sprawozdania monitoringowego przedkładany jest do zatwierdzenia Burmistrzowi miasta Kłodzka, w tym również w zakresie uwzględnienia/ nie uwzględnienia w nim uwag, o których mowa w pkt 10 ppkt b) albo c).

12. Zatwierdzone sprawozdanie monitoringowe za dany rok przedkładane jest do wiadomości Rady Miejskiej Kłodzka oraz publikowane co najmniej na stronie internetowej gminy, w terminie do 30 czerwca danego roku, w którym zostało zatwierdzone.

III. Opis procedury ewaluacji LPR – raport ewaluacyjny

1. Za koordynację procesu ewaluacji LPR odpowiada właściwa komórka urzędu odpowiedzialna za rewitalizację. Do jej zadań należy m. in.:

- a. Zlecenie podmiotowi zewnętrznemu przygotowanie raportu ewaluacyjnego częściowego oraz raportu ewaluacyjnego końcowego oraz ich odbiór,

⁸ Opóźnienie terminu realizacji projektu, wystąpienie istotnych ryzyk i zagrożeń realizacji projektu czy też zmniejszenie docelowej wartości wskaźników produktu i rezultatu stanowiąc może przesłankę do wykreślenia projektu z LPR;

- b. Bieżąca współpraca z ewaluatorem,
 - c. Przygotowanie stanowiska gminy do rekomendacji zawartych w raporcie ewaluacyjnym częściowym oraz raporcie ewaluacyjnym końcowym,
 - d. Zorganizowanie posiedzenia Zespołu ds. Rewitalizacji w sprawie zaopiniowania przygotowanego stanowiska gminy do rekomendacji zawartych w ww. Raportach ewaluacyjnych.
2. Raport ewaluacyjny częściowy oraz raport ewaluacyjny końcowy przygotowywany jest do końca sierpnia danego roku, w którym powinien zostać opracowany.
3. Raport ewaluacyjny częściowy oraz raport ewaluacyjny końcowy zawiera co najmniej:
- a. Ocenę stopnia zaawansowania wdrażania LPR, sporządzoną w oparciu o poziom osiągnięcia wskaźników produktu i rezultatu przez projekty rewitalizacyjne oraz ocenę ich zgodności z wcześniej zatwierdzonymi założeniami w LPR, przygotowaną m. in. na podstawie sprawozdań monitoringowych;
 - b. Ocenę skuteczności i efektywności działań rewitalizacyjnych, w odniesieniu do założonych dla obszaru rewitalizowanego celów w LPR (tj. poprawy sytuacji na obszarach rewitalizacji), w oparciu o zbiór mierników rozwoju wskazanych w poniższej tabeli

Tabela 33. Zbiór mierników rozwoju

Nazwa miernika rozwoju	Cel	Wartość bazowa (2014)	Wartość docelowa (2020)
Odsetek osób korzystających z pomocy społecznej (%)	1	18,73%	16%
Liczba podmiotów gospodarczych płacących podatek dochodowy w przeliczeniu na mieszkańca	3	6,26%	8%
Liczba obiektów budowlanych pokrytych/izolowanych azbestem (szt.)	2	11	8

Źródło: opracowanie własne.

- c. Rekomendacje podjęcia działań korygujących, usprawniających, aktualizujących.

4. Projekt stanowiska do rekomendacji zawartych w raporcie ewaluacyjnym częściowym oraz raporcie ewaluacyjnym końcowym przygotowywany jest i opiniowany do końca października danego roku, w którym został przygotowany raport ewaluacyjny.
5. Projekt stanowiska do rekomendacji zawartych w raporcie ewaluacyjnym przedkładany jest pod obrady Zespołu ds. Rewitalizacji w celu jego zaopiniowania.
6. Zespół ds. Rewitalizacji może zaopiniować projekt stanowiska gminy do rekomendacji zawartych w raporcie ewaluacyjnym:
 - a. Pozytywnie bez zastrzeżeń;
 - b. Pozytywnie z jednoczesnym zgłoszeniem uwag;
 - c. Negatywnie z jednoczesnym zgłoszeniem uwag.
7. Zaopiniowany projekt stanowiska gminy do rekomendacji zawartych w raporcie ewaluacyjnym przedkładany jest do zatwierdzenia Burmistrzowi miasta Kłodzka, w tym również w zakresie uwzględnienia/ nie uwzględnienia w nim uwag, o których mowa w pkt 6 ppkt b) albo c).
8. Raport ewaluacyjny częściowy oraz raport ewaluacyjny końcowy wraz ze stanowiskiem gminy do zawartych w nich rekomendacji, przedkładane są do wiadomości Rady Miejskiej w Kłodzku oraz publikowane, co najmniej na stronie internetowej gminy w terminie do 31 grudnia danego roku, w którym zostały odpowiednio przygotowane/ zatwierdzone.

System wprowadzania modyfikacji LPR

1. Główną podstawą dla wprowadzenia modyfikacji LPR są:
 - a. Zmiany w systemie rewitalizacji w Polsce wynikające np. ze zmiany wytycznych MIR
 - b. Rekomendacje zawarte w zatwierdzonym sprawozdaniu monitoringowym lub raporcie ewaluacyjnym częściowym.

- c. Konieczność wprowadzenia nowych zadań do LPR.
- 2. Inicjatorem modyfikacji i zmian mogą być wszystkie podmioty określone w podrozdziale „Struktura zarządzania” pkt 1. Za koordynację procesu wprowadzania modyfikacji i zmian w ramach LPR odpowiada właściwa komórka urzędu odpowiedzialna za rewitalizację.
- 3. Wprowadzanie modyfikacji w ramach LPR przebiega zgodnie z poniższą ścieżką postępowania:
 - a. Właściwa komórka urzędu w odpowiedzi na zaistniałe potrzeby podejmuje działania administracyjne związane z modyfikacją LPR. Efektem działań jest opracowanie projektu zmienionego lokalnego programu rewitalizacji;
 - b. Propozycja modyfikacji LPR przedkładana jest przez właściwą komórkę urzędu odpowiedzialną za rewitalizację pod obrady Zespołu ds. Rewitalizacji w celu ich zaopiniowania;
 - c. Projekt zmodyfikowanego LPR uwzględniającego opinię Zespołu ds. Rewitalizacji jest akceptowany przez Burmistrza miasta Kłodzka;
 - d. Burmistrz przedkłada projekt zmodyfikowanego LPR Radzie Miejskiej w celu podjęcia stosownej uchwały.

8. Rozdział: Partycypacja społeczna

Partycypacja społeczna może przybierać różne formy, które różnią się zakresem wpływu mieszkańców na podejmowane decyzje w zależności od stopnia i zakresu gotowości władz publicznych do uznania roli mieszkańców w tych procesach. W rewitalizacji, ze względu na jej kompleksowy charakter i przedmiot działania – wieloaspektowy kryzys dotyczący przede wszystkim społeczności zamieszkującej obszar zdegradowany – konieczne jest, aby partycypacja społeczna przybierała jak najpełniejszą formę angażowania interesariuszy. Wyrazem tego podejścia jest generalna zasada, że partycypacja społeczna jest niezbędnym elementem działań rewitalizacyjnych na każdym z czterech etapów procesu rewitalizacyjnego. W związku z realizacją tej zasady zostały wprowadzone mechanizmy zapewniające realną partycypację społeczną w procesie rewitalizacji oraz formy przygotowania i prowadzenia konsultacji społecznych zapewniające skuteczne włączanie w proces rewitalizacji mieszkańców. Włączenie społeczności lokalnej w proces przygotowania LPR ma na celu lepszą diagnozę sytuacji i pełniejszą analizę potrzeb, co pozwoli podjąć trafniejsze decyzje dot. celów i kierunków działań i uzyskać społeczny konsensus wokół proponowanych rozwiązań. Dzięki społecznej akceptacji zmian zwiększa się szansa na utrzymanie trwałości rezultatów interwencji i minimalizację społecznych konfliktów. Z drugiej strony bezpośrednie uczestnictwo interesariuszy w procesie kształtowania zmian bezpośrednio związanych z podnoszeniem jakości życia przełoży się na zwiększenie wiedzy wśród uczestników procesu, pogłębienie ich identyfikacji z miejscem, a także podniesienie poziomu motywacji związanej z aktywnością społeczną. Ważnym aspektem przyjętych form partycypacji społecznej jest także podniesienie wiedzy wszystkich interesariuszy o procesie rewitalizacji (w tym jej istocie, celach i sposobach ich osiągnięcia) oraz wszelkie działania ukierunkowane na wspieranie działań i inicjatyw (szczególnie tych oddolnych). Działania z zakresu partycypacji społecznej są adresowane do wszystkich partnerów rewitalizacji, dlatego podstawowym elementem uspołecznienia całego procesu jest identyfikacja i analiza potrzeb poszczególnych grup interesariuszy.

Tabela 34. Analiza interesariuszy procesu rewitalizacji w Kłodzku

Grupa interesariuszy	Adresy instytucji/podmiotów	Sposób poinformowania/zaproszenia do współpracy
Służby mundurowe	1. Komenda Powiatowa Policji w Kłodzku, ul. Chopina 2, 57-300 Kłodzko, 2. Straż Miejska w Kłodzku, pl. Bolesława Chrobrego 1, 57-300 Kłodzko	Ogłoszenie na stronie www/ Pismo – zaproszenie
Organizacje pozarządowe	1. Stowarzyszenie Akademia Przygody, ul. Waleriana Łukasińskiego 79, 57-300 Kłodzko 2. Klub Otwartej Kultury, ul. Zawiszy Czarnego 8, 57-300 Kłodzko	Ogłoszenie na stronie www/ Pismo – zaproszenie
Instytucje kultury	1. Klub Otwartej Kultury, ul. Zawiszy Czarnego 8, 57-300 Kłodzko 2. Muzeum Ziemi Kłodzkiej, ul. Łukasiewicza 4, 57-300 Kłodzko	Ogłoszenie na stronie www/ Pismo – zaproszenie
Instytucje opieki społecznej	Ośrodek Pomocy Społecznej w Kłodzku, ul. Wyspiańskiego 2d, 57-300 Kłodzko	Ogłoszenie na stronie www/ Pismo – zaproszenie
Rada Miejska	Rada Gminy Miejskiej Kłodzko, pl. Bolesława Chrobrego 1, 57- 300 Kłodzko	Ogłoszenie na stronie www/ Pismo – zaproszenie
Mieszkańcy obszaru rewitalizowanego		Ogłoszenie na stronie www/ Ogłoszenie w miejscu zwyczajowo przyjętym
Organy władzy publicznej - wydziały urzędu - jednostki organizacyjne gminy - instytucje skarbu państwa	Urząd Miasta w Kłodzku, pl. Bolesława Chrobrego 1l, 57-300 Kłodzko: Wydział Rozwoju Miasta, Wydział Inżynierii Miejskiej i Ochrony Środowiska, Wydział Gospodarki Mieniem Gminnym i Wspólnot Mieszkaniowych	Ogłoszenie na stronie www/ Pismo – zaproszenie

Źródło: opracowanie Gmina Miasto Kłodzko

Przyjęta metodologia uspołecznienia, na każdym etapie procesu rewitalizacji, będzie realizowana na trzech poziomach „drabiny partycypacji” – informowanie, konsultowanie oraz uczestnictwo i obejmie najbardziej zaawansowane jej formy.

Diagram 4. Schemat partycypacji społecznej

Źródło: Opracowanie własne.

Podstawowym poziomem partycypacji społecznej w procesie rewitalizacji jest informacja. **Informowanie** należy rozumieć jako komunikację jednostronną – administracja decyduje całkowicie jednostronnie i samodzielnie i informuje jedynie opinie o podjętych decyzjach lub przyjętych procedurach, które dotyczą poszczególne grupy interesariuszy. Informowanie będzie realizowane poprzez: działania edukacyjne i informacyjne o procesie rewitalizacji, w tym o istocie, celach, zasadach oraz przebiegu procesu rewitalizacji. Działanie te będą realizowane głównie poprzez stronę internetową dedykowaną rewitalizacji oraz publikacje broszury.

Drugi poziom dialogu z interesariuszami rewitalizacji to konsultacje. **Konsultowanie** ma charakter dwustronny – przed podjęciem decyzji administracja aktywnie zasięga opinii różnych grup społecznych i ich reprezentantów. Pojawiające się opinie społeczne, mogą – lecz nie muszą – zostać w mniejszym lub większym stopniu wykorzystane przez administrację

do zmiany treści decyzji. Konsultacje to zatem coś więcej niż zwykłe informowanie. Pamiętać jednak trzeba, że konsultacje nie oznaczają współdecydowania. W przyjętej metodologii uspołecznienia procesu rewitalizacji, **konsultacje** będą prowadzone w formie:

- zbierania uwag i opinii
- badania ankietowego wśród społeczności obszaru rewitalizacji
- spotkań konsultacyjnych
- warsztatów z mieszkańcami

Uczestnictwo (współdecydowanie) to nie tylko informowanie, czy uzyskanie opinii na temat przedstawionych propozycji, ale autentyczne partnerstwo w budowaniu rozwiązań. Komunikacja ma charakter równoczesny – proces projektowania rozwiązań i ich konsultowania następują jednocześnie. Przed podjęciem decyzji administracja współpracuje z partnerami społecznymi w celu podjęcia decyzji opartej na zasadzie konsensusu (jednomyślności). Strony wspólnie definiują problemy i szukają rozwiązań uwzględniających interesy każdej z nich. Bez takiej wspólnej decyzji nie jest możliwe skuteczne kontynuowanie działań lub stają się one jednostronne albo nawet niezgodne z procedurami prawnymi stopnia realizacji zasady partnerstwa w odniesieniu do programu rewitalizacji. **Uczestnictwo (współdecydowanie)**, czyli najbardziej zaawansowana forma partycypacji społecznej będzie realizowana poprzez spacery studyjne, zgłaszanie propozycji projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz powołanie Zespołu ds. Rewitalizacji. W skład Zespołu wejdą przedstawiciele poszczególnych grup interesariuszy procesu rewitalizacji. Zespół ds. Rewitalizacji został powołany w początkowej fazie procesu opracowania LPR i funkcjonował zarówno na etapie programowania, wdrażania oraz będzie funkcjonował na etapie monitorowania efektów realizacji programu.

Zespół ds. Rewitalizacji będzie uczestniczył w:

- delimitacji obszaru rewitalizacji
- diagnozowaniu problemów dotyczących obszaru rewitalizacji,
- definiowaniu celów i kierunków działań procesu rewitalizacji
- definiowaniu projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Będzie również monitorował wdrażanie LPR.

Tabela 35. Partycypacja społeczna na każdym etapie procesu rewitalizacji w Kłodzku

Poziom partycypacji	Forma partycypacji	Do momentu zatwierdzenia LPR		Po zatwierdzeniu LPR
		Diagnoza	Programowanie	Wdrażanie i monitoring
Informowanie	Działania edukacyjne i informacyjne o procesie rewitalizacji	Aktualne informacje o prowadzonych działaniach i postępach w procesie rewitalizacji na dedykowanej rewitalizacji podstronie internetowej gminy		
		Spotkania informacyjne dla zarządców i wspólnot mieszkaniowych dotyczące źródeł finansowania rewitalizacji i termomodernizacji budynków mieszkalnych na terenie obszaru rewitalizacji		Publikacja rocznego sprawozdania monitoringowego Publikacja częściowego Raportu ewaluacyjnego Publikacja końcowego Raportu ewaluacyjnego
		Publikacja materiałów informacyjno-edukacyjnych o procesie rewitalizacji (broszury)		
			Konferencja rewitalizacyjna	
Konsultowanie	Konsultacje społeczne	Wskazanie mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń		Ocena realizacji procesu rewitalizacji
	Badanie ankietowe	Wskazywanie problemów występujących na OR	Wskazywanie pożądanych celów i kierunków działań rewitalizacyjnych	
	Zgłaszanie uwag i opinii		Zgłaszanie uwag i opinii dot. projektu LPR	Zgłaszanie uwag i opinii dot. proponowanych modyfikacji LPR
Uczestnictwo	Projekty		Zgłaszanie propozycji projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych	Przekazywanie danych i informacji na temat realizowanych

				projektów rewitalizacyjnych
	Zespół ds. Rewitalizacji	Rekomendacje dot. delimitacji OR Diagnozowanie problemów występujących na OR	Definiowanie celów i kierunków działań rewitalizacyjnych Definiowanie projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych	Opiniowanie projektu rocznego sprawozdania monitoringowego Opiniowanie propozycji modyfikacji LPR Opiniowanie projektu stanowiska gminy do rekomendacji zawartych w częściowym i końcowym raporcie ewaluacyjnym

Źródło: Opracowanie własne.

Prace nad przygotowaniem Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Miejskiej Kłodzko przebiegały we współpracy z wszystkimi zdefiniowanymi grupami interesariuszy procesu rewitalizacji. Dotychczas wykorzystane różnorodne formy partycypacji społecznej zapewniły udział różnych grup interesariuszy w pierwszych dwóch etapach (diagnozowania i programowania) tego procesu. Zaprojektowany i opisany w Rozdziale 7. System realizacji LPR-u, również zapewnia metody partycypacji społecznej (w tym zaawansowane) na etapie wdrażania i monitorowania skuteczności działań rewitalizacyjnych.

Tabela 36. Uspołecznienie procesu przygotowania LPR

Data	Forma	Grupa	Cel	Źródło
------	-------	-------	-----	--------

	partycypacji	interesariuszy		dokumentujące
2016-02-08	Powołanie Zespołu ds. Rewitalizacji	Wszystkie grupy interesariuszy	Organ konsultacyjny Burmistrza w zakresie rewitalizacji, powołany w celu zapewnienia współpracy ze wszystkimi grupami interesariuszy procesu rewitalizacji zdegradowanych obszarów gminy	Zarządzenie Burmistrza nr 18.00.50.2016
2016-05-10	Warsztaty	Zespół ds. Rewitalizacji	Rekomendacje dot. delimitacji OR Diagnozowanie problemów występujących na OR	Lista obecności Protokół
2016-05-11 2016-06-07	Badanie ankietowe	Mieszkańcy wyznaczonych obszarów rewitalizacji	Problemy występujące na OR Pożądane cele i kierunki działań rewitalizacyjnych	Raport z badania ankietowego
2016-05-11 2016-06-23	Zgłaszanie propozycji projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych	Wszystkie grupy interesariuszy	Weryfikacja i umieszczenie projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych w LPR	Lista A Lista B Zestawienie projektów z systemu
2016-05-23	Spotkanie informacyjne	Zarządcy nieruchomości, przedstawiciele wspólnot mieszkaniowych	Możliwości pozyskania dofinansowania na zadania związane z termomodernizacją i rewitalizacją budynków wielorodzinnych	Zaproszenie, Lista obecności
2016-05-21	Konsultacje społeczne	Mieszkańcy	Mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia	Raport z badania

2016-05-29	Konsultacje społeczne	Mieszkańcy	Mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia	Raport z badania
2016-06-01	Konsultacje społeczne	Mieszkańcy	Mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia	Raport z badania
2016-06-14	Spotkanie informacyjne	Zarządcy nieruchomości, przedstawiciele wspólnot mieszkaniowych	Możliwości pozyskania dofinansowania na zadania związane z termomodernizacją i rewitalizacją budynków wielorodzinnych	Zaproszenie, Lista obecności
2016-06-15	Warsztaty	Zespół ds. Rewitalizacji	Definiowanie celów i kierunków działań rewitalizacyjnych Definiowanie projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych	Lista obecności Protokół
Lipiec 2016	Konsultacje projektu LPR	Zespół ds. Rewitalizacji Wszystkie grupy interesariuszy	Zgłaszanie uwag i opinii dot. projektu LPR	Informacja podsumowująca opublikowana na dedykowanej rewitalizacji podstronie internetowej gminy

Źródło: Opracowanie własne.

9. ROZDZIAŁ: ANALIZA ZGODNOŚCI LPR Z WYTYCZNYMI W ZAKRESIE REWITALIZACJI

ELEMENTY PROGRAMU REWITALIZACJI	USZCZEGÓLOWIENIE	UZASADNIENIE
POWIĄZANIE Z DOKUMENTAMI GMINY	Czy przedstawiono powiązania programu z dokumentami strategicznymi i planistycznymi gminy?	Powiązanie programu z dokumentami strategicznymi i planistycznymi zostały zaprezentowane w Rozdziale Strategia rewitalizacji , podrozdziałach opisujących poszczególne Cele Lokalnego Programu Rewitalizacji.
DIAGNOZA	Czy program rewitalizacji zawiera diagnozę negatywnych zjawisk (dokonaną na podstawie mierników rozwoju w odniesieniu do wartości dla całej gminy) i przyczyn ich występowania we wszystkich sferach (społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno – funkcjonalnej, technicznej) oraz określa skalę i charakter	LPR zawiera kompleksową diagnozę negatywnych zjawisk występujących na terenie gminy. Diagnoza została przeprowadzona na podstawie mierników rozwoju w odniesieniu do wartości dla całej gminy w sferach społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno – funkcjonalnej, technicznej. Została ona zaprezentowana w Rozdziałach nr 1, 2 i 4 LPR . Diagnozę prowadzono wg następującej hierarchii: analiza gminy na tle Dolnego Śląska, analizy gminy w celu identyfikacji obszarów zdegradowanych, analiza obszarów zdegradowanych w celu wyznaczenia obszaru rewitalizacji. Diagnoza uwzględnia skalę i charakter potrzeb

potrzeb rewitalizacyjnych?

rewitalizacyjnych. Poniżej przedstawiono szczegółowe informacje.

W Rozdziale nr 1 Analiza gminy na tle Województwa Dolnośląskiego - przeprowadzono analizę sytuacji w gminie miejskiej Kłodzko na tle Dolnego Śląska. Celem diagnozy jest zaprezentowanie sytuacji w gminie w sferach: społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno – funkcjonalnej oraz technicznej.

W Rozdziale 2 Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych na terenie gminy na podstawie mierników rozwoju (patrz zestawienie mierników Załącznik nr 10 do LPR) przeprowadzono analizę negatywnych zjawisk. Sytuację w sferze społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno – funkcjonalnej oraz technicznej zaprezentowano w Tabeli *Matryca Obszarów zdegradowanych identyfikująca występowanie stanu kryzysowego*. W matrycy wykazano miejsca (ulice i miejscowości), na których mierniki rozwoju w sposób negatywny odbiegają od sytuacji w gminie. Wynikiem diagnozy jest identyfikacja obszarów występowania stanu kryzysowego, czyli obszarów zdegradowanych.

W Rozdziale 4 Diagnoza obszaru rewitalizowanego, bazującą na miernikach rozwoju, badaniu ankietowym oraz wynikach warsztatów problemowych zrealizowanych z interesariuszami planowanego procesu rewitalizacji, przedstawiono diagnozę problemów występujących na obszarze rewitalizowanym. Diagnoza zawiera informacje na temat skali oraz charakteru potrzeb (problemów)

		rewitalizacyjnych.
OBSZAR REWITALIZACJI	Czy wyznaczono zasięg przestrzenny obszaru/obszarów rewitalizacji, tj. czy określono, w oparciu o inne dokumenty strategiczne gminy lub diagnozę i identyfikację potrzeb rewitalizacyjnych, terytorium/terytoria najbardziej wymagające wsparcia?	<p>W Rozdziale 3 Wyznaczono zasięg przestrzenny obszaru rewitalizacji w oparciu o diagnozę i identyfikację potrzeb rewitalizacji. Podstawowe kryteria służące wyznaczeniu obszaru to: szczególna koncentracja negatywnych zjawisk, znaczenie dla rozwoju lokalnego gminy oraz zasięg przestrzennych (nie więcej niż 20% pow. Gminy) i liczba mieszkańców (nie więcej niż 30% mieszkańców gminy).</p> <p>Znaczenie Obszaru rewitalizacji dla rozwoju lokalnego gminy weryfikowano w trakcie warsztatów Zespołu ds. rewitalizacji, które odbyły się 10.05.2016 r.</p> <p>Spełnienie warunku dot. zasięgu przestrzennego i ludnościowego weryfikowano na podstawie sumy liczby mieszkańców zamieszkujących obszar oraz powierzchni terenu objętego rewitalizacją.</p> <p>W Rozdziale nr 3 porównano również wartości mierników rozwoju całego Obszaru rewitalizowanego w porównaniu do wartości mierników dla całej gminy (patrz. Tabela <i>Porównanie wartości mierników dla gminy i obszaru rewitalizowanego</i>)</p>
	Czy obszar rewitalizacji obejmuje tereny	Wyznaczony obszar rewitalizacji obejmuje powierzchnię 1,68 km ² (co stanowi ok.

	nieprzekraczające 20% powierzchni gminy oraz tereny zamieszkałe przez nie więcej niż 30% mieszkańców gminy?	<p>7% powierzchni gminy) i jest zamieszkiwany przez 8.760 osób (29,08% wszystkich mieszkańców).</p> <p>W związku z powyższym spełniony jest warunek aby obszar rewitalizacji obejmował tereny nieprzekraczające 20% powierzchni gminy oraz tereny zamieszkałe przez nie więcej niż 30% mieszkańców gminy. (Patrz 3.Rozdział: Obszar Rewitalizacji)</p>
	Czy działania przewidziane dla obszarów występowania problemów przestrzennych, takich jak: przemysłowe (w tym poportowe, wydobywcze), powojkowe, pokolejowe, wchodzących w skład obszaru rewitalizacji, są ściśle powiązane z celami rewitalizacji?	Na terenie Obszaru rewitalizowanego nie występują działania przewidziane dla problemów przestrzennych, takich jak: przemysłowe (w tym poportowe, wydobywcze), powojkowe, pokolejowe, gdyż nie zdiagnozowano takich problemów.
PARTYCYPACJA SPOŁECZNA	Czy w programie rewitalizacji znajduje się opis procesu jego przygotowania dokumentujący udział w nim interesariuszy obszaru rewitalizacji na	<p>W Rozdziale 8 Partycypacja społeczna znajduje się opis procesu przygotowania LPR dokumentujący udział w nim interesariuszy obszaru rewitalizacji na każdym etapie tj.: diagnozowania, programowania, wdrażania, monitorowania.</p> <p>W treści Rozdziału nr 8 przedstawiono analizę interesariuszy procesu rewitalizacji</p>

	<p>każdym etapie: diagnozowania, programowania, wdrażania, monitorowania?</p>	<p>oraz stosowane narzędzia partycypacji (w tym zaawansowane) wg poziomów zaangażowania interesariuszy tj.: informowanie, konsultowanie, uczestnictwo.</p> <p>Zastosowane i przewidziane do realizacji formy partycypacji społecznej w LPR to: działania edukacyjne i informacyjne o procesie rewitalizacji, spotkania konsultacyjne, badania ankietowe, zgłaszanie uwag i opinii, zgłaszanie propozycji projektów, Zespół ds. rewitalizacji.</p>
	<p>Czy przewidziano formy odpowiadające szerokiej partycypacji społecznej na każdym etapie procesu rewitalizacji (np. współdecydowanie, kontrola obywatelska)?</p>	<p>W LPR przewidziano formy odpowiadające szerokiej partycypacji społecznej na każdym etapie procesu rewitalizacji. Jedną z zastosowanych metod jest Zespół ds. Rewitalizacji w skład, którego wchodzi przedstawiciele wszystkich grup interesariuszy. Zespół uczestniczył w przygotowaniu LPR na każdym etapie i współuczestniczył w procesie decyzyjnym dot: delimitacji obszaru rewitalizacji, diagnozowaniu problemów dotyczących obszaru rewitalizacji, definiowaniu celów i kierunków działań procesu rewitalizacji, definiowaniu projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Informacje w tym zakresie znajdują się w Rozdziale 8 Partycypacja społeczna</p>
<p>CELE, DZIAŁANIA, EFEKTY</p>	<p>Czy opisano wizję stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji (planowany efekt rewitalizacji)?</p>	<p>Wizja stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji została zaprezentowana w Rozdziale 5: Strategia rewitalizacji, Podrozdziale: Wizja. Opis podrozdziału przedstawia planowany efekt rewitalizacyjny.</p>

	<p>Czy cele i działania zostały sformułowane na podstawie zdiagnozowanych problemów i potrzeb?</p>	<p>Planowane cele i działania LPR zostały zdefiniowane na podstawie zdiagnozowanych problemów i potrzeb co potwierdza Tabela <i>Problemy/cele rewitalizacji</i>, zaprezentowana w Rozdziale 5 : Strategia rewitalizacji, Podrozdziale Spójności celów Lokalnego Programu Rewitalizacji oraz zdiagnozowanych problemów występujących na Obszarze rewitalizacji.</p> <p>Spójność Celów i działań z problemami i potrzebami jest wynikiem przyjętej metodologii pracy nad przygotowaniem LPR. Proces przygotowania dokumentu zapoczątkowała dogłębna diagnoza sytuacji na terenie gminy przeprowadzona w oparciu o mierniki rozwoju i prowadząca do wyznaczenia obszaru rewitalizacji. Ponadto zrealizowano badanie ankietowe, którego celem było poznanie opinii mieszkańców obszaru rewitalizacji na temat występujących problemów i potrzeb. Bazując na zebranych materiałach przeprowadzono warsztaty z przedstawicielami Zespołu ds. rewitalizacji, które z wykorzystaniem metod partycypacji i moderowanej dyskusji doprowadziły do identyfikacji najważniejszych problemów i w dalszej kolejności wyznaczenia celów i kierunków działań rewitalizacyjnych.</p>
	<p>Czy zaplanowane działania przyczynią się do osiągnięcia założonych celów?</p>	<p>Zaplanowane w Lokalnym Programie Rewitalizacji działania przyczynią się do osiągnięcia założonych celów. Wynika to z przyjętej logiki interwencji przedstawionej w Rozdziale 5: Strategia rewitalizacji, Podrozdziale <i>Cele rewitalizacji i kierunki działań</i> (patrz Diagram Logika interwencji). Wyznaczone</p>

		<p>Kierunki działań rewitalizacyjnych tworzą spójną i logiczną koncepcję wdrożenia założonych Celów rewitalizacji (<i>patrz Tabela Cele rewitalizacji i kierunki działań</i>), które zostały wyznaczone jako odpowiedź na zdiagnozowanych problemy i potrzeby Obszaru rewitalizacji. Dla potwierdzenia dla każdego Kierunku działań określono skalę potrzeb i zaprezentowano w Tabeli w treści <i>Rozdziału 5: Strategia rewitalizacji</i> (<i>patrz Tabela Skala potrzeb rewitalizacji</i>).</p>
	<p>Czy program rewitalizacji ujmuje działania w sposób kompleksowy, tak aby nie pomijać aspektu społecznego oraz gospodarczego lub przestrzenno – funkcjonalnego lub technicznego lub środowiskowego (zidentyfikowanego w diagnozie) związanego zarówno z danym obszarem, jak i jego otoczeniem.</p>	<p>W dokumencie Lokalnego Programu Rewitalizacji dokonano gruntownej diagnozy obejmującej wszystkie sfery (społeczną, gospodarczą, środowiskową, przestrzenno – funkcjonalną oraz techniczną) wynikające z Wytycznych MIR W każdej sferze zidentyfikowano problemy, którym odpowiadają cele i kierunki działań, tworząc kompleksową strategię zmiany sytuacji występującej na obszarze rewitalizacji (<i>patrz Rozdział Strategia rewitalizacji oraz Rozdział Spójności celów lokalnego programu rewitalizacji oraz zdiagnozowanych problemów występujących na obszarze rewitalizacji, Tabela Problemy / cele rewitalizacji</i>)</p>
<p>PROJEKTY, PRZEDSIĘWZIĘCIA ORAZ ICH KOMPLEMENTARNOŚĆ</p>	<p>Czy w programie rewitalizacji wyodrębniono listę i/lub listy planowanych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych (tzw. Lista A i/lub Lista B), przygotowanych zgodnie z</p>	<p>Propozycje projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych uwzględnione w LPR zostały zidentyfikowane w trakcie otwartej procedury naboru dostępnej dla wszystkich interesariuszy. Projekty i przedsięwzięcia tworzą Listę A i Listę B, które zostały załączone do Lokalnego Programu Rewitalizacji. Lista A zawiera projekty, które kwalifikują się do wsparcia ze środków Działania 6.3 RPO WD i uwzględnia</p>

	<p><i>Wytycznymi programowymi IZ RPO WD dotyczącymi zasad przygotowania lokalnych programów rewitalizacji (lub (dokumentów równorzędnych) w perspektywie finansowej 2014-2020?</i></p>	<p>wymagane informacje tzn.: nazwę projektu, nazwę wnioskodawcy, krótki opis problemu jaki ma rozwiązać realizacja projektu, cel projektu, zakres realizowanych zadań, miejsce realizacji danego projektu na obszarze rewitalizacji, szacowaną wartość projektu. Lista B dotyczy pozostałych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych zgłoszonych do realizacji.</p>
	<p>Czy zapewniono komplementarność między poszczególnymi projektami/przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi oraz pomiędzy działaniami różnych podmiotów i funduszy na obszarze objętym programem rewitalizacji (komplementarność przestrzenna, problemowa, proceduralnoinstytucjonalna, międzyokresowa, źródeł finansowania)?</p>	<p>Komplementarność między poszczególnymi projektami / przedsięwzięciami została zapewniona w następujący sposób:</p> <p>Komplementarność przestrzenną – podstawowe miejsce realizacji projektów / przedsięwzięć to obszar rewitalizacji. W trakcie tworzenia LPR brano pod uwagę wzajemne przestrzenne powiązania pomiędzy projektami/przedsięwzięciami.</p> <p>Komplementarność problemową – wszystkie przedsięwzięcia wpisują się w cele i kierunki działań rewitalizacyjnych, które zostały wyznaczone na podstawie zdiagnozowanych problemów. W związku z powyższym wszystkie projekty / przedsięwzięcia rewitalizacyjne są odpowiedzią na zdiagnozowane problemy i powinny doprowadzić do realizacji wizji opisanej w LPR</p> <p>Komplementarność proceduralną – wszystkie projektu zostały pozyskane i zatwierdzone w ramach przejrzystej, powszechnie dostępnej i nie dyskryminującej procedury. Ponadto zgłoszone projekty były przedmiotem opinii Zespołu ds.</p>

		<p>Rewitalizacji co gwarantowało prawidłowe uspołecznienie procesu. Jednoczenie LPR posiada adekwatne do potrzeb procedury związane z zarządzaniem programem.</p> <p>Komplementarność międzyokresową – zapewniona jest poprzez właściwe ukierunkowanie wsparcia przez IŻ RPO WD 2014 – 2020, które uwzględnia doświadczenia wynikające z poprzedniego okresu programowania, w tym wnioski wynikające z ewaluacji.</p> <p>Komplementarność finansową – zgłoszone do realizacji przedsięwzięcia / projekty będą aplikować o środki pochodzące z Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Dysponentami środków są odpowiednie instytucje zarządzające, które w systemie naborów przewidziały określone preferencje dla przedsięwzięć / projektów rewitalizacyjnych. Ponadto wnioskodawcy projektów rewitalizacyjnych zabezpieczą niezbędne do współfinansowania środki własne.</p>
	<p>Czy w programie rewitalizacji wskazano indykatywne ramy finansowe (źródło finansowania i szacunkową wartość) projektów i przedsięwzięć określonych w</p>	<p>W LPR wskazano indykatywny budżet (patrz Rozdział Indykatywne Ramy Finansowe), który został przygotowany na podstawie informacji pochodzących ze zgłoszonych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych. W Tabeli <i>Indyktywne ramy finansowe lokalnego programu rewitalizacji</i> przedstawiono wartości środków</p>

	ramach tzw. listy A i listy B?	własnych i zewnętrznych w podziale na Cele LPR oraz Listę A i Listę B.
WDRAŻANIE, MONITORING I EWALUACJA	Czy opisano system realizacji (wdrażania) programu rewitalizacji?	W Rozdziale System realizacji lokalnego programu rewitalizacji opisano strukturę zarządczą, najważniejsze zasady dot. monitoringu i ewaluacji oraz system wprowadzania zmian do LPR. Rozdział ten zawiera również zestawienie mierników rozwoju, które służyć będą ewaluacji skuteczności i efektywności realizacji celów LPR. Bieżący monitoring prowadzony będzie na podstawie informacji przekazywanych przez interesariuszy rewitalizacji i pochodzących z rocznych sprawozdań z realizacji projektów/przedsięwzięć. Monitorowane będą projekty przyjęte do realizacji.
	Czy system zarządzania i realizacji programu przewiduje udział w nim interesariuszy?	System realizacji LPR uwzględnia udział interesariuszy w procesie zarządzania i wdrażania programu. Zostało to zapewnione poprzez udział w procedurach programu Zespołu ds. rewitalizacji.
	Czy zaplanowano system monitoringu, ewaluacji i system prowadzenia modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu programu?	W Rozdziale System realizacji lokalnego programu rewitalizacji został opisany zaplanowany system monitoringu, ewaluacji i modyfikacji LPR-u w reakcji na zmiany zachodzące w otoczeniu programu.

Spis tabel

Tabela 1. Ludność w latach 2010–2014	5
Tabela 2. Saldo migracji wewnętrznych na 1000 osób w latach 2010–2014	6
Tabela 3. Przemiany potencjału demograficznego	6
Tabela 4. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym..	7
Tabela 5. Pracujący na 1000 ludności	8
Tabela 6. Pomoc społeczna	8
Tabela 7. Liczba mieszkań socjalnych oraz ich powierzchnia użytkowa w latach 2011-2014 ...	9
Tabela 8. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców.....	9
Tabela 9. Wyniki ze sprawdzianu szóstych klas	10
Tabela 10. Wyniki z egzaminu gimnazjalnego.....	10
Tabela 11. Podmioty gospodarcze – sektor prywatny	11
Tabela 12. Podmioty według sektorów.....	12
Tabela 13. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców.....	13
Tabela 14. Odpady zmieszane zbierane w ciągu roku	14
Tabela 15. Infrastruktura przedszkolna.....	16
Tabela 16. Odsetek gospodarstw domowych korzystających z infrastruktury wodno-kanalizacyjnej i gazowej.....	17
Tabela 17. Odsetek mieszkań wyposażonych w instalacje	18
Tabela 18. Zasoby mieszkaniowe	19
Tabela 19. Lista przykładowych mierników wykorzystywanych w celu identyfikacji występowania stanu kryzysowego w gminie.	23
Tabela 20. Przykładowa matryca obszarów problemowych.....	27
Tabela 21. Matryca Obszarów zdegradowanych identyfikująca występowanie stanu kryzysowego	32
Tabela 22. Obszary szczególnej koncentracji negatywnych zjawisk	43
Tabela 23. Obszary rewitalizacji na tle Gminy Miejskiej Kłodzko	45
Tabela 24. Porównanie wartości mierników dla gminy i obszaru rewitalizacji.	46
Tabela 25. Cele rewitalizacji i kierunki działań	64
Tabela 26. Skala potrzeb rewitalizacyjnych	65
Tabela 27. Skala potrzeb rewitalizacyjnych	71
Tabela 28. Skala potrzeb rewitalizacyjnych	77
Tabela 29. Powiązania z dokumentami strategicznymi i planistycznymi	80
Tabela 30. Matryca problemów i celów	83
Tabela 31. Indykatywne ramy finansowe lokalnego programu rewitalizacji gminy.....	86
Tabela 32. Komplementarność źródeł finansowania	88
Tabela 33. Zbiór mierników rozwoju.....	96
Tabela 34. Analiza interesariuszy procesu rewitalizacji w Kłodzku.....	100
Tabela 35. Partycypacja społeczna na każdym etapie procesu rewitalizacji w Kłodzku.....	103
Tabela 36. Uspołecznienie procesu przygotowania LPR	104

Spis map

Mapa 1. Lokalizacja Gminy na tle województwa	4
Mapa 2. Stan kryzysowy - wszystkie sfery - natężenie negatywnych zjawisk na terenie Gminy Miejskiej Kłodzko.....	
Mapa 3. Obszary rewitalizacji na terenie Gminy Miejskiej Kłodzko	48

Spis diagramów

Diagram 1. Metodologia identyfikacji ulic, na których występują zjawiska kryzysowe na przykładzie obszaru problemowego bezrobocie.	26
Diagram 2. Logika rewitalizacji.....	63
Diagram 3. System zarządzania procesem rewitalizacji.....	91
Diagram 4. Schemat partycypacji społecznej.....	101

Spis załączników

Załącznik 1. Projekty rewitalizacyjne Lista A	
Załącznik 2. Projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne Lista B	
Załącznik 3. Aspekty środowiskowe realizacji LPR w Gminie Miejskiej Kłodzko	
Załącznik 4. Obszary zdegradowane	
Załącznik 5. Wyniki analizy - Sfera społeczna	
Załącznik 6. Wyniki analizy - Sfera gospodarcza	
Załącznik 7. Wyniki analizy - Sfera środowiskowa	
Załącznik 8. Wyniki analizy - Sfera funkcjonalno-przestrzenna	
Załącznik 9. Wyniki analizy - Sfera techniczna	
Załącznik 10. Mierniki służące identyfikacji obszarów występowania stanu kryzysowego oraz wyznaczeniu obszaru rewitalizacji	
Załącznik 11. Wzór formularza projektu - przedsięwzięcia rewitalizacyjnego.	

UZASADNIENIE

Zmiana wprowadzona niniejszą uchwałą dotyczy wprowadzenia nowego zadaniapn. *”ZAOPIEKOWANI- program rozwoju usług opiekuńczych na terenie Kłodzka i Gminy Kłodzko”* w Załączniku 2 Projekty Rewitalizacyjne Lista B co pozwoli na realizację kompleksowych działań rewitalizacyjnych oraz umożliwi aplikowanie o dofinansowanie w ramach ogłoszonego naboru wniosków dotyczącego -Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2020.